

ΞΑΛΒΑΤΟΡ ΡΟΖΑΣ. (*)

(Εκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

—ο—

Ἐξ τῶν κατὰ τὰ περίεξ τῆς Νεαπόλεως ἐκδρομῶν μου, ἐνθυμοῦμαι πρὸ πάντων εὐχαρίστως τὴν εἰς τὸ χωρίον τῆς Ἁγίας Ἀγάθης, τὸ ἐπικαλούμενον Γότι. Ἡ ἐπίσκεψίς μου ὑπῆρξεν ὅλως τυχαία, διότι, συντριφθέντος τοῦ ἄξονος ἑνὸς τῶν τροχῶν, εἴχομεν πέσει εἰς τέναγος. Ἐνῶ δὲ ἐζητούμεν τινα διὰ νὰ μᾶς δείξῃ ξενοδοχεῖον ὅπου νὰ στεγνώσωμεν τὰ ἐνδύματά μας, καὶ μάλιστα τὰ τοῦ συνοδοιπόρου μου Ἰαδίνου βραχέντος μᾶλλον ἐμοῦ, ἴδον μικρὸν τινα λαζαρόνον δώδεκα ἢ δεκατριῶν ἐτῶν, οὐλότριχα, ἠλιόκαυστον, καὶ φέροντα βράκη ὅποια θὰ ἐξήλεσε καὶ αὐτὸς ὁ Μουρίλλος.

Ἐρωτήσας αὐτὸν περὶ ξενοδοχείου, ἐνῶ ὁ συνοδοιπόρος μου τὸν παρηνόχλει ὁμιλῶν φιλοσκωμμένως περὶ τοῦ ἐνδύματός του, ἔμαθον ὅτι ὡραιότατον ἦτο τὸ τῆς Ἁγίας Ἀγάθης, δηλαδή, φοικτός τις κλεπτό-

(*) Περιφημος ζωγράφος τῆς Ἰταλίας, ἀκμάσας τὴν εἴκοσι ἑκατοναετηρίδα.

Τὸ τερπνότερον τοῦτο διήγημα ἐγράφη παρὰ τοῦ Ἄλ. Δυμάς, θελήσαντος πρὸ πάντων νὰ διδάξῃ τοὺς γονεῖς ὅτι δὲν πρέπει, παραβιάζοντες τὰς φυσικὰς κλίσεις τῶν ἰδίων γονέων πρὸς τινα ἐπιστήμην ἢ τέχνην, νὰ καθυποβάλωσιν αὐτὰ εἰς ἔργα εἰς ἃ δὲν δύνανται νὰ εὐδοκηῶσιν, καθιστάμενα πολλάκις καὶ δυστυχῆ ὡς ἐκ τούτου. Σ. Μ.

τοπος ὑπερτερῶν ἐπὶ ἀκαθαρσία ὅλας τὰς Ἰταλικὰς λοκάνδας.

Κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἰαδίνου ἤναψαν μεγάλην πυρὰν διὰ νὰ στεγνώσῃ τὰ ἱμάτιά του. Ἐγὼ δὲ λαβὼν κατ' ἰδίαν τὸν χωρικόν, τὸν ἠρώτησα ἐὰν δὲ ἦτο δυνατὸν νὰ εὕρῃ διὰ τὸν φίλον μου ζωγράφον καὶ δι' ἐμὲ κατάλυμα καλῆτερον. Μόλις ὁ νέος λαζαρόνος ἤκουσεν ὅτι ὁ σύντροφός μου ἦτο ζωγράφος, καὶ ὑποθέσας βέβαια ὅτι κ' ἐγὼ θὰ ἦμην καλλιτέχνης, ἀνέκραξεν ὅτι δύνανται νὰ μᾶς παρουσιάσῃ εἰς τὸν πάππον του. ὄντα ἐπίσης ζωγράφον, καὶ μάλιστα εἰς τὰς τρεῖς εἰκόνας του, ἢ μᾶλλον τρία θαύματα, τὰς ὁποίας ὅμως ἠγνόει ἐὰν ὁ γέρον θὰ συγκατένευε νὰ μᾶς δείξῃ, διότι ἐφοβέιτο μὴ τὰς βασκάνωσιν ἢ μὴ ζητήσῃ τις νὰ τὰς ἀγοράσῃ. Ἀλλὰ μετὰ μικρὰν σκέψιν ἐπρόσθεσεν, ὅτι προτιμότερον ἦτο ν' ἀφήσω τὸν σύντροφόν μου, ἐπειδὴ αὐτὸς μὲν ἦτο σκωπτικὸς, ὁ δὲ πάππος του ὀλίγον ἀνεκτικὸς, καὶ μὲ παρεκίνησε διὰ νεύματος νὰ τὸν ἀκολουθήσω.

Μετὰ μικρὸν ἐφθάσαμεν πλησίον οἰκίας λευκῆς καὶ κομψῆς, καὶ ἐκεῖ, λαβὼν με ἀνυποστόλως ἀπὸ τὴν χεῖρα, μὲ ὠδήγησεν εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ πάππου του. Διαβάντες πρῶτον μὲν διὰ δύο μικρῶν θαλάμων, τῶν ὁποίων ὅλα μὲν τὰ ἐπιπλα συνίσταντο ἐκ τεσσάρων σωρῶν στάσεων ἀραβοσίτου κατὰ τὰς τέσσαρας γωνίας, τὰ δὲ περιπετάσματα ἐξ ὀρμαθῶν σκορδῶν καὶ κρομμύων διαδιδόντων ὄσμην ἀξυτάτην καθ' ὅλα τὰ περίεξ, δεύτερον δὲ διὰ μαγειρείου οὐ τινος ἢ στέγης ἐκινδύνευε νὰ καταπέσῃ καθυποκείμενη ἀπὸ ἀναριθμητὰ τεταρτημόρια χοίρων καὶ πολυ-

ελαίους ἀλλάντων ἢ *λουκανίκων*, ἐφθάσαμεν ἐπὶ τέλους εἰς μικρὰν πάροδον ἀνήλιον, εἰς τὴν ἄκραν τῆς ὁποίας εὗρομεν ξυλίνην κλίμακα ἀνωφερειστέραν καὶ ἀναβάθρας κινητῆς. Ὁ ὁδηγός μου ἀνεπήδησεν ἐν ἀκαρεὶ αὐτῇ, καὶ ἐστάθη εἰς πλατυτέραν τινὰ βαθμίδα μαυροκοκκίνην, μὴ χωροῦσαν μῆδ' ἡμᾶς τοὺς δύο. Ἐκεῖ, ἐκόλλησεν εἰς τὴν θύραν τὸ ὠτίον του, ἶδε διὰ τῆς ὀπῆς τοῦ κλειθροῦ, καὶ ἐκτύπησε τρεῖς σιγαλά, ἀφοῦ μ' ἔκαμε νεῦμα ν' ἀκούσω σιωπῶν.

Καὶ ἤκουσα τὸν γέροντα βρυχώμενον ὡς ὁ λέων, οὐ τινος ὁ ὕπνος διακόπτεται αἰφνης ἀπὸ ἐπίσκεψιν ὀχληρᾶν. Ὁ δὲ νέος μὲ ἠτένισε μειδιῶν διὰ νὰ μὲ ἐνθαρρύνῃ, καὶ ἀνύψωσε τὴν κεφαλὴν ὡς τις συνειθισμένος εἰς τοιαύτην ὑποδοχὴν καὶ γνωρίζων ὅτι, ἐὰν ἡ ὀργὴ τοῦ γέροντος ἦτο εὐέξαπτος, ὀλίγαι λέξεις ἤρουν νὰ τὴν σβέσωσι. Καὶ τῶντι οἱ βρυχηθμοὶ του καταπραῦνθησαν μετ' ὀλίγον, καὶ διεδέχθη αὐτοὺς κρότος θρανίων μετατοπιζομένων, καὶ τρισμὸς θύρας ἐσωτερικῆς κλειομένης διὰ κλειδός. Ἐπειτα τὰ βήματα ἠκούσθησαν μᾶλλον εὐδιακρίτως, καὶ φωνή τις καθαρὰ καὶ ἔντονος, σώζουσα καὶ λείψανά τινὰ ὀργῆς, ἠρώτησε:

— Ποῖος εἶναι;

— Ἐγώ, πάππε μου, ἀνοῖξε.

Ἡ φωνὴ ἔγεινε γλυκυτέρη, καὶ ὁ γέρον ἐβαλε τὴν χεῖρα εἰς τὸ κλειδίον.

— Εἶσαι μόνος; ἠρώτησε μετὰ μικρὰν σκέψιν.

— Εἶμαι μ' ἓνα κύριον ἐπιθυμοῦντα νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ ἐργαστήριόν σου.

— Εἰς τὸν διάβολον, *σωκακόπαιδον*, ἀνέκραξε φρενητιῶν ὁ γέρον ζωγράφος· θὰ εἶναι κανεὶς μεταπράτης τὸν ὅποιον ἔφερες διὰ νὰ πραγματοποιῇ τὰ ἀριστουργήματά μου.

— Ὅχι! σὲ ὀρχίζομαι, πάππε μου.

— Δοιπὸν θὰ εἶναι κανεὶς φλύαρος ἀπὸ τὸ χωρίον, ὁ ὁποῖος θὰ θέλῃ μὲ τὰς ἀνοσιίας καὶ τὰς γαϊδουροσύνας του νὰ μὲ κάμῃ ν' ἀρνηθῶ τὸν Θεόν.

— Ὅχι! πάππε μου φαντάζεσαι ποτὲ ὅτι ὁ μικρός σου Σαλβατὸρ εἶναι ἄξιος νὰ σὲ λυπήσῃ;

— Χοῦμ! χοῦμ! ὑπετονθόρυσεν ὁ γέρον ταλαντευθεὶς· ποῖος εἶναι λοιπὸν αὐτὸς ὁ κύριος;

— Εἶναι ξένος ζωγράφος ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει οὔτε ὄβολον διὰ ν' ἀγοράσῃ τὰς εἰκόνας σου, καὶ μόνον ἐπιθυμεῖ ν' ἀκούσῃ τὴν ἱστορίαν σου.

— Ἄ! ἄ! εἶναι συντεχνίτης, ἀνεφώνησε σκιρτῶν ὁ καλὸς γέρον, μεταβάς ἀμέσως ἀπὸ τῆς ὀργῆς εἰς τὴν εὐθυμίαν· καὶ ἐξεκλείδωσε τὴν θύραν.

Ἡθέλησα, σεβόμενος τὰς ὀρέξεις τοῦ γέροντος, νὰ τὸν παρακαλέσω νὰ μὴ ἀνοίξῃ ἀλλ' ὁ νεανίσκος, βαλὼν τὸν λιχανὸν καθέτως ἐπὶ τῶν χειλέων του, ἀπήτησε νὰ σιωπήσω. Ἡνοίχθη ἡ θύρα, καὶ εὐρέθην ἀπέναντι τῆς ὠραιότερας πρεσβυτικῆς κεφαλῆς τὴν ὅποιαν ἶδον ἐπὶ ζωῆς μου. Δάσος τριχῶν λευκῶν ἐσκίαζε τὸ πλατὺ καὶ ἀρρυθιδιώτον πρόσωπόν του, ἡ φυσιογνωμία του ἦτο πρᾶσι καὶ ἀτάραχος, καὶ τὸ μειδιάματό του ἀγέ τι εὐμενὲς καὶ φιλοκάγαθον, ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν ὀργὴν τὴν ὅποιαν ἐπροσποιεῖτο διὰ ν' ἀπαλλαχθῇ ἀπὸ ἐπισκέψεις ὀχληράς. Ἐφό-

ρει ἐπενδύτην οὔτινος ἢ μὲν *κουκούλλα* ἐπιπτεν εἰς τοὺς ὤμους του, τὸ δὲ χρῶμα εἶχεν ἐξαφανισθῆ ὑπὸ διάφορα στρώματα λίγδας καὶ χρωμάτων. Εἰς τὸ ἐργαστήριόν του ἐπεκράτει ἄκρα ἀταξία, ἀν καὶ ἔσπευσε νὰ παραμερίσῃ σκευὴ τινὰ ἐμποδιζόντα τὴν διάδοσίν μας. Ἐβλεπεσ ἀνάμικτα καὶ γεωργικῆς καὶ ζωγραφικῆς ἐργαλεῖα, δρέπανα δὲ καὶ λίσχοι καὶ πτυάρια ἐκρέμαντο ἀπὸ τοὺς ὀκρίθαντας καὶ τοὺς γνώμονας, κηρωτεῖ, χαρτιά, καὶ σχέδια ἦσαν ἐσκορπισμένα ἐπὶ σωροῦ σχοινίων, κανίστρων καὶ ποτιστηρίων, κυτὰ χρωμάτων ἦσαν πλήρη σπόρων, φιάλαι περιέχουσαι πάλαι ἀρώματα, σήμερον δὲ συντετριμμένοι τὸν λαιμόν, περιεῖχον στελέχη ἀνθέων, καὶ γραφίδες, καὶ χρωστῆρες, καὶ πυξίδια συνανεπαύοντο ἐν ἀνέσει μετὰ ξυλίνων κοχλιαρίων καὶ τυροσφρίων. Φαιδρά τις τοῦ ἡλίου ἀκτίς διετοξεύετο μεταξὺ τῆς ἀλλοκότου αἰτῆς ἐπιμιξίας, καὶ ἐδῶ μὲν ἐπέστεφεν ὡς δι' ἀδαμάντων τὸ μέτωπον Θεοτόκου περιεκελευσμένης ἐντὸς ὕαλων, ἐκεῖ δὲ ἐξωογόνοι τὰς ρίζας παρημελημένου τινὸς καὶ ριγούντος ἀνθους, καὶ πορρωτέρω ἀπεκάλητο εἰς τρέμουσαν, λαμπυρίζουσαν ὡς ὁ χρυσοὺς ἐντὸς χαλκίνου ἀγγείου.

Ὁ γέρον μὲ παρετήρησε σιωπῶν δύο ἢ τρεῖς λεπτά τῆς ὥρας, διὰ νὰ μὲ κρίνῃ βεβαίως ἐκ τῆς ἐντυπώσεως τὴν ὅποιαν θὰ μ' ἐπροξένει τὸ πανδοχεῖόν του. Ὅταν δὲ ἶδεν ὅτι, ἀντὶ νὰ προσβληθῶ δυταρέστως ἀπὸ τὰ ἀλλόκοτα ἐκείνα ἀντικείμενα, τὰ παρετήρουν μὲ περιέργειαν, ἐστράφη μὲ ζωηρότητα πρὸς τὸν ἔγγονόν του, καὶ μὲ ἦθος εὐχάριστον εἶπε:

— Καλὰ, υἱέ μου, δὲν μὲ ἠπάτησες· ὁ κύριος οὗτος εἶναι καλὸς καὶ ἄξιος, φθάνει μόνον νὰ ἦναι τόσῳ πτωχὸς ὅσῳ εἶναι καὶ διακριτικὸς...

— Μὴ ἀνησυχῆς, φίλε μου, εἶπον, δὲν ἔχω οὔτε λεπτὸν νὰ ἐξοδεύσω εἰς εἰκόνας· ἀλλὰ καὶ πλουσιώτατος ἂν ἦμην, δὲν θὰ ἐληθμόνουν ὅτι εἶναι πράγματα τὰ ὅποια δὲν ἀνταλλάσσομεν οὔτε μὲ ὅλον τὸν κόσμον.

— Δοιπὸν καλῶς ὄρισες, ἀνέκραξεν ὁ γέρον ζωγράφος ἔλος εὐθυμος, τείνας τὴν τυλῶδη χεῖρά του τὴν ὅποιαν σπεύσας ἐσφιγξά. Ναι, καλῶς ὄρισες, ξένοι καὶ συναδέλφε. Δόξα τῷ Θεῷ, δὲν θεωρεῖς τρεπλὸν ἓνα γέροντα ὁ ὁποῖος ἀγαπᾷ καλῆτερα τὰς εἰκόνας του ἀπὸ τὴν ζωὴν του. Καὶ ὅταν ἰδῆς τὰς εἰκόνας αὐτάς, ὅταν μάθῃς ὅτι ἡ οἰκογενεῖά μου τὰς ἔχει πρὸ 200 χρόνων, δὲν θὰ θαυμάσῃς ἂν μὲ ἀκούσης λέγοντα ὅτι προτιμῶ νὰ ζητουλεύσω ἐγὼ καὶ τὰ παιδιά μου παρὰ νὰ στερηθῶ τὸν θησαυρόν μου. Μὰς ἐλέπεις χωρικοὺς, κύριε, πλὴν εἴμεθα κληρονόμοι μεγάλου ἀνδρός. Καὶ διὰ νὰ φυλιξώμεν ἀξίως τὴν ἱεράν αὐτὴν κληρονομίαν, ἔγεινε πάντοτε ἓνας ἐκ τῆς οἰκογενεῖας μας ζωγράφος καλὸς, μέτριος ἢ καὶ κακός, ὁ ὁποῖος, μὴ δυνάμενος νὰ κερδήσῃ τὸν ἄρτον του διὰ τῆς τέχνης του χωρὶς νὰ μακρυνθῇ ἀπὸ τὸ χωρίον μας, ἐπροτίμησε νὰ μείνῃ πιστὸς εἰς τὴν θέσιν του ὡς φύλακος καὶ γεωργῶ. Εἰργάζετο τὴν ἡμέραν εἰς τοὺς ἀγρούς καὶ τὴν νύκτα εἰς τὸ ἐργαστήριον, καὶ μὲ τὴν αὐτὴν χεῖρα ἐκράτει τὸν λίσχον καὶ τὴν γραφίδα. Ὁ ταλαίπωρός μου υἱός, ὁ πατήρ

ὄλων τῶν παιδιῶν τὰ ὅποια ἴσως ἴδες, ἀπέθανεν ἐργαζόμενος· αὐτὸς ἦτον καλῆτερός μου ζωγράφος, ἀλλ' ἐγὼ τὸν ὑπερέβαινα εἰς τὴν ἀμπελοργίαν· ὅθεν καὶ ἐπέζησα διὰ τὴν ἀναθρέψω τὴν οικογένειάν μου. Ἄλλ' ὁ Θεὸς ἤξευρε πῶς νὰ κάμῃ τὰ πράγματα· διότι μ' ἔστειλε πολλὰ παιδιά ὥστε νὰ δοθοῦν τὰ μὲν εἰς τὴν ἐργασίαν τὰ δὲ εἰς τὴν σπουδὴν. Ἔχω τρεῖς ἐγγόνους οἱ ὅποιοι εἶναι τὰ καλῆτερα παιδιά τοῦ χωρίου, καὶ δὲν ἔχουν κἀνενα νὰ τὰ φθάσῃ εἰς τὴν τέχνην των. Τοῦτον δὲ τὸν μικρὸν πατρὸς μου, ἐπρόσθεσε ὀπίσθας ἀνεπαισθήτως τὴν πατριάν τοῦ νεανίου, θὰ τὸν κάμω ζωγράφον, ἀφοῦ μάλιστα ἔχει καὶ κλίσιν. Ἐν τοσοῦτῳ τὸν ὠνόμασα Σαλθατὸρ, ὅπως ὀνομάζομαι κ' ἐγὼ, καὶ μετ' ὀλίγον θὰ σὲ εἰπῶ τὸ διὰ τί.

— Λοιπὸν, κύριε, ὑπέλαβεν ὁ μικρὸς Σαλθατὸρ, δυσφορῶν διότι ἔμενε τόσην ὥραν ἀκίνητος, ἰδοὺ ἐγεινε φίλος μὲ τὸν πάππον μου, ὁ ὅποιος θὰ σὲ διηγήθῃ τὴν ἱστορίαν του ἢ μᾶλλον τὴν ἱστορίαν τῶν εἰκόνων του. Θὰ διαρκέσῃ μισὴν ὥραν. Καὶ ἐπειδὴ γνωρίζω τὴν ὑπόθεσιν ὡς ἀκούων αὐτὴν τρεῖς τὴν ἡμέραν, σὰς ἀφίνω καὶ ὑπάγω νὰ παρασταθῶ εἰς τὴν ἐτοιμασίαν τοῦ γεύματος. Ὁ ἀδελφός μου ὁ κυνηγὸς θὰ μᾶς φέρῃ κυνήγιον, ὁ ἀλιεὺς κυπρίνους καὶ ἐγγέλεις, καὶ ὁ ἀμπελοργὸς ὀπωρικά. Λί τρεῖς μικραὶ μου ἀδελφὴ μαγειρεύουν φαγητὰ τὰ ὅποια δελεάζουν καὶ τοὺς ἀγγέλους αὐτοὺς τοῦ παραδείσου, ὁ δὲ δούλός σας, καθὸ μέλλων μέγας ἀνὴρ, τρώγω ὡς ἔξ. Πλὴν διὰ νὰ περιποιηθῶ τὸν ξένον μου θὰ κάμω σήμερον ἔργα ὑπηρέτου εἰς τὴν τράπεζαν. Ἐὰν ἤθελες μόνον νὰ ζητήσῃς μίαν χάριν ἀπὸ τὸν πάππον μου.

— Ἐλα, ἔλα, ἄφες μας, φλύαρε, ἀνέκραξεν ἀποτόμως ὁ γέρον ζωγράφος.

— Ἐὰν ἤθελες, κύριε, ἐξηκολούθησεν ὁ νεανίσκος χωρὶς νὰ ταραχθῇ, νὰ τὸν ζητήσῃς τὴν ἀδειαν νὰ φορέσω τὰ ἑορτιατικὰ μου.

— Διὰ νὰ τὰ σχίσῃς, θεότρελε!

— Δὲν βλέπεις· πάππε μου, ἐπανελάβεν ὁ μικρὸς Σαλθατὸρ σχεδὸν κλαίων, πῶς εἶμαι; ἢ μπορῶ νὰ πλησιάσω εἰς τὴν τράπεζαν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; Ὁ κύριος οὔτε θὰ ἐγγίσῃ τὰ φαγητὰ.

— Ἰταγε λοιπὸν ν' ἀλλάξῃς, καὶ δεῖξαι μὲς γρήγορα τὴν ῥάχιν σου.

Ὡς ἱστορικὸς εἰλικρινὴς ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω, ὅτι ὅσα ἔβλεπον καὶ ὅσα ἤκουον μ' ἐφαίνοντο τόσῳ νέα καὶ παράδοξα, ἀλλὰ καὶ ἀπλοικὰ συγχρόνως, ὥστ' ἐλησμόνησα ἐξ ὀλοκλήρου τὸν Ἰαδίνον, ἐκείνον μὲθ' οὗ συνεμερίσθην ἄχρι τῆς ὥρας ἐκείνης ὅλας τὰς εὐχαριστίας καὶ ὅλας τὰς δυσαρρεσκείας μου, τὰς εὐμαρτέτους καὶ τὰς ἀποτροπαίους ἐντυπώσεις μου, τὴν καλὴν καὶ κακὴν τύχην μου, ἐκείνον, λέγω, ὅστις εἶχε μείνει εἰς τὸ δυσῶδες ὀνοστάσιον τὸ ὁποῖον ἴδομεν.

Ἄλλ' ὀφείλω νὰ εἰπῶ καὶ πρὸς τιμὴν μου ὅτι μόλις ἀκούσας τὰ περὶ γεύματος, ἐνθυμήθην τὸν φίλον μου, καὶ κλίνας εἰς τὸ ὠτίον τοῦ μικροῦ Σαλθατὸρ, εἶπα σιγαλὰ·

— Σὲ ὑπερευχαριστῶ διὰ τὴν φιλοξενίαν σου· πρὸ-

πει ὅμως νὰ σὲ εἰπῶ ὅτι δὲν θὰ δεχθῶ τὸ γεῦμά σου πρὸ εἰς τὸ συμμερισθῆ καὶ ὁ σύντροφός μου. Ἐνθυμήσου ὅτι παγώνει ἐξ αἰτίας σου εἰς ἐκεῖνο τὸ τρομερὸν σπήλαιον εἰς τὸ ὅποιον μᾶς ἔστειλες. Ἄς μὴ θαυμάσῃ τὰς εἰκόνας σας ἀφοῦ τὸ θέλῃς, ἀλλὰ δὲν ἢ μπορῶ νὰ τὸν ἀφήσω χωρὶς τύψιν συνειδήσεως ν' ἀποθάνῃ ἀπὸ τὴν πείναν, ἐνῶ ἐγὼ πλέω ἐδῶ εἰς τὴν ἀβυθίαν.

— Μὴν ἀνησυχῆς, ἀπεκρίθη ὁ νέος λαζαρόνος· δὲν εἶμαι ὅσον φαίνομαι κακός. Ὁ φίλος σου θὰ καλοπάθῃ. Ἐπειδὴ ὅμως ἐπερίπαυξες τὰ φορέματά μου, θὰ τὸν ἐτοιμάσω τὸ γεῦμα εἰς τὴν εὐγενῆ λοκάρδαν τοῦ ἡλίου.

Ὁὕτως ὀνομάζετο τὸ ξενοδοχεῖον ἐκεῖνο τῆς Ἀγίας Ἀγάθης.

Καὶ χωρὶς νὰ μ' ἀκούσῃ περαιτέρω, μ' ἔδειξε τὴν ῥάχιν του.

— Δόξα σοι ὁ Θεός! ἀνέκραξεν ὁ γέρον ἀναπνεύσας μᾶς ἀφῆκε τέλος πάντων ἡσυχούς! Ἐλα, ἔλα, κύριε ξένε, τ' ἀριστοουργήματά μου σὲ περιμένουν.

— Εἰς τὰς διαταγὰς σου, κύριε ζωγράφε, ἀπεκρίθην κύψας τὴν κεφαλὴν.

Ἦθυσεν τὴν πύλην δι' ἧς εἰσῆλθον, ἔσυρεν ἡρέμα παλαιὸν τι παραπέτασμα δι' οὗ ἐκλείετο δευτέρα θύρα, ἐκείνη τὴν ὅποιαν ἠκούσαμεν κλεισθεῖσαν ὅταν ἐφθάσαμεν, ἐξέβαλε κλειδίον ἀπὸ τὸ θυλάκιόν του, ἤνοιξε τὴν δευτέραν αὐτὴν θύραν, καὶ μὲ εἰσῆξεν εἰς μικρὸν θάλαμον ἀφελῶς κατεσκευασμένον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπῆρχον δύο θρανία καὶ μία σκευοθήκη.

— Ἄ! καλέ μου φίλε, εἶπε καθήσας, μ' ἔφερες εἰς ἀληθινὴν ἐκκλησίαν, καὶ κοντεύω νὰ πιστεύσω ὅτι αἱ εἰκόνες σου εἶναι ἄγια λείψανα.

— Μὲ ἀνεθυμίζεις, κύριε, ὅλους τοὺς καταδιωγμούς τοὺς ὁποίους ὑπέφερα ἐξ αἰτίας τῆς ἐπιμονῆς μου τοῦ νὰ μὴ δώσω τ' ἀριστοουργήματά μου. Ποτὲ μὲν μὲ ὠνόμαζαν τρελόν, ποτὲ δὲ περιφιλῆτον καὶ ἄλλοτε μάγον, ἐνίοτε δὲ καὶ ἅγιον. Καὶ ὅλ' αὐτὰ διότι, ὡς εἶπα, λατρεύω αὐτὰς τὰς εἰκόνας, καὶ διότι δὲν ἀπεφάσισα νὰ τὰς πωλήσω εἰς τοὺς Ἰβραίους, ἢ νὰ τὰς δεῖξω εἰς τοὺς μαρούς. Ἴδα τοὺς κατοίκους τῆς Ἀγίας Ἀγάθης κατ' ἀρχὰς μὲν περιέργους, ἔπειτα δὲ φθονερούς καὶ μετὰ ταῦτα δεισιδαίμονας. Φαντάζεσαι ποτὲ ὅτι κατήντησαν καὶ ν' ἀπαιτοῦν νὰ τοὺς δανείσω τὰς εἰκόνας μου διὰ νὰ θεραπεύσουν τοὺς ὑδρωπικούς καὶ νὰ ἐξορκίσουν τοὺς δαιμονισμένους; Μίαν ἑσπέραν ἡ σούζυγος ἐνὸς γείτονός μου ἐκοιλοπῶνει καὶ εἶχε πόνους φοικτούς. Κατὰ τοῦτο ἐλυπούμην τὴν ταλαίπωρον γυναῖκα, πλὴν ἦτον ἐδικόν μου σφάλμα διότι ἐδυσκολεύετο νὰ γεννήσῃ; Καὶ ὅμως, ἰδοὺ βλέπω καὶ συγγενεὶς καὶ φίλους τῆς τρέχοντος διὰ νὰ ζητήσουν μίαν ἀπὸ τὰς εἰκόνας μου! Τὰς εἰκόνας μου! κύριε. Καὶ μετ' ὀλίγον θὰ ἴδῃς ὅτι καὶ εἰς τὰς τρεῖς αὐτὰς δὲν ὑπάρχει ἴχνος ἀγιοσύνης. Ἀδιάφορον ὅμως, αὐτοὶ ἤθελαν θαῦμα, καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀντεστάθην, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἴδα ὅτι ὁ κόσμος ἐπανεστάτησε, καὶ ἐφοδέρριζαν νὰ συντρέψουν τὴν θύραν καὶ νὰ καύσουν τὴν οἰκίαν μου. Ὁ καιρὸς ἐβίαζεν. Εὐθὺς ὅμως μὲ κατέβη ἰδέα λαμπρὰ ἀντὶ τοῦ

ἀριστουργήματος τὸ ὁποῖον μ' ἐξήτουν, τοὺς ἔδωκα ἕνα παλαιοεικόνημα, ἔργον ἐνὸς θεοῦ μου, ὁ ὅποιος ὑπῆρξε μετ' ἐμὲ ὁ χειρότερος βαφεὺς τῆς οἰκογενείας μας. Εὐθύς κατέπαυσε ἡ ταραχή· ἐδέχθησαν μὲ φωνὰς ἀγαλλιᾶσεως τὴν κατὰμασον καὶ κατασκομιζομένην εἰκόνα, τὴν ἔφεραν μὲ λιτανεῖαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γείτονος, ἀναψαν κηρία, ἐγονάτισαν, καὶ ἤρχισαν προσευχὰς καὶ δεήσεις. . . . Θαῦμα! Θαῦμα! ἐφώναζεν ὁ κόσμος· οἱ πόνοι ἔπαυσαν καὶ ἡ γυνὴ ἐσώθη διότι ἐγέννησε δύο δίδυμα! Ὁ σύζυγός της κλαίων, θέλει νὰ μάθῃ εἰς ποίαν ἱεράν εἰκόνα χρεωστῆ τὴν εὐτυχεῖν ἐλευθερίαν τῆς γυναικὸς του. Θὰ τὴν χρεωστῆ βέβαια εἰς τὴν Σάντα-Ὀππορτούαν, τὴν Σάντα-Βρίγγιτταν, ἢ τοῦλάχιστον τὴν Σάντα-Βέρθαν. Ἀπὸ τὴν ἄκραν του εὐγνωμοσύνης, ἀρπάζει ἕνα σφουγγάριον καὶ ἀρχίζει νὰ πλύνῃ τὰ ἀναξίθηματὰ στρώματα τοῦ κοινοῦ τοῦ ὁποῖοι σκεπάζει τὸ πρόσωπον τῆς ὡραίας πριστατίδος. Ὁλων οἱ ὀφθαλμοὶ προσηλώνονται εἰς τὴν εἰκόνα, ὅλων τὰ χεῖλη ἐπαναλαμβάνουσαν προσευχὰς, ὅταν, ἀφοῦ ἐκαθαρίσθη ἡ εἰκόνα, ἴδαν ἀπροσδοκίτως, μάντευσε, κύριε τί ἴδαν; . . . γέροντα δικηγόρον μὲ τὸ μαῦρόν του ῥάσον! Ἀπ' ἐκεῖνην τὴν ἡμέραν μὲ ἀφῆκαν ἡσυχον.

— Ἡ ἱστορία σου, κύριέ μου, εἶναι ἀξιόλογος· ἀλλ' ἐντοσούτῳ ἐπιθυμῶ νὰ ἰδῶ τὰς εἰκόνας αὐτὰς αἱ ὁποῖαι σ' ἐπροξένησαν τόσην ἀνησυχίαν. . .

— Ἐχεις δίκαιον, κύριε, σὲ πονοκεφαλῶ μὲ τὰς παλλιλλογίας μου εἰς τὴν ἡλικίαν μου ὅμως ἡ πολυλογία εἶναι συγχωρημένη.

— Μὴ γένοιτο, φίλε μου! μὴ παρεξηγῆς τοὺς λόγους μου. Αἱ διηγήσεις σου μὲ ἐνθουσιάζουν ἐξ ἐναντίας, καὶ ἂν ἐδειξά ὀλίγην ἀνυπομονησίαν. . .

— Ἐλα, ἔλα! ἰδοὺ τὸ πρῶτόν μου ἄγιον λείψανον, ὅπως εἶπες· δὲν θὰ ἴδῃς παρὰ σχεδίασμα μόνον, τὸ ὁποῖον ὅμως ἀποδεικνύει ἐξοχον εὐφυΐαν.

Εἶπε καὶ ἐξέβαλε ἀπὸ τὴν σκευοθήκην μικρὰν εἰκόνα τετραγώνων δύο ποδῶν ὕψος καὶ δύο πλάτος ἔχουσιν, ἀπεμάκρυνε μὲ ἰδιάζουσιν προσοχὴν τὸ πάνιον μ.θ' οὗ ἦτο περιτυλιγμένη, καὶ πλησιάζας εἰς τὸ παράθυρον, μ' ἐδειξε τὸ περίφημον ἰχθυογράφημα. Ἦτο δὲ ἐξάίσιον καὶ ὅλων ἰδιόρρυθμον καὶ ἐκφραστικόν. Ἴσως δευτέρω, τινεσ κριτικὸς δὲν θὰ ἐνέκρινεν ὅλα τὰ μέρη του, ἴσως αἱ γραμμαὶ δὲν ἦσαν πάντῃ ὀρθαὶ καὶ ἡ σύνθεσις ἀμώμητος· ἀλλ' ἡ γραφὴ ἦτο τόσῳ πολυμῆρὰ καὶ τόσῳ ἐλευθέρα, ἡ φαντασία τόσῳ ἰσχυρὰ καὶ τόσῳ ἀφελῆς, αἱ λεπτομέρειαι τόσῳ ἀληθεῖς, ὥστε ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ ἐνοήσῃ τις ἀμέτῳς ὅτι εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν προῖον χειρὸς μεγάλου διδασκάλου.

Θὰ παρίστανε βεβαίως τοποθεσίαν τινὰ τῆς Καλαμίας ἢ τῶν Ἀβρουζῶν, φαντάσθητε βράχους μαύρους, ἐρημωμένους, ἀπειλητικὸς, ἐπικρεμαμένους ὡς γέφυρα ἐπάνω ἀβύσσου· πεδιάδα ξηρὰν καὶ κατηραμένην, φαινομένην ἀπὸ τὸ διασκεομιζόμενον καὶ πελιδνὸν φῶς αὐτοῦ θεαλλώδους, καὶ παλαιούς κορμούς προαιωνίους ἀποπροσκειμένους ἀπὸ τὴν λαίλαπα, ἢ ἀπληθρακωμένους ἀπὸ τὸν κεραυνόν. Ψυχὴ γεννητὴ δὲν παρίστατο εἰς τὴν φαντασίαν ἐκεῖνην ἢ μάλλον,

εἰς τὴν τρημερὰν ἐκεῖνην πάλην τῶν σοιχείων πρὸς τὴν φύσιν, ὁ ἄνθρωπος; ὑπέκυψε πρῶτος· ἀλλ' ὑπὸ ποῖον θάνατον; Ὁ Θεὸς μόνος δὲν τὸ ἠγγύει. Ὅσα συντετριμμένα, καὶ τεμάχια κρέατος ἀνθρωπίνου ἐφθίοντο διεσκορπισμένα πανταχοῦ, ἀλλὰ κανὲν σημεῖον δὲν σ' ἔλεγεν ἐὰν ὁ ἀθλιος εἰς ἕν ἀνήκον τὰ θλιβερά ἐκεῖνα λείψανα συνέτριψε τὸ κρανίον πίπτων ἀπὸ τὸν κρημνόν, ἢ ἂν κατεσπαράχθη ἀπὸ τοὺς ὀδόντας θηρίων. Θὰ ἔλεγε τις ὅτι ἦτο ἀντιγραφή σελίδος τινος τοῦ Δάντη.

Ἐστρέψα πανταχοῦθεν τὴν εἰκόνα, τὴν ἐπλησίασα εἰς τὰς ὄψεις μου καὶ τὴν ἀπεμάκρυνα διὰ νὰ τὴν παρατηρήσω προσεκτικώτερον, ἐνῶ ὁ γέρον ἐτριβαστὰς χεῖρας ἀπὸ εὐχαρίστησιν χάρων διὰ τὴν ἐκστασίαν μου.

— Ἠξέυρεις ὅτι τοῦτο τὸ ὁποῖον μὲ δεικνύεις εἶναι θαυμάσιον, εἶπον ἀποδώσας τὴν εἰκόνα, καὶ ὅτι τὸ μικρὸν τοῦτο ἀριστοῦργημα, ἂν καὶ δὲν εἶναι ἐντελές, θὰ ἐχρησίμειεν ὡς στολὴ καὶ αὐτοῦ τοῦ μουσείου τῶν Στουδίων, ἢ καὶ τῆς αἰθούσης τοῦ πρίγκιπος Βοργέζη;

— Ἀρα, μὲ εἶπε, δὲν μὲ μέμφεσαι διότι λαμβάνω τόσην φροντίδα δι' αὐτό;

— Ἐξ ἐναντίας.

— Καὶ ὅτι δὲν ῥίπτω τοὺς μαργαρίτας ἐνώπιον. . . τῶν συμπατριωτῶν μου;

— Σ' ἐγκρίνω κατὰ πάντα.

— Καὶ ὅτι δὲν ἐδέχθην τὰ 600 δουκάτα τοῦ δουκὸς τοῦ Σαλέρο.

— Θὰ ἔκαμνα τὸ ἴδιον εἰς τὸν τόπον σου.

— Καὶ ὅμως αὐτὴ εἶναι ἡ ὀλιγώτερον πολῦτιμος τῶν εἰκόνων μου.

— Θὰ ἰδῶ καὶ τὰς ἄλλας μὲ τὴν αὐτὴν εὐχαρίστησιν. Ἀλλὰ πῶς εὐρέθησαν, φίλε μου, εἰς τὰς χεῖράς σου, καὶ ποῖος εἶναι ὁ ζωγράφος;

— Ἄ! ἰδοὺ, φοβοῦμαι πῶς θὰ μὲ νομίσης καὶ σὺ γεροφύλαρον, ὡς καὶ οἱ καλοὶ μου γείτονες τῆς Ἀγίας Ἀγάθης. Μὰ τὴν πίστιν μου τόσῳ χειρότερα, θὰ σὲ τὰ διηγηθῶ ὅλα· διότι, πρέπει νὰ ἡξέυρης, δὲν εἶναι μόνον τὸ πολῦτιμον τῶν εἰκόνων, ἀλλ' ἀκρίβεια, ἀλλὰ μάλιστα ἡ μνήμη ἐκεῖνου ὁ ὅποιος μὲ τὰς ἐκληροδότησεν, ἡ ὁποία μὰς κάμνει νὰ εἴμεθα τόσῳ προσκολλημένοι εἰς αὐτάς, καὶ εἰς ἐμὲ, καὶ εἰς ὅλους τοὺς πρὸ ἐμοῦ, καθὼς καὶ εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι θὰ μὲ διαδεχθῶν. Ἄς καθίσωμεν, καὶ ἀκουσέ με ὀλίγον.

— Σὲ ἀκούω, ἀπεκρίθην.

— Πρὸ διακοσίων ἐτῶν, ὡς σὲ προεῖπα, ὁ πατήρ τοῦ πάππου τοῦ πάππου μου, πενιχρὸς χωρὶκὸς ὡς ἐγὼ, ἐκάθητο εἰς τὸ κατώφλιον τῆς θύρας του διὰ νὰ ἀναπνεύσῃ ὀλίγον ἀροσπερὸν ἀέρα μετὰ τοὺς κόπους τῆς ἡμέρας. Ἡ ἐσπέρα ἐπρομηνύετο θεαλλώδης· μεγάλα σύννεφα, ἐπισωρευμένα τὴν ἡμέραν, ἐσκεπάζον πανταχοῦθεν τὸν ὀρίζοντα. Ἡ σελήνη ἡ ὁποία ἐφωτογεν ὡς φάρος, μόλις διέσχισε διὰ τοῦ κοκκινωποῦ φωτός της τὸ πυκνὸν ἐκεῖνο τῶν ἀτμῶν παραπέτασμα. Ὁ ῥοζάλλος Πάσκολης, (οὕτως ὀνομάζετο ὁ χωρὶκὸς) ἀφοῦ παρετήρησε δις τὸν οὐρανὸν τῆς Κα-

πύλης και δις τὸν τῆς Γαέτης, ἐσηκώθη διὰ τὰ ἐμῆ εἰς τὴν οἰκίαν του. Ἄλλ' ἴδεν ἐρχόμενον νέον δεκαοκτῶ ἔως εἴκοσιν ἐτῶν, ἀναστήματος κατωτέρου τοῦ μεσαίου, τοῦ ὁποίου τὸ ἐξωτερικὸν ἐδείκνυε μάλλον ἐπαίτην ἢ περιηγητήν. Ἡ ὄψις του ἦτον σχεδὸν μαύρη ὡς Ἄραβος, ἢ κατάμαυρος κόμη του κυματιζομένη ἀπὸ τὸν ἀνεμὸν, ἀτακτος καὶ ἀνωρθωμένη, καὶ τὰ ἐνδύματά του ἦσαν κατεσχισμένα. Φαντάσου τὸ ἀντίτυπον τοῦ μικροῦ μου Σαλβατὸρ ὡς τὸν ἴδες πρὸ ὀλίγου εἰς τὸν δρόμον, ἀλλὰ ὑψηλότερον, ισχυρότερον καὶ, εἰ δυνατόν, μὲ ῥάχη χειρότερα.

Ὁ ἄγνωστος, πλησιάσας τὸν Ῥοζάλβον, τὸν ἠρώτησε μὲ ὕφος γενναῖον καὶ ἱπποτικόν.

— Ἠξεύρεις, φίλε μου, νὰ μὲ δείξεις ἐδῶ πλησίον κανὲν ξενοδοχεῖον ὅπου νὰ εὕρω κατοικίαν καὶ τροφὴν δυνάμει χρημάτων;

Ὁ γέρον πρὸγονός μου τὸν παρετήρησεν ἐν πρώτοις μὲ ἀπορίαν καὶ δυσπιστίαν, τόσον οἱ ψυχροὶ καὶ ὑπερήφανοι τρόποι τοῦ ξένου ἦσαν ἀσυμβίβαστοι μὲ τὸ σχισμένον ἐνδύματά του καὶ μὲ τὴν φαινομένην πτωχείαν του. Ἰδὼν ὅμως τὴν εἰλικρινῆ καὶ τιμίαν ἔκφρασιν τῆς φυσιογνωμίας του, τὸν ἀπεκρίθη ὅχι μόνον εὐμενῶς, ἀλλὰ καὶ μὲ ἀγαθότητα ὅπως πατρικῆν.

— Εἰς τὴν ἄλλην ἀκρὰν τοῦ χωρίου εἶναι ἐν καπιλειῶν ἀρκετὰ πενηχρόν ὅπου θὰ εὕρης ἴσως ὅ,τι ζητεῖς. Ἄλλ' ἐπειδὴ πρὶν φθάσῃς ἀκόμη, φίλε μου, θ' ἀρχίσῃ ἡ βροχὴ, ἔλα ἐδῶ εἰς τὴν οἰκίαν μας καὶ θὰ εὕρης καὶ ἀρτον καὶ ἄσυλον...

— Ἀλλὰ πρέπει νὰ συμφωνήσωμεν προηγουμένως τὴν τιμὴν, διότι δὲν εἶμαι ἀρκετὰ πλούσιος ἐπὶ τοῦ παρόντος, καὶ τίποτε δὲν ἀποστρέφομαι τόσον πολὺ ὅσον τὰς συζητήσεις μετὰ τὸ γεῦμα, καὶ τὰς φιλοεικίας μετὰ τὸν ὕπνον.

Ὁ χωρικός πλησιάσας τὸν νέον τὸν ἔλαβεν ἀπὸ τὴν χεῖρα, καὶ σύρον αὐτόν, εἶπε μὲ ὕφος πρατότατον.

— Κύτταξε, φίλε μου, ἐπάνω ἀπὸ τὴν θύραν μου.

— Τί;

— Βλέπεις καμμίαν ἐπιγραφὴν;

— Καὶ τί σημαίνει;

— Σημαίνει ὅτι δὲν εἶμαι ξενοδόχος, καὶ ὅτι οὐτε πωλῶ οὔτε ἀγοράζω τὴν φιλοξενίαν μου.

— Λοιπὸν, εὐχαριστῶ, καλὲ φίλε μου, ἀπεκρίθη ἀμέσως ὁ ἄγνωστος. Θὰ ὑπάγω εἰς τὴν ἄλλην ἀκρὰν τοῦ χωρίου, καὶ ἔως εἰς τὴν Ῥώμην, εἰ χρεῖα, χωρὶς διόλου ν' ἀναπαυθῶ, διότι ἔχω ἀπόφασιν νὰ μὴ δεχθῶ τίποτε ἀπὸ κανένα.

Καὶ ἐστράφη διὰ ν' ἀναχωρήσῃ.

Ὁ γέρον χωρικός, πειραχθεὶς ἀπὸ τὴν ἀρνησιν αὐτῆν, ἠθέλησε νὰ δείξῃ τὴν ῥάχιν του εἰς τὸν ἀγένητον ἐκεῖνον ἐπαίτην, διὰ νὰ τὸν τιμωρήσῃ διὰ τὸν κακὸν χαρακτήρα του. Ἀλλὰ στοχασθεὶς ὅτι ἴσως ἡ ἀδικία ἢ ἡ σκληρότης τῶν ἀνθρώπων παρώξυνε τὴν καρδίαν του, δὲν ἀπεφάσισε νὰ τὸν ἐγκαταλείψῃ. Ἡ βροχὴ ἤρχιζε νὰ πίπτῃ, ὁ ἀνεμὸς ἐσφριζε μὲ μανίαν, καὶ ὁ ταλαίπωρος νέος, μὲ ὄλην τὴν ὑπερηφάνειαν τῶν λόγων του καὶ τὸ προσποιητὸν θάρρος του, ἐφαίνετο τόσον ἀδύνατος, ὥστε οὔτε τρία βήματα δὲν θὰ κατώρθωνε νὰ προχωρήσῃ.

Ὁ Ῥοζάλβος τὸν ἐκράτησε λοιπὸν ἐνῶ ἤτοιμαζετο νὰ ἀναχωρήσῃ, καὶ εἶπε μειδιδῶν.

— Εἶσαι παράδοξος νέος, μὰ τὴν ψυχὴν μου, καὶ ὁ ἀντιβασιλεὺς, ἂν ἦσο, δὲν θὰ εἶχες περισσοτέραν ὑπερηφάνειαν. Ἀδιάφορον ὅμως, δὲν θέλω νὰ μὲ τύπτῃ ἢ συνειδήσίς μου ὅτι σὲ ἀφήκῃ ν' ἀναχωρήσῃς μὲ τοιοῦτον καιρὸν, καὶ ν' ἀποθάνῃς εἰς τὸν δρόμον ἀπὸ τὴν πείναν. Πληρόνεις λοιπὸν ἀφοῦ τοιαύτη εἶναι ἡ ἐπιθυμία σου, ἐπὶ μιᾷ ὅμως συμφωνίᾳ νὰ ἀναθέσῃς τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν τιμιότητά μου. Καὶ, ἂν καὶ θέλῃς νὰ μεταβάλῃς τὴν οἰκίαν μου εἰς καπηλεῖον, σὲ ὑπόσχομαι νὰ μὴ σ' ἐκδάρω.

— Ἐστῶ, ἀπεκρίθη μὲ ἦθος ἀδιάφορον ὁ ἄγνωστος. Θ' ἀδειῶ τὸ βαλάντιόν μου, ἀλλὰ δὲν θ' ἀφήσω ἕνα χωρὶκὸν τῆς Ἀγίας Ἀγάθης νὰ νικήσῃ τὴν γενναϊότητα καὶ τὴν μεγαλοδοξίαν μου...

Ὁ Ῥοζάλβος τὸν εἰσήλθε τότε εἰς τὴν οἰκίαν του, καὶ τὸν παρουσίασεν εἰς τὴν οἰκογενεῖάν του, ἧτις ὑπεδέχθη τὸν νέον ξένον μὲ τόσας περιποιήσεις καὶ τόσας φιλοφροσύνας, ὥστε ἐνῶ ἦτον ψυχρὸς καὶ ὑπερήφανος ἔγεινεν ὀμιλητικὸς καὶ εὐπροσῆγορος.

Τὸν ἐκάθισαν εἰς τὸ καλῆτερον μέρος τῆς τραπέζης, ὁ γέρον τὸν ἐδίδοε τὰ καλῆτερα φηγητὰ, ἢ συζυγὸς του τὸν ἐπρόσφερε κρασίον, καὶ τὰ τέκνα του τὸν ἐπειροστοίχιζαν. Τὰ ῥάκη του ἤβηνον, οὕτως εἶπεν, τὰς πρὸς αὐτὸν περιποιήσεις. Οὔτε τὸν παρηγόχουν μ' ἐρωτήσεις ὀχληράς, οὔτ' ἐψιθύριζαν ἀδικαιρίτως, οὔδ' ἐδείκνυαν ἄτοπον περιέργειαν ὅταν ὠμίλει τὸν ἤκουαν μὲ προσοχὴν, καὶ ὅταν ἐσιώπα ἐπέδοντο τὴν σιωπὴν του. Ἐν ἐνὶ λόγῳ, εὐχαριστήθη τόσον ἀπὸ τὴν ἐγκάρδιον καὶ ἀρετῆ αὐτὴν ὑποδοχὴν, ὥστε εἰς τὸ τέλος τοῦ δείπνου ὠμοιάζε μέλος τῆς οἰκογενείας.

— Λοιπὸν! τέκνον μου, εἶπεν ὁ Ῥοζάλβος μὲ ὕφος σοβαρὸν ἀλλὰ χωρὶς θυμὸν καὶ χωρὶς πικρίαν, ἐξακολουθεῖς νὰ θέλῃς νὰ πληρώσῃς ὡς νὰ ἦσο εἰς καπιλειῶν;

— Συγχώρησέ με, πάτερ μου, ἀνέκραξεν ὁ νέος σφίγγας τὴν χεῖρα τοῦ γέροντος ἐνῶ οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐγέμισαν ἀπὸ δάκρυα, ὁμολογῶ ὅτι σὲ ἠδίασα. Ἡ ὑπερηφάνειά μου θὰ σ' ἐράνη καὶ ἄτοπος καὶ γελοία· ἀλλὰ τόσα ἐπαθα ἀπ' αὐτὴν τὴν παιδικὴν μου ἡλικίαν! Ἐποτίσθην μὲ τόσας πικρίας, ὥστε τὴν ὥραν καθ' ἣν οἱ ἄλλοι ἀρχίζουν νὰ ζοῦν, ἐγὼ ἐπεθύμουν νὰ τελειώσω. Μ' ἔλεγες πρὸ ὀλίγου ὅτι ἐὰν ἦμην ὁ ἴδιος ἀντιβασιλεὺς δὲν θὰ ἦμην τόσῳ ὑπερήφανος καὶ τόσῳ ἐπίμονος... Καὶ ὅμως, ἂν θέλῃς ὀνόμασέ με τρελὸν, ἐπρόσθεσε βαλὼν τὴν δεξιάν εἰς τὸ μέτωπόν του, αἰσθάνομαι ἐκεῖ κάτι τι τὸ ὁποῖον μὲ κατασταίνει πλέον ὑπερήφανον καὶ αὐτῶν τῶν βασιλέων.

— Μὴν ἀνησυχῆς, υἱέ μου, ἐπανάλαβεν ὁ καλὸς Ῥοζάλβος ἀπορῶν καὶ μαλλαχθεὶς τὴν καρδίαν ἀπὸ τὴν παράδοξον ταύτην ὀμιλίαν· μόλις ἀφῆκες τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, καὶ ἔχεις ἐμπροσθέν σου τόσους χρόνους ὥστε ἠμπορεῖς νὰ καταφρονήσῃς τὴν ἀδικίαν τῆς τύχης, καὶ νὰ διορθώσῃς τὰ σφάλματά της.

— Μὴ τὴν πίστιν μου! ἔχεις δίκαιον, ἀνέκραξεν ὁ νέος μεταβαλὼν εὐθὺς ἦθος· εἰς τὸν διαβολὸν καὶ

ἡ λύπη καὶ αἱ φροντίδες! Ἀλλὰ δὲν μὲ λέγεις, διὰ τί μὲ ὀνομάζεις υἱόν σου, καὶ διὰ τί τὸ ὠραῖον τοῦτο παιδίον εἶναι εἰκὼν τῆς ἀδελφῆς μου; Διὰ τί μὲ ἀνεθυμίζεις τὴν οἰκογένειάν μου;

— Πῶς! ἠρώτησεν ὁ χωρικός μὲ ἦθος ἐπιπλήξεως, ἔχεις οἰκογένειαν καὶ τὴν ἀφῆκες;

— Ἀλλοίμονον! ἀνέκραξεν ὁ νέος, εἶχα· ἀλλ' ὁ πατήρ μου δὲν ὑπάρχει πλέον· καὶ ὅταν ὁ ποιμὴν ἀποθνήσκει τὰ πρόβατα διασκορπίζονται.

Καὶ τὸ μέτωπόν του ἀνέλαβε τὴν πρώτην κατῆφιαν.

— Ὡ! ἀνέκραξεν ὁ Ῥοζάλλος κτυπήσας μὲ τὸν γρόνθον τὴν τράπεζαν· πόσον εἶμαι ἀνόητος. Σ' ἐλύπησα καὶ δευτέρα φοράν μὲ τὰς μωρὰς ἐρωτήσεις μου. Ἐχεις δίκαιον νὰ μὲ ἀποστρέψαι.

— Ἐξ ἐναντίας, φίλε μου, καὶ διὰ νὰ μὴ νομίσετε ὅτι θέλω νὰ φανῶ μυστηριώδης, θὰ σὰς διηγήθῃ ἐν ὀλίγοις τίς εἶμαι, πῶθεν ἔρχομαι, καὶ ποῖος ὁ σκοπὸς τοῦ ταξιδίου μου. Ἐπειδὴ, δὲν ἤξεύρω διὰ τί, ἀφοῦ ἦλθα εἰς τὸν κόσμον, δὲν ἐδοκίμασα ποτὲ τόσο πολὺ τὴν ἀνάγκην, ὅσον ἀπόψε, ν' ἀνοίξω τὴν καρδίαν μου.

— Ὅ,τι ἤμποροῦμεν νὰ κάμωμεν διὰ σέ, ἐπανάλαβεν ὁ γέρον, εἶναι νὰ παρακαλέσωμεν τὸν Θεὸν ὁ ὁποῖος σέ ὠδήγησεν εἰς τὴν καλύβην μας, νὰ βοηθήσῃ τὰ σχέδιά σου καὶ νὰ εὐλογῆσῃ τὰς ἐλπίδας σου.

— Δέχομαι τὰς εὐχὰς σας, φίλοι μου, καὶ πιστεύω ὅτι αἱ εὐχαὶ ἀνθρώπων καλῶν ὁποῖοι εἴσθε θὰ μὲ βοηθήσουν. Εἶμαι δεκαεπτά χρονῶν, καὶ δὲν εἶμαι οὔτε τυχοδιώκτης, ὡς σὰς μαρτυροῦν τὰ ῥάκη μου, οὔτ' εὐγενὴς ἰδιότροπος ταξιδευτὴν οὕτω πως ἐνδυμένους διὰ νὰ μὴ γνωρισθῶ. Εἶμαι ἀπλοῦς καλλιτέχνης· ἀλλ' ἂν καὶ ἀφοῦ ἐγεννήθην εὐρέθην καὶ εἰς καλὰ καὶ εἰς κακὰς περιστάσεις, δὲν ἤμην ποτὲ τόσο πτωχὸς καὶ τόσο δυστυχὴς ὅσον σήμερον. Ἐγεννήθην εἰς μικρὸν χωρίον πλησίον τῆς Νεαπόλεως, ὀνομαζόμενον Ἀρενέλλα. Ὁ πατήρ μου ἦτον ἀρχιτέκτων ἀξιώτατος, ἔχων ὅλα τὰ καλὰ πλὴν ἑνὸς μόνου, . . . οἰκίας διὰ νὰ κτίσῃ. Ὁ πρὸς μητρὸς θεὸς μου ἦτον ζωγράφος, ἔχων καὶ αὐτὸς ὅλα τὰ καλὰ πλὴν ἑνὸς μόνου, δὲν τὸν παρήγγειλαν ποτὲ νὰ ζωγραφίσῃ οὔτε μίαν εἰκόνα. Ὅθεν οἱ γονεῖς μου, κακῶς ποιήσαντες, δὲν μὲ ἀφῆκαν νὰ σπουδάσω τὴν τέχνην πρὸς τὴν ὁποίαν ἠθανόμην ἀκατάσχετον κλίσιν.

— Ταλαίπωρε νέε! Ἐγὼ ὁμοῦ δὲν θὰ ἐμποδίσω ποτὲ τὰ τέκνα μου νὰ σπουδάσουν ὅ,τι ἐπιθυμοῦν.

— Καὶ τόσο μᾶλλον καθόσον ἡ ἀπαγόρευσις εἶναι περιττή, ἀπεκρίθη ὁ ξένος ὑπομειδιῶν. Λύγισε ὅσον θέλεις μέχρι τῆς γῆς νέον δένδρον δυνατὸν καὶ εὐχυμὸν, μετάβατέ το εἰς τόξον· αὐτὸ διαφεύγει τὰς χειρὰς σου καὶ ἀνορθώνεται ἀμέσως. Μ' ἔστειλαν εἰς σχολεῖον μοναχῶν οἱ ὁποῖοι μ' ἐθανάτουν μὲ ἀηδίας. Ἐπεθύμουν νὰ μὲ κάμουν ἱερέα, καὶ μάλιστα καὶ Καμάλδολον (*). ἀλλ' ἀντὶ νὰ μάθω τὰ λατινικά

(*) Camaldolo, τόπος μοναχικὸν θεμελιωθὲν τὸ 1012 ἐν τινὶ μικρᾷ πεδιάδι ἐν Ἰταλίᾳ καλουμένη Camaldoli, ὁποκείμενον εἰς αὐστηροτάτους κανόνας.

μου καὶ νὰ διαβάξω τοὺς ψαλμούς μου, ἐκλεπτᾶ ὅσα κάρθουν εὐρισκὰ διὰ νὰ ἰχνογραφῆσω τοποθεσίας εἰς τοὺς τοίχους τῶν κελιῶν, ἢ νὰ ζωγραφίσω τὸ πρόσωπον τοῦ σεβασμιωτάτου διδασκάλου μας.

Ὁ Θεὸς μόνος ἤξεύρει πόσα ξυλοκοπήματα ἐφαγα ἐξ αἰτίας τῶν ἀριστουργημάτων μου.

— Πῶς! καὶ σ' ἔδραυν! ἀνέκραξε θυμώσας ὁ χωρικός.

— Καὶ μὲ τὴν καρδίαν των! ἀπεκρίθη ὁ ξένος· τόσο ὥστε μίαν ἡμέραν καθ' ἣν ἡ τιμωρία μ' ἐφάνη ὀλίγον ὑπερβολικὴ, ἀρῆκα καὶ τὸ σχολεῖον καὶ τοὺς διδασκάλους μου, καὶ ἐπῆγα εἰς τὴν ἀκρὰν τοῦ κόσμου, εἰς τὴν Ἀπουλίαν, τὴν Καλαβρίαν, τὰς Ἀβρούζας καὶ δὲν ἤξεύρω ποῦ ἄλλοῦ. Ἐπλανήθην ἀπὸ κοιλάδα εἰς κοιλάδα, ἀπὸ βουνὸν εἰς βουνὸν, καὶ ὑπέφερα ψύχραν καὶ πειναν, ἕως ὅτου ἔπεσα καὶ εἰς χεῖρας ληστῶν, οἵτινες μ' ἐβίασαν νὰ γίνω σύντροφός των. Πλὴν εἰς ὅλα μου τὰ ταξίδια, μεταξύ ὄλων μου τῶν δυστυχῶν, ὡσάκις ἐδυνάμην νὰ προμηθευθῶ μολυβδοκόνδυλον καὶ γραφίδας, ὡσάκις ἐδυνάμην νὰ ζωγραφίσω εἰς τὸ χαρτίον ὅ,τι μὲ κατέβαιναν εἰς τὴν κεφαλὴν, ὅ,τι προσέβαλλε τὰ ὄμματά μου, ἐλησμόνουν καὶ λύπη καὶ δυστυχίαν, ἔκλαια ἀπὸ τὴν χαρὰν μου, καὶ ἐπιπτα γονατιστὸς διὰ νὰ εὐλογῆτω τὸν Θεὸν ὅστις μὲ εἶχε δώσει ὀφθαλμούς διὰ νὰ θαυμάζω τὴν φύσιν, καρδίαν διὰ νὰ αἰσθάνωμαι τὰ θαυμάσιά της, καὶ χεῖρα διὰ νὰ ζωγραφῶ τὰ κάλλη της.

— Θεέ μου! πόσον ἐξάίσιον θὰ εἶναι τὸ ἐπάγγελμά σου, ὑπέλαβεν ὁ χωρικός ἐξαφθεις ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμόν τοῦ καλλιτέχνου.

— Τέλος πάντων ἐπέστρεψα εἰς Νεάπολιν, ἐπανάλαβεν ὁ νέος· ὁ πατήρ μου εἶχεν ἀποθάνει, ἡ πρωτότοκος ἀδελφή μου εἶχεν ὑπανδρευθῆ [τὸν φραγκοζάνην, ζωγράφον ὀνομαστὸν, τὸν ὁποῖον ἡ τύχη εἶχε μεταχειρισθῆ ὅπως καὶ τὸν πατέρα καὶ τὸν θεῖόν μου. Θὰ ἔλεγέ τις ὅτι ἡ ἔνδεια ἦτον κτῆμα τῆς οἰκογενείας μας· ἀρχισα νὰ ἐργάζομαι ἡμέραν καὶ νύκτα διὰ νὰ βοηθήσω τὸν γαμβρόν μου· ἀλλ' εἰς μάτην οἱ κόποι μου! Οἱ ἔμποροι μ' ἐρίπταν εἰς τὸ πρόσωπον τὰς ζωγραφίας μου, ἢ καὶ ἂν τὰς ἠγόραζαν, ἢ τιμὴν μὴ δὲν μ' ἐφθάνεν οὔτε διὰ ν' ἀγοράσω χρωστῆρας καὶ χρώματα. Μὲ ὀνόμαζαν καταφρονητικῶς Σαλβατοριέλλον, ἀλλ' ὀρκίζομαι ὅτι θὰ μὲ ὀνομάσουν μίαν ἡμέραν Σαλβατόρ. Ἀψυχῶν, ἐξασθενημένος, κατατῆκόμενος ἀπὸ λύπη καὶ θέρμην, θὰ ὑπέκυπτα εἰς ἀπελπισίαν, ἐὰν ἐκεῖνος τοῦ ὁποῖου φέρω τὸ ὄνομα (*) δὲν ἔνευε νὰ μὲ σώσῃ διὰ θαύματος.

Ἐνῶ ἐπώλησα μίαν εἰκόνα εἰς τὸν ἐβραϊκώτερον τῶν ἀγοραστῶν μου, ὅστις καὶ ἔκλαιεν ἀκόμη τὰ ὀλίγα λεπτὰ τὰ ὁποῖα μὲ εἶχε δώσει, μία ὠραία ἀμαξὰ ἐστάθη αἴφνης ἔμπροσθεν τοῦ ἐργαστηρίου. Ἡ θυρὶς ἠνοιχθη, καὶ κύριός τις εὐγενοῦς καὶ ἀξιοπρεποῦς ἐξωτερικοῦ, ἔκαμε νεῦμα εἰς τὸν μεταπράτην, καὶ ἐζήτησε νὰ ἰδῇ τὴν εἰκόνα τὴν ὁποίαν εἶχεν ἦδη ἐκθῆσει. Ἐνῶ δὲ αὐτὸς ἔκυπτεν ἐδαφιαίως τὴν κεφα-

(*) Salvator, ἦτοι Σωτήρ. Ἐννοεῖ τὸν Θεόν. Σ. Μ.

λῆν, ἐγὼ κρυφθεὶς ὄπισθεν τῶν τροχῶν τῆς ἀμάξης, δὲν ἔχασα οὔτε λέξιν τῆς ὁμιλίας τῶν.

— Ποία εἶναι τῆς εἰκόνας αὐτῆς ἡ ὑπόθεσις; ἠρώτησεν ὁ κύριος λαβὼν τὴν εἰκόνα ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ μεταπράτου.

— Τὴν βλέπετε, ἐξοχώτατε, εἶναι ἡ Ἄγαρ εἰς τὴν ἔρημον.

— Δὲν ἶδα ποτὲ εἰκόνα μὲ τόσον αἰσθημα ζωγραφημένην, ἀπεκρίθη ὁ κύριος· καὶ τί ζητεῖς δι' αὐτήν;

— Ἐξοχώτατε, εἰκοσι . . . εικοσιπέντε δουκάτα τόσῳ τὴν ἠγόρασα.

— Ὅταν τὸν ἤκουσα μὲ ἦλθεν ὄρεξις νὰ τὸν πνίξω.

— Εἰκοσιπέντε δουκάτα! ἐπανελάθεν ὁ ἱππότης τὴν δίδειν διὰ τίποτε, τὴν ἀγοράζω. Καὶ ποῖος εἶναι ὁ ζωγράφος;

— Ὁ ζωγράφος, ἐξοχώτατε, ὑπετραύλισεν ὁ μεταπράτης· τί σὰς μέλει διὰ τὸν ζωγράφον;

— Πῶς! τί μὲ μέλει, ἀνόητε;

— Ἐξοχώτατε, ἡ συμφωνία ἔγεινε, καὶ ὅποιον καὶ ἂν εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ ζωγράφου, θὰ πληρώσετε.

— Ἰδοὺ τὰ εικοσιπέντε δουκάτα· ἔχεις καὶ ἄλλα νὰ εἰπῆς;

— Ὁ ζωγράφος, ἐξοχώτατε, εἶναι νέος τις ὀνομαζόμενος Σαλθατοριέλλος.

— Εἰπέ λοιπὸν εἰς τὸν νέον αὐτὸν ἐκ μέρους μου, ὅτι ὅσκις ἔχει εἰκόνας νὰ πωλήσῃ νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν ἱππότην Λαυφράγκο, καὶ θὰ τὰς ἀγοράσω ὅσον θέλει· διότι τῇ ἀληθείᾳ ὁ μικρὸς αὐτὸς Σαλθατόρ εἶναι μέγας ζωγράφος.

Αἱ λέξεις αὐταὶ μ' ἐπανεδῶκαν ὄλον τὸ θάρρος μου. Ἀφῆκα τὴν Νεάπολιν, τὴν ἀγνώμονα πατρίδα μου, ἀφοῦ οὐδεὶς προφήτης δεκτὸς ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, καὶ ἔφθασα πεζὸς ἕως ἐδῶ, μὲ πόδας κατακομμένους, μὲ στόμαχον κενόν, μ' ἐνδύματα σχισμένα, ἀλλὰ μὲ καρδίαν πλήρη πίστεως καὶ ἐλπίδος. Δὲν μὲ μένει παρά μισὸν τάλληρον διὰ νὰ φθάσω ἕως εἰς τὴν Ῥώμην· ἡ Ῥώμη εἶναι τοῦ λοιποῦ ἡ πατρίς μου, αὐτὴ ἡ τύχη καὶ ἡ δόξα μου!

Ἐνῶ ὁ νέος ὀδοιπόρος διηγεῖτο τὴν ἱστορίαν του, ὁ Ῥοζάλθος καὶ ὅλη του ἡ οἰκογένεια συνηθοῖζοντο περὶ αὐτὸν, καὶ τὸν ἐφιλοφρόνουν καὶ τὸν ἐγκωμιάζαν. Ἡ ἔνθερμος ὁμιλία τοῦ καλλιτέχνου εἶχε διαδώσει σπινθηρας εἰς τὰς καρδίας τῶν τιμίων ἐκεῖνων χωρικοῦν. Παρετήρουν τὸν ξένον μὲ ἀφελῆ ἀπορίαν, καὶ ἠσθάνοντο ἐλκυσόμενοι ἀπ' αὐτὸν ὡς ἀπὸ θέλγητρον τὸ ὅποιον δὲν ἐνόουν.

— Αἱ φίλοι μου, ἐπανελάθεν ὁ νέος, ἂν κ' ἐνωῶ τώρα ὅτι τὴν φιλοξενίαν σας δὲν δύναμαι νὰ πληρώσω οὔτε μὲ χρυσόν, δότε μὲ τοῦλάχιστον τὴν ἀδείαν νὰ σας ἀποδείξω τὴν εὐγνωμοσύνην μου. Αὐριον πολλὰ ἐνωρίς θ' ἀναχωρήσω ἀπ' ἐδῶ διὰ νὰ ὑπάγω ὅπου μὲ προσκαλεῖ ὁ Θεός. Ἀλλὰ δὲν θέλω νὰ χωρισθῶ ἀπὸ σας χωρὶς νὰ σας ἀφήσω μίαν ἐνθύμησιν. Ἐχω εἰς τὸ δισάκκιόν μου γραφίδας, χρώματα, κομμάτια πανίου καὶ κηρωτοῦ, χορδὰς κιθάρας καὶ μουσικῆν, ἐν ἐνὶ λόγῳ ὅλα τὰ ἀναγκαῖα γύψου καὶ καλλιτέχνου. Βλέπετε δὲ ὅτι δὲν εἶναι πολλὰ βαρέα. Ὁὰ σὰς κάμω λοιπὸν μίαν ἱγνογραφίαν· ναὶ μὲν

πρὸς τὸ παρὸν δὲν ἔχει καμμίαν ἀξίαν, ἀλλὰ τίς ἠξεύρει ἀργότερα; Ὁὰ τὴν πωλήσετε ἴσως πολὺ καλά, ἂν ἐκπληρωθῇ ἡ προφητεία τοῦ ἀγαθοῦ Λαυφράγκου.

Τότε, κύριε, μὲ χεῖρα στερεάν καὶ βεβαίαν ἐσχεδογράφησε τὴν ὠραίαν τοποθεσίαν τὴν ὁποίαν ἐθαύμασσε. Τώρα ἠξεύρεις περὶ τίνος θέλω νὰ ὁμιλήσω. Ἐὰν ὁμοῦς ὁ ρυθμὸς τῆς εἰκόνας δὲν σὲ ἀνεκάλυψε τὸ ὄνομα τοῦ ζωγράφου, θὰ σὲ δεῖξω τὰς δύο ἄλλας, καὶ θὰ σὲ εἰπῶ, ὅσον ἡμπορῶ συντομώτερον, πότε ἐχαρίσθησαν εἰς τὴν οἰκογένειάν μου.

Ἐνταῦθα ὁ ἀπόγονος τοῦ Ῥοζάλθου Πάσκουλη ἐσιώπησε, καὶ μὲ ἠτένισε μετὰ τίνος δισταγμοῦ, ταλαντευόμενος μετὰξὺ φόβου καὶ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν διήγησίν του.

Καὶ τῶντι ἐνησμενίζετο τοσοῦτον διηγούμενος τὴν ἱστορίαν αὐτήν, ὥστε ἦτο ἀδικον νὰ διακόψῃ τὴν χαρὰν τοῦ καλοῦ ἐκεῖνου πρεσβύτου, χωρικοῦ τε συνάμα καὶ καλλιτέχνου, τῆς ἀξιολόγου ἐκεῖνης ἀμφιβίου φύσεως, ἂν ὁ ἀναγνώστης μὲ συγχωρῇ νὰ μεταχειρισθῶ τὴν λέξιν ταύτην. Τὸν παρεκάλεσα λοιπὸν νὰ ἐξακολουθήσῃ, καὶ, χάριν τῆς ἀληθείας, ὁμολογῶ ὅτι δὲν μὲ ἀφῆκε νὰ ἐπαναλάβω καὶ δευτέραν φορὰν τὴν παράκλησίν μου.

— Ποῦ εἶχαμεν μείνει, κύριε;

— Ἐκεῖ ὅπου ὁ νέος ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ ὁ τρίπαππὸς σου, νομίζω, ἐδέχθη τὸ σχέδιον τὸ ὁποῖον μ' εἰδείξες.

— Ναί! ἐξηκολούθησεν ὁ γέρον· δώδεκα χρόνους ἔκτοτε δὲν ἠκούσαμεν τίποτε διὰ τὸν Σαλθατοριέλλον. Οἱ χωρικοὶ τῆς Ἀγίας Ἀγάθης ἐπέστρεψαν εἰς τὰ συνήθη ἔργα των, καὶ κανεὶς δὲν ἐνθυμήθη πλέον τὸν νέον ὀδοιπόρον ὁ ὁποῖος κατέλυσε μίαν μόνην νύκτα, ἐξ αἰτίας τοῦ χειμῶνος, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ῥοζάλθου.

Μετὰ δώδεκα ἔτη μίαν ἡμέραν περὶ μεσημβρίαν, ἐνῶ ἤστραπτεν ὁ ἥλιος τοῦ Ἰουλίου, ὀλόκληρον τὸ χωρίον συνεκινήθη ἀπὸ τὴν ἀφίξιν ξένου σημαντικωτάτου. Ἐὰν ἔβλεπες τὸ μεγαλεῖόν του θὰ ἔλεγες ὅτι ἦτον πρίγκηψ τῆς αὐτοκρατορίας ἢ ἐκ τῶν μεγιστάνων τῆς Ἰσπανίας τῆς πρώτης κλάσεως. Οἱ ἀμαξήλαται ἐκτύπον τὰς μαστιγὰς των ὡς ἂν ἔφεραν αὐτὸν τὸν δούκα Ἄρκον. Συνοδία πολυάριθμος ὑπηρετῶν ἐπροπορεύετο τῆς ἀμάξης συρομένης ἀπὸ βῆ ἄλογα τὰ ὁποῖα ἄχνιζαν, καὶ ἀσπρίζαν τοὺς χαλινοὺς μὲ τὸν ἀφρόν τοῦ στόματός των. Ὁ ξένος ἐστάθη ἐμπροσθεν τῆς θύρας τοῦ Ῥοζάλθου, καὶ πρὶν προφθάσῃν οἱ ἀνθρωποὶ του νὰ καταβιβάσῃν τὸ βάνηρον, ἐπήδησεν εἰς τὴν γῆν. Ἦτον νέος καὶ λαμπρὸς ἱππότης τριακονταδύῳ ἕως τριακοντατεσσάρων χρόνων, ἔχων ὠραῖότητα ἀνδρικήν, καὶ σπανίαν κομψότητα. Τὰ χαρακτηριστικά του ἦσαν τόσῳ ζωηρά, οἱ ὀφθαλμοὶ του τόσῳ μαῦροι, ἡ ὄψις του τόσῳ μελαγχροινῆ, τὸ μυστάκιόν του τόσῳ λεπτὸν καὶ ἀναστηκωμένον, ὥστε ὁμοίαζε μᾶλλον Ἰσπανὸν ἢ Νεαπολίτην, μᾶλλον Ἀραβὰ ἢ Ἰσπανόν.

Ἐφῆρει ὠραιότατον ἐνδύμα· τὸ ἱμάτιόν του ἦτον πλουσιώτατα κεντημένον, ὁ πῖλός του χρυσοστολιστος καὶ πτερωτός, καὶ τὸ ξίφος του εἶχε θάκην ἀπὸ βε-

λοῦδοι καὶ λαβὴν ἀδαμαντίνην. Ὅλα ἦσαν πολυτελέστατα καὶ μεγαλοπρεπέστατα. Ἐνῶ δὲ ὁ Ῥοζάλβος, ἀσπρομάλλης καὶ κύπτων, ἐπροχώρει διὰ τὴν ἐρωτήσῃ ποῖος ἦτον ἐκεῖνος ὅστις κατεδέχετο νὰ σταθῇ εἰς τὴν θύραν του, οὗτος προλαβὼν ὑπῆγε πρὸς τὸν γέροντα, καὶ τὸν ἐξέφρασεν ἐν ὀλίγοις τὸν σκοπὸν τῆς ἐπισκεψέως του.

— Εἶμαι, εἶπε, φίλος τῶν εἰκόνων, μανιώδης ἀρχαιολόγος. Διὰ τὴν ἀποκτήσω ἐν ἀριστοῦργημα τὸ ὁποῖον δὲν ἔχω, καὶ διὰ τὴν ἀγοράσω ἕνα δακτυλιόλιθον, δίδω τὸ ἥμισυ τῆς κατὰστάσεώς μου. Συχνὰ καταβαίνο ἀπὸ τὴν ἀμαξίαν μου, συχνὰ τρέχω πεζὸς διὰ τὴν ἐρευνῆσω τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία, τὰ παλάτια καὶ τὰς καλύβας· διότι πολλάκις ἀνεκάλυψα σπάνια σκευῆ, πολυτίμους πανοπλίας, καὶ ἄλλα ἀντικείμενα μεγάλης ἀξίας, εἰς μέρη τὰ ὁποῖα δὲν ἐπερίμενα νὰ τὰ εὔρω.

— Κύριε ἱππότα, ἀπεκρίθη ὁ χωρικός, μὲ κακοφαίνεται διὰ τὸν κόπον τὸν ὁποῖον ἔλαβες ἐρχόμενος εἰς τὴν οἰκίαν μου, διότι δὲν θὰ εὔρης τίποτε ἱκανὸν νὰ ἐλκύσῃ τὴν προσοχὴν σου.

— Ἴσως ἔχεις τίποτε τοῦ ὁποῖου ἀγνοεῖς τὴν ἀξίαν.

— Δὲν μὲ φαίνεται, ἐξοχώτατε.

— Ἄς ἰδῶμεν ἐν τοσοῦτῳ, ἐπανέλαβεν ὁ ξένος.

Καὶ χωρὶς νὰ περιμείνῃ περαιτέρω ἀπάντησιν, ἐμβῆκεν εἰς τὴν αἴθουσαν, καὶ παρετήρει πανταχόθεν. Αἶφνης ἠκτινοβόλησαν οἱ ὀφθαλμοὶ του, καὶ ἀνέκραξε μὲ φωνὴν ἐνθουσιώδη·

— Τί σὲ εἶπα, κλέ μου γέρον; Ἴδου μία μικρὰ εἰκὼν ἡ ὁποία μὲ εἶναι πολλὰ κατὰλληλος.

— Ἡ εἰκὼν αὕτη δὲν εἶναι διὰ πώλησιν, ἀπεκρίθη ἀποτόμως ὁ γέρον.

— Φαίνεται ὅτι δὲν ἤξεύρεις ὅτι εἶμαι ἄνθρωπος δίδων καὶ πεντήκοντα τάλληρα.

— Σὲ εἶπα, ἐξοχώτατε, ὅτι δὲν εἶναι διὰ πώλησιν.

— Λοιπὸν διπλασιάζω τὴν τιμὴν.

— Ἀδιάφορον.

— Τὴν τριπλασιάζω.

— Καὶ ὅσον βεβαίως χρυσὸν ἂν μὲ δώσης, πάλιν δὲν τὴν πωλῶ, ἐξοχώτατε.

— Ἄ! καὶ τί πολυτίμων ἔχει αὕτη ἡ εἰκὼν;

— Αὕτη ἡ εἰκὼν, ἐξοχώτατε, εἶναι ἐνθύμησις ἐνὸς πτωχοῦ νέου, τὸν ὁποῖον ἶδα μὲν μίαν μόνην φωνήν, ἀλλὰ θ' ἀγαπῶ πάντοτε.

— Ἦτον νέος;

— Μόλις εἰκοσαετής.

— Καὶ ποῖα ἦτον ἡ πατρίς του;

— Ἡ Νεάπολις.

— Τὸ ὄνομά του;

— Σαλβατοριέλλος.

— Ἐλα εἰς τὰς ἀγκάλας μου, καλέ μου Ῥοζάλβε, ἀνέκραξεν ὁ ξένος δακρύσας· ὁ Σαλβατοριέλλος τὸν ὁποῖον ἀγαπᾷ τόσο ἐγὼ βλέπεις ὅτι αἱ εὐχαί σου ἐκασποφόρησαν. Εἶμαι ὁ πρῶτος τοῦ αἰῶνός μου, αἱ εἰκόνες μου πληθύνονται μὲ δουκάτα, καὶ οἱ καρδιναῖοι καὶ οἱ πρίγκηπες συναμιλλῶνται ποῖος νὰ πρωτοῦσθῃ εἰς τὸ ἐργαστήριόν μου. Τιμὰς, ἡδονὰς,

πλοῦτη, ἀπῆλυσσα ὅ,τι καὶ ἂν ἐπεθύμησα. Τὰ πράγματα ὑπερέβησαν τὰ ὄνειρά μου. Καὶ ὅμως, ἐπρόσθεσε χαμηλώσας τὴν φωνήν, ἂν ἤξευρες, καλέ μου Ῥοζάλβε, εἰς ποῖα μέσα ποταπὰ κατέβην διὰ τὴν ἐλκύσω τὰ βλέμματα τοῦ πλήθους, διὰ τὴν ἐναγκασθῶ τὸ μάταιον ἐκεῖνο φάντασμα τὸ ὁποῖον ὀνομάζομεν δόξαν, καὶ τὸ ὁποῖον εἶναι ἀνεμὸς καὶ καπνός. Διὰ τὴν καταστήσω σταθερωτέραν τὴν ἀόριστον καὶ περυστικὴν ἐκείνην φήμην, ἥτις ποτὲ μὲν πετᾷ περὶ τὸν ἕνα ποτὲ δὲ περὶ τὸν ἄλλον, ὡς ἀνεμὸς πνέων ποτὲ μὲν πρὸς βορρᾶν ποτὲ δὲ πρὸς μεσημβρίαν, ἂς ἤξευρες πόσον ἐπάσχισα, πόσα ὑπέφερα! . . . Ἐγεῖνα κωμωδός, γελωτοποιός καὶ σκηνικός. Ὁ Σαλβατὸρ ἔγεινε Κοβιέλλος. Αἶσχος καὶ ἀνάθεμα εἰς τὸν διεσθαρμένον τοῦτον αἰῶνα, εἰς τοὺς ἀτίμους τούτους ἀνθρώπους, εἰς τὰς κατηραμένας αὐτὰς πόλεις!

— Καὶ πῶς, τέκνον μου! πάντοτε εἶσαι μελαγχολικός, καὶ πάντοτε ἐρεθισμένος καθ' ὅλων; Τίποτε δὲν ἰσχύει γὰ καταπραῦνῃ τὴν καρδίαν σου;

— Εἶναι ἀλήθης, εἶπε, χαμογελῶν ὁ καλλιτέχνης· ἠτοιμαζόμεν νὰ σ' ἐξιστορήσω μίαν ἀπὸ τὰς σατύρας μου, λησμονήσας ὅτι εἶναι προτιμότερον νὰ σὲ τὴν ζωγραφίσω, ἀφοῦ ἀγαπᾷς τόσο τὰς εἰκόνας. Ὅταν πρὸ δώδεκα χρόνων ἐπέρκα ἀπὸ τὴν Ἀγίαν Ἀγάθην, σ' ἐσχεδίασα σκηνὴν βουνοῦν ἐν μέσῳ τῶν ὁποῖων εἶχα ζήσει ἕως τότε· τώρα ὅτε ἐρχομαι ἀπὸ τὴν Ῥώμην, θὰ σὲ ζωγραφίσω μίαν σκηνὴν τῆς αὐτῆς ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἀνεχώρησα. Τότε εὐχαριστήθη μὲ μίαν σχεδογραφίαν τοῦ Σαλβατοριέλλου, τώρα θὰ λάβης μίαν εἰκόνα τοῦ Σαλβατὸρ.

— Καὶ θὰ τὴν ἀγαπῶ διπλασίως, διότι τώρα ἔχω εἰς τὴν οἰκογένειάν μου ζωγράφον καὶ σοφόν. Μὴ νομίζης, κύριε ἱππότα, ὅτι ἀστειεύομαι ἀπὸ τὴν νύκτα ἐκείνην καθ' ἣν ἐκοιμήθης εἰς τὴν οἰκίαν μου, ὁ νεώτερός μου υἱὸς ἔμαθε ζωγραφικὴν καὶ γραμματικὴν. Τίς ἤξεύρει ἂν μίαν ἡμέραν δὲν θ' ἀντιγράψῃ τὰς εἰκόνας σου ἢ δὲν θὰ γράψῃ τὰ ὑπομνήματά σου; Ἐν τοσοῦτῳ τί λέγεις διὰ τὸ ἀνέλπιστον τοῦτο;

— Σ' ἐπρόλαβα, φίλε μου, ἀνέκραξεν ὁ Σαλβατὸρ· ἔχω υἱὸν τὸν ὁποῖον ὀνομάζω Ῥοζάλβον.

Καὶ ὁ καλλιτέχνης καὶ ὁ χωρικός ἐνηγκαλισθῆσαν ἀλλήλους. Καὶ οἱ δύο διετήρησαν τὴν μνήμην τῆς εὐγενούς καὶ ἐγκαρδίου φιλείας των.

Ὁ Σαλβατὸρ ἔνευσε πρὸς τοὺς ὑπῆρέτας του, καὶ ζητήσας τὸ πυξίδιον καὶ τὰς γραφίδας τοῦ ἐζωγράφησε τὸ παράδοξον καὶ θαυμάσιον ἀντικείμενον τὸ ὁποῖον θὰ ἰδῆς. Αὐτὸ εἶναι τὸ δεύτερον ἀριστοῦργημα τῆς συλλογῆς μου.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ γέρον τῆς Ἀγίας Ἀγάθης ἐξέβαλεν ἀπὸ τὴν σκευοθήκην τὴν δευτέραν εἰκόνα τοῦ πλουσίως περιεστολισμένην, ἀπέβαλε τὸ καλύπτρον αὐτὴν μεταξωτὸν, καὶ μὲ τὴν εἰδείξε σιωπῶν.

Ἦτο πιστὴ παράστασις, ἢ μᾶλλον πρώτη ἰδέα τῆς περιφρήμου εἰκόνας τῆς Τύχης. Ἡ Θεὰ διαχέει ἀπὸ τοῦ κέρατος τῆς Ἀμαλθείας ποταμὸν μιτρών, στεφάνων, σταυρῶν καὶ λίθων πολυτίμων, ἐνῶ γερουσιασταί, καρδιναῖοι καὶ ἐπίσκοποι, ὑπὸ μορφῇ

ζών ακαθάρτων ἢ ἐρπετῶν φαρμακερῶν, διαμάχονται ὑπὲρ τῶν θησαυρῶν αὐτῶν. Νὰ παραστήσῃ τις τὴν φαντασίαν, τὸ πνεῦμα, τὸν οἶστρον τοῦ ζωγράφου κατὰ τὴν ζωρὰν καὶ δηκτικὴν ταύτην ἀλληγορίαν, εἶναι ἀδύνατον. Περιωρίσθην λοιπὸν νὰ εἶπω εἰς τὸν χωρικόν μου ὅτι ἦτο τῶνόντι κύριος ἀριστουργήματος.

— Ἐννοεῖται, ἀπεκρίθη ὁ γέρον, τοῦτο εἶναι τὸ ἀληθὲς πρωτότυπον τοῦ Σαλθατόρ· ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον σώζεται εἰς τὴν Ἀγγλίαν εἶναι ἀντίγραφον.

Λοιπὸν, διὰ νὰ σὲ τελειώσω τὴν ἱστορίαν μου, μόλις ὁ ἔνδοξος ζωγράφος ἐτελείωσε τὴν εἰκόνα αὐτὴν, καὶ ἀπεχαιρέτισε τὸν Ροζάλθον. Πρὶν ὅμως ἀναχωρήσῃ, λαβὼν αὐτὸν κατ' ἰδίαν, καὶ πεσὼν εἰς τοὺς πόδας του,

— Πάτερ μου! εἶπεν, ὅταν ἀπὸ τὴν Νεάπολιν ὑπῆγα εἰς τὴν Ῥώμην μ' ἐβοήθησαν αἱ εὐχαί σου· ἀλλὰ τώρα μεταβαίνων ἀπὸ τὴν Ῥώμην εἰς τὴν Νεάπολιν, ἔχω ἀνάγκην καὶ αὐτῆς τῆς εὐλογίας, ἐπεὶδὴ ὑπάγω νὰ ἐκπληρώσω ἐντολὴν ἀγίαν καὶ ὁραίαν. Εὐλόγησέ με λοιπὸν! ἡ πατρίς μου μὲ ἀπηνήθη, καὶ ὑπάγω νὰ ἐκδικηθῶ τὴν πατρίδα μου, συντελῶν ὅμως εἰς τὴν εὐδαιμονίαν της!

— Ὁ Θεὸς νὰ σὲ συνοδεύσῃ καὶ νὰ σὲ προστατεύσῃ, τέκνον μου· φοβοῦμαι ὅμως μὴ οἱ ἀγῶνές σου ἀποβοῦν μάταιοι . . .

Ἀλλοίμονον! ὁ καλὸς μου τρίπαπος εἶχε δίκαιον. Ἐξ μῆνης δὲν εἶχαν εἰσέτι παρέλθει ἕκτοτε, καὶ μίαν ἐσπέραν περὶ τὸ μεσονύκτιον, ἐνῶ οἱ κάτοικοι τῆς Ἀγίας Ἀγάθης ἐκοιμῶντο ὕπνον βαθύτατον, ἠκούσθη κροτάλισμα δυνατὸν εἰς τὴν θύραν τοῦ Ροζάλθου. Ὁ γέρον ἐσηκώθη πρῶτος, οἱ υἱοὶ τοῦ ἤρπασαν τὰ πυροβόλα των, καὶ αἱ γυναῖκες ἀφῆκαν φωνὰς τρόμου.

— Τίς εἶναι; ἠρώτησεν ὁ Ροζάλθος περίφοβος.

— Ἐγὼ, ὁ Σαλθατόρ· ἀνοιξέ με.

Ἡ θύρα ἠνοίχθη καὶ ὁ Ροζάλθος ὠπισθοχώρησεν ἐνώπιον φαντάσματος. Ὁ Σαλθατόρ, φορῶν κατάμαυρα ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, τὴν κόμην ἔχων ὀρθωμένην, τὸ γένειον ἄτακτον, καὶ τὸ ξίφος γυμνόν, ἐφαίνετο ὡς φάντασμα ἐξεληθὸν ἀπὸ μνήμα.

— Τετέλεσται! εἶπεν ἡ Νεάπολις ἐδουλώθη ὑπὲρ ποτε. Τὸν ἀλιέα, τὸν θελήσαντα νὰ τὴν ἀπαλλάξῃ τοῦ αἵσχους, τὸν ἐφόνευσαν, τὸν φρικανζάνην, τὸν γαμβρὸν μου, τὸν ἐφαρμάκισαν, ὁ Ἀνιέλος Φολκόνης ἐφυγεν εἰς Γαλλίαν, κ' ἐγὼ ἐπανέρχομαι εἰς Ῥώμην διὰ νὰ μὴ ἐπιστρέψω πλέον. Αὕτη εἶναι ἡ τρίτη καὶ ἡ τελευταία φορὰ καθ' ἣν μὲ βλέπεις. Μόνος ἐγὼ ἐπιζῶ ἐκ τῶν ἵπποτων τοῦ Θανάτου.

— Σὲ διώκουν, τέκνον μου; ἠρώτησεν ὁ Ροζάλθος· περὶ τὴν φιλοστοργίαν καὶ τὴν πατρικὴν ἐκείνην ἀνησυχίαν τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀνέκαθεν ὑπὲρ αὐτοῦ.

— Ἄν μὲ διώκουν! ἐπανέλαβε τεταραγμένος ὁ ζωγράφος· ναι, ἀλλὰ μὲ διώκουν οἱ λογισμοὶ μου, ἡ λύπη μου, ἡ μανία μου. Γρήγορα, γρήγορα, φέρετε γραφίδας, χρώματα, ἢ θὰ τρελαθῶ.

Καὶ διασκελιζόμενος τὴν αἵθουσαν, ἐκλαίει, ἐβρυχᾶτο, ἀπέσπα τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς του. Ἐπειτα, ἀρπάσας γραφίδα μὲ χεῖρα σπασμώδη, ἐσχέδιασεν

ἐπὶ πανίου τὴν φρικωδέστεραν σφραγὴν ἧτις ἐζωγραφήθη πώποτε. Ὑποθέτω ὅτι δὲν ὑπάρχει καμμία μάχη εἰς τὸν κόσμον ἰκανὴ νὰ παραβληθῇ μὲ τοῦτο τὸ ἀριστούργημα. Κύτταξε!

Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἀπετύλιξεν ὅλως ἐνθουσιῶν τὴν τρίτην εἰκόνα του.

Καὶ ἐπιφώνησις θαυμασμοῦ ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ στόμα μου. Πότε δὲν ἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου ὠραιότερον ἀντικείμενον! Δὲν ἦτο οὔτε τοποθεσία ἀγρία, οὔτε σάτυρα· ἦτο σκηνὴ φρικώδης, τρομερὰ, σκηνὴ ὀλέθρου, θανάτου καὶ ἐκδικήσεως! Ἴπποι ἔπλεον ἐντὸς ποταμοῦ αἵματος· κεφαλαί, χωρισθεῖσαι ἀπὸ τοῦς κορμούς, κατεκυλίοντο ὡς σφαῖραι ψυχραὶ καὶ τραυματαῖα ὀλολύζοντες, καὶ νικηταὶ ἀλαλάζοντες, καὶ πολεμισταὶ ἀγωνιῶντες! Καὶ αὕτη ἡ πραγματικότης δὲν εἶναι βεβαίως τρομερωτέρα!

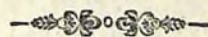
— Λοιπὸν! τί λέγεις φίλε μου;

— Λέγω ὅτι ἔχεις τὰ τρία ἀριστουργήματα τοῦ Σαλθατόρ Ροζα.

— Κ' ἐγὼ λέγω ὅτι τὸ γεῦμα εἶν' ἐτοιμον, ἀνεφώνησεν ὁ μικρὸς χωρικὸς, βαλὼν τὴν βίνα εἰς τὴν θύραν τοῦ ἐργαστηρίου.

Μετὰ τὸ τέλος τοῦ γεύματος, γεύματος φαιδροτάτου καὶ εὐθύμου, ἀφῆκα τοὺς καλοὺς μου φίλους τῆς Ἀγίας Ἀγάθης, λυπούμενος ἀπὸ καρδίας διότι δὲν ἐδυνάμην ν' ἀμείψω κ' ἐγὼ τὴν φιλοξενίαν των δι' ἀριστουργημάτων.

Ὅσον διὰ τὸν μικρὸν Σαλθατόρ, τὸν ὁποῖον ὁ Ἰαδίνος κ' ἐγὼ εἶχομεν ἐκλάβει ἀντὶ Αἰθίοπος, τὸν εὐρηκα, κατὰ τὴν τελευταίαν μου περιήγησιν, εἰς Ῥώμην, διαπρέποντα μεταξὺ τῶν ὑποτρόφων τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως.

ΠΕΡΙ ΑΝΑΤΡΟΦΗΣ

ΤΩΝ

ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ.

(Συνέχεια καὶ τέλος. Ἴδε Φυλλ. ΕΗ'.)

—ο—

Ὅλα τὰ μέχρι τοῦδε εἰρημένα ἰσχύουσι μόνον περὶ τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρρένων. Περὶ ἰδιαιτέρων δὲ καταστημάτων διὰ τὰ κοράσια, οὐδαμοῦ δὲν γίνεται μνεία, καὶ ἂν ὑπῆρχον, ἔπρεπε κατὰ τὸν τρόπον καθ' ὃν ἐγένετο καθόλου ἡ γυναικεία ἀνατροφή, νὰ ᾖται πάντῃ κεχωρισμένα. Ἀληθινὰ ὁ Πλάτων (1) θέλει γυμνάσια καὶ διδασκαλεῖα ἀρρένων καὶ κορῶν,

(1) Νομ. VI.

ἐνοσιεῖται ὅτι κειχωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων, καθὼς καὶ ἐν VIII. τῶν Νόμων θέλει διὰ μὲν τὰ ἄρρενα ὀργησάσθαι, διὰ δὲ τὰ κοράσια ὀργηστρίδας, ἀλλὰ ταῦτα εἶναι μόνον ἰδικαί του προτάσεις, πραγματικῶς δὲ ἦσαν ἀνυπαρκτά. Παρὰ Τερεντίῳ (1) ὑπάγει μὲν βεβαίως ἐν κορασίῳ εἰς σχολεῖον, ἀλλ' εἶναι καθαρίστρια, κτῆμα ἐνὸς πορνεύου, ἧτις ἐκεῖ μαιθάνει νὰ παίξῃ τὴν κιθάραν. Εἰς ὅλας δὲ τὰς περὶ τῆς γυναικείας σωφροσύνης εἰδήσεις ἤθελεν εἶσθαι ἀντίθετον, ἐὰν αἱ ἐλεύθεραι θυγατέρες τῶν πολιτῶν ἐφοίτων εἰς διδασκαλικά καταστήματα ἐκτὸς τῆς πατρικῆς οἰκίας. Αὐταὶ ἐπαιδεύοντο μόνον ἀπὸ τῆς μητέρας τῶν καὶ τῆς θεραπαινίδος ὅσον ἦτον ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖον.

Τὰ ἐξωτερικὰ ἔθιμα καὶ ἡ εὐταξία (εὐκοσμία) εἴλκυον πρὸ πάντων τὴν προσοχὴν τῶν παιδαγωγῶν. Μάλιστα ὁ Πλάτων (Πρωτ.) λέγει· «Μετὰ δὲ ταῦτα εἰς διδασκαλῶν πέμποντες πολὺ μᾶλλον ἐντέλλονται ἐπιμελεῖσθαι εὐκοσμίαι τῶν παιδῶν, ἢ γραμμάτων τε καὶ κιθαρίσεως.» Ἐνδέχεται μὲν καὶ ἐνταῦθα ἡ λέξις εὐκοσμία νὰ λαμβάνηται καθ' ὑψηλοτέραν σημασίαν, ὡς ἐν γένει χρηστοσύνη, ἀλλ' οὐδὲν ἦττον ἐφρόντιζον καὶ διὰ τὰ παραμικρὰ ἔθιμα, εἰς τὰ ὁποῖα ἔπρεπε συνήθως νὰ ὑπείκοσιν. Ὡς πρὸς ταῦτα δ' ἐφρόντιζον διὰ μὲν τὰ ἄρρενα οἱ παιδαγωγοί, διὰ δὲ τὰ θήλεα αἱ μητέρες καὶ αἱ θεραπαινίδες. Πλεῖσται μαρτυρίαι ὑπάρχουσι περὶ τούτου· «καὶ αὐτοὶ διδάσκουσιν οἱ παιδαγωγοί,» λέγει ὁ Πλούταρχος (2), ἀκεκυρότας ἐν ταῖς ὁδοῖς περιπατεῖν, ἐνὶ δακτύλῳ τὸ τάρικον ἄψασθαι. δυοὶ δ' ἰχθῦν, σίτον, κρέας, οὕτω κινᾶσθαι, τὸ ἰμάτιον οὕτως ἀναλαβεῖν.» Ἐπὶ τῆς τραπέζης ἰδίως προσείχον πολὺ, ὥστε νὰ λάβωσι τὰς τροφὰς μὲ τὴν δεξιὰν χεῖρα (3). «τῇ μὲν δεξιᾷ συνεθίζειν τὰ παιδικὰ δεχέσθαι τὰς τροφὰς, κὰν προτείνῃς τὴν ἀριστερὰν ἐπιτιμᾶν.» Ἐπιδεισισταμονέστερον περιγράφεται τὸ ἔθιμον τοῦτο εἰς τὸ περὶ τύχης σύγγραμμα τοῦ Πλουτάρχου (κεφ. ζ.). «τοὺς παῖδας διδάσκουμιν τῇ δεξιᾷ λαμβάνειν τοῦ σίτου, τῇ δ' ἀριστερᾷ κρατεῖν τὸν ἄρτον.» Ἐν γένει ἦτο συνήθεια, καθὼς καὶ τὴν παρ' ἡμῖν, καθ' ὅλας τὰς ἐργατίας νὰ μεταχειρίζονται ἐξ ὀφθαλμοῦ τὴν δεξιάν, ὅπερ ὁ Πλάτων (4) ὡς μεγάλῃ ἀνοησίᾳ χαρακτηρίζει. «Τὰ δὲ κατὰ χεῖρας ἀνοητὰ τροφῶν καὶ μητέρων οἷον χωλοὶ γεγόναμεν ἕκαστος· τῆς φύσεως γὰρ ἐκτέρων τῶν μελῶν σχεδὸ ἰσορροπούσης, αὐτοὶ διὰ τὰ ἦθη, διάφορα αὐτὰ πεποιθήκαμεν, οὐκ ὀρθῶς χροῦμενοι.» Ἀνεκτὰ σημαντικὸν εθεώρησε τοῦτο ὁ Ἀριστοτέλης, ὥστε τὸ ἐξαιρεῖ ὡς ἰδιοτροπίαν τῆς Πλατωνικῆς νομοθεσίας.

Ὅτε δ' ἐξέρχοντο τῆς οἰκίας, ἔπρεπε εἰς τὰ ὁδοὺς νὰ βλέπωσι κοσμίως ἐμπρὸς τῶν εἰς τὴν γῆν, ἢ καθὼς λέγεται εἰς τὸ ἀνωτέρω μνημονευθὲν χωρίον τοῦ Πλουτάρχου, κεκυρότες. Οὕτω τοὺς περιγράφει καὶ ὁ Λουκιανός. Τὸ αὐτὸ ἀπαντᾶται τοῦλάχιστον καὶ εἰς τὸ πρόγραμμα Δημητρίου τοῦ Φαληρέως (5). «τοὺς

νεούς, ἔρη, δεῖν ἐπὶ μὲν τῆς οἰκίας τοὺς γονεῖς αἰδεῖσθαι, ἐν δὲ ταῖς ὁδοῖς τοὺς ἀπαντῶντας, ἐν δὲ ταῖς ἐρημίαις ἑαυτούς.» Κυρίως δὲ ἡ εὐκοσμία καὶ τὸ πρὸς τοὺς μεγαλητέρους· σέβας ἦτο μία τῶν πρωτίτων ἀπαιτήσεων, καὶ ὁ Πλάτων (1) καθὼς διατάσσει καθόλου· «πᾶς ἡμῖν αἰδεῖσθω τὸν ἑαυτοῦ πρεσβύτερον ἔργω τε καὶ ἔπει,» οὕτω καὶ ἰδίως ὡς οἰκοθεν νοούμενον παραδέχεται ὅτι οἱ νεώτεροι ἐνώπιον τῶν μεγαλητέρων πρέπει νὰ σιωπῶσιν (2). «σιγάς νεωτέρων παρὰ πρεσβυτέρους ὡς πρέπει.» Ὁραϊότερον παράδειγμα τοιαύτης αἰδοῦς δὲν δυνάμεθα νὰ εὑρωμεν εἰς τὴν ἀρχαιότητα, παρὰ τὸ τοῦ Αὐτολύκου εἰς τὸ Συμπόσιον τοῦ Ξενοφῶντος. Καθόλου δὲν λαμβάνει μέρος εἰς τὴν συναναστροφὴν, καὶ τὸ χωρίον, ὅπου ἐρωτηθεὶς ἀποκρίνεται, εἶναι ἐν τῶν χαριεστάτων εἰς τὸ ἀξιόλογον ἐκεῖνο σύγγραμμα. «Οὐτός γε μὴν (Αὐτόλυκος), ἔφη τις, δῆλον ὅτι ἐπὶ τῷ νικηφόρος εἶναι (μέγα φρονεῖ)· καὶ ὁ Αὐτόλυκος ἀνευρηθρίας εἶπε· Μὰ Δι' οὐκ ἔγωγε· ἐπεὶ δὲ ἀπαντες ἤσθεντες, ὅτι ἤκουσαν αὐτοῦ φωνήσαντος, προσέβλεψαν, εἰρετό τις αὐτόν, Ἄλλ' ἐπὶ τῷ μὴν, ὦ Αὐτόλυκε; ὁ δ' εἶπεν· Ἐπὶ τῷ πατρὶ· καὶ ἅμα ἐνεκλήθη αὐτῷ.» (3) Ἄλλην τινα ἐπίσης πολὺ εὐχάριστον εἰκόνα παρέχει ἐν ἀπίσπασμα τοῦ Μενάνδρου παρὰ Πλουτάρχου (4). «Τῶν μὲν γὰρ παρὰ τῷ Μενάνδρῳ νεανίσκων ὑπὸ τοῦ πορνεύου παρὰ πότον ἐπιβουλεύουμένων καλὰς καὶ πολυτελεῖς εἰσάγοντος ἑταίρας, ἕκαστος, ὡς φησὶ»

κύψας ἐς αὐτὸν τῶν τραγημάτων ἔφα, φυλαττόμενος καὶ φοβούμενος ἐμβλέπειν.

Ὅτι δὲ ὁ Αὐτόλυκος ἔλαβε μέρος εἰς συμπόσιον γεννημένον ἐκτὸς τῆς πατρικῆς οἰκίας, συνέβη κατ' ἐξαιρέσιν. Ἐπειδὴ ὁ ἔραστής του παρασκευάζει τὸ δεῖπνον χάριν αὐτοῦ μόνου πρὸς πανήγυριν τῆς νίκης του (νικητήρια ἐστὶν). Ἐγείρεται δὲ τοῦ δεῖπνου πρῶτος τῶν ἄλλων (5). «Αὐτόλυκος δὲ, ἤδη γὰρ ὥρα ἦν αὐτῷ, ἐξανίστατο εἰς περίπατον.» Εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν συνέβαινε τὸ τοιοῦτον μάλιστα, ὅταν ἐξένιζον προσκεκλημένους φίλους, πολλὰκις δὲ ἐπέμποντο οἱ παῖδες καὶ εἰς τὸν γυναικωνίτην, καθὼς τὸ κάμνει ὁ Εὐκράτης δι' ἑλλειψίν πόπου παρὰ τῇ τραπέζῃ (6). «Τὸν υἱὸν γὰρ ἐγὼ κελύσω ἐν τῇ γυναικωνίτιδι μετὰ τῆς μητρός ἐστιαθῆναι, ὡς σὺ χώραν ἔχῃς.» Τοῦλάχιστον περὶ τούτου δὲν ὑπῆρχε νόμος ὡς βλέπομεν ἐν τῷ Ε'. χαρακτηριστικὸν τοῦ Θεοφράστου, ὅπου ὡς χαρακτηριστικὸν τοῦ Ἀρέσκου ἀναφέρεται καὶ τοῦτο· «καὶ κεκλημένος δὲ ἐπὶ δεῖπνον κελύσαι καλεῖται τὰ παιδία τῶν ἐστιῶντα, καὶ εἰσιόντα φῆσαι σῦκου ὁμοιότερα εἶναι τῷ πατρὶ.» Ἐνῷ δὲ οἱ ἀνεῖρες κτεκκλίνοντο παρὰ τῇ τραπέζῃ, οἱ παῖδες ἐκάθηοντο, οὕτω λέγεται καὶ περὶ τοῦ Αὐτολύκου· Αὐτόλυκος

(1) Phorm. I. 2. 36. 38. (2) Ὅτι διδ. ἢ ἀρ. 2.

(3) π. παιδ. ἀγωγ. 7.

(4) Νόμ. VII. παράβαλε Ἀριστοτέλ. Πολιτ. II. 2.

(5) παρὰ Διογ. Λαέρτ. V, 87.

(1) Νόμ. IX.

(2) π. Πολιτ. IV. (3) κεφ. Γ', 12.

(4) Ἰγνείν. Παραγγ. 18.

(5) Κεφ. Θ', 1.

(6) Λουκιαν. ἐνύπν.

μὲν οὖν παρὰ τὸν πατέρα ἐκαθεζέτο, οἱ δ' ἄλλοι, ὡς περ εἰκὸς, κατεκλίθησαν.»

Εἰς τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους πολὺ ἄτοπον ἐθεωρεῖτο ὡς πρὸς τοὺς νέους τὸ νὰ φροντίσωσιν οἱ ἴδιοι περὶ τῶν δημοσίων ὑποθέσεων τῶν, ἂν καὶ εἶχον περᾶσει ἤδη τὴν παιδικὴν ἡλικίαν. Περὶ τῆς Σπάρτης λέγει ὁ Πλούταρχος (1): «Οἱ μὲν γε νεώτεροι τριάκοντα ἐτῶν τὸ παράπαν οὐ κατέβαινον εἰς ἀγορὰν, ἀλλὰ διὰ τῶν συγγενῶν καὶ τῶν ἐραστῶν ἐποιοῦντο τὰς ἀναγκαίας οἰκονομίας.» Εἰς τὰς Ἀθήνας δὲν ὑπῆρχε μὲν τόσοσ στενὸς περιορισμὸς, ἀλλ' ἡ αὐτὴ ἐκείνη αἰδῶς ἐκράτει τοὺς νέους εἰς τὴν οἰκίαν. Ὡς πρὸς τὴν περὶ τὰ πολιτικὰ ἀδιαφορίαν τῶν νέων, τοῦλάχιστον τῶν πλειοτέρων, ἀξία λόγου εἶναι ἡ παρὰ τῷ Λυσία (2) εἰδήσις: «φαινόμενα: οὖν τριτοκλαδικῆς ὄν, ὅτε ὁ πατὴρ ὑπὸ τῶν τριάκοντα ἀπέβησκε, ταύτην δὲ ἔχων τὴν ἡλικίαν οὐτ' εἴ ἔστιν ὀλιγαρχία ἐπιστάμην κτλ.» Μετὰ ταύτην τὴν εἰδήσιν δυνάμεθα νὰ συνδέσωμεν καὶ ὅσα ὁ Αἰσχίνης εἰς τὸν κατὰ Τιμάρχου λόγον λέγει: «Τότ' ἐρεσθαι τοῖς παισὶ καὶ τοῖς μειρακίοις τοὺς ἐκείνων οἰκείους, ὅπως τὸ πρᾶγμα κέκριται, πρόχειρον: τί οὖν λέξετε οἱ τῆς ψῆφου νυνὶ γεγονότες κύριοι, ὅταν οἱ ὑμέτεροι παῖδες ὑμᾶς ἐρωγῶνται, εἰ κατεδικάσατε, εἰ ἀπεψηφίσασθε;» Ἐπειδὴ πρῶτον μὲν ἡ δίκη τοῦ Τιμάρχου ἐνδιέφερε τοὺς παῖδας, ἔπειτα μὲ ταῦτα δὲν ἐννοεῖ ὁ ῥήτωρ, εἰμὴ τὴν παιδικὴν περιέργειαν, καὶ τελευταῖον, βεβαίως ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Αἰσχίνου ἀλλέως συνέβαινεν ἢ εἰς τοὺς ἀρχαιοτέρους καιροὺς: καὶ τῶντι πολλοὶ νεώτεροι ἦσαν παρόντες εἰς ταύτην τὴν δίκην (3). Περὶ τῶν ἀξιωματικῶν ἐκείνων ἡθῶν τῶν ἀρχαιοτέρων χρόνων λέγει ὁ Ἰσοκράτης (4): «οὕτω δ' ἔφευγον τὴν ἀγορὰν, ὥστε εἰ καὶ ποτε διελθεῖν ἀναγκασθεῖεν, μετὰ πολλῆς αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης ἐραίνοντο τοῦτο ποιοῦτες.» καὶ ὁ Ἰσάκιος (5): «καὶ τότε μὲν οὕτως ὑπ' αὐτοῦ (τοῦ πατρὸς) σωφρόνως ἐπαιδευόμεθα, ὥστ' οὐδὲ ἀκροατόμενοι οὐδέποτε ἤλθομεν ἐπὶ δικαστήριον.» οὕτως ἀναφέρει καὶ ὁ Ξενοφῶν (6) τὸν Εὐθύδημον ὡς διὰ νεότητα οὐκ εἰς τὴν ἀγορὰν εἰσὶόντα. Ἰδίως δὲ ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἦσαν μεταβεβλημένα πλέον τὰ ἦθη: ἐκ τούτου ἐξηγοῦνται καὶ τὰ παράπανα τοῦ Ἀνδοκίδου (7): αἰτιολογοῦν τῶν νέων αἱ διατριβαὶ οὐκ ἐν τοῖς γυμνασίοις, ἀλλ' ἐν τοῖς δικαστηρίοις εἰσίν.» Τὴν μεταβολὴν ταύτην κυρίως ἐλέγχει πικρῶς ὁ Ἀριστοφάνης, παραβάλλων τὰ ἀρχαιότερα ἦθη μὲ τὰ νεώτερα. Οὕτως ἐν Νεφέλαις (στ. 960. κ. ε.) λέγει ὁ Δίκαιος λόγος:

Λέξω τοίνυν τὴν ἀρχαίαν παιδείαν, ὡς διέκειτο ὅτ' ἐγὼ τὰ δίκαια λέγων ἤθου, καὶ σωφροσύνην νομίμοιο, πρῶτον μὲν ἔδει παιδὸς φωνῆν γρύζαντος μηδὲν ἀκοῦσαι.

εἶτα βαδίζειν ἐν ταῖσιν ὁδοῖς εὐτάκτως ἐς κιθαριστοῦ τοὺς κωμήτας γυμνοὺς ἀθρούους, καὶ κριμνωδῆ κατανίφου.

Κατωτέρω δὲ ἐκφέρεται κωμικῶς (981).

Οὐδ' ἂν ἐλέσθαι δειπνοῦντ' ἐξῆν κεφάλαιον τῆς βραβείδος, οὐδ' ἂν ἀνηθον τῶν πρεσβυτέρων ἀρπάζειν, οὐδὲ σέλινον, οὐδ' ὄσφοραγεῖν, οὐδὲ κιχλιζειν, οὐδ' ἴσχειν τὸ πόδ' ἐκκαλλάξαι.

Ἐπειτα ἀνειδίζεται ὁ Ἄδικος λόγος (987).

Σὺ δὲ τοὺς νῦν εὐθὺς ἐν ἱματίοις προδιδάσκεις ἐντετυλίχθαι.

Καὶ τέλος ἔπεται ἡ πρὸς τὸν Φειδιππίδην παραίνεσις (990).

Πρὸς ταῦτ' ὦ μειρακίον, θαρρῶν ἐμὲ τὸν κρείττονα λόγον αἰροῦ, κάπιστήσῃ μισεῖν ἀγορὰν καὶ βλαβείων ἀπέχεσθαι: καὶ τοῖς αἰσχροῖς αἰσχύνεσθαι, κἂν σκώπτῃ τίς σε, φλέγεσθαι, καὶ τῶν θάκων τοῖς πρεσβυτέροις ὑπανίστασθαι προσοῦσι κ. τ. λ.

Ἐπὶ τέλους ἐνταῦθα ἀρμόζει νὰ τεθῆ καὶ ἡ ὠραία ἐκείνη εἰκὼν, τὴν ὁποῖαν διαγράφει ὁ Λουκιανὸς, ἢ ὅστις δὴ ποτε καὶ ἂν ἦναι ὁ συγγραφεὺς τῶν Ἑρώτων, περὶ τοῦ σώφρονος καθημερινοῦ βίου χρηστοῦθους τινοσ παιδὸς. Ἑρμῖος, λέγει (1), «ἀναστὰς ἐκ τῆς ἀζύγου κοίτης: τὸν ἐπὶ τῶν ὀμμάτων ἐτι λοιπὸν ὑπνον ἀπονεψάμενος ὑδατι λιτῶ (2), καὶ χιτωνίσκον καὶ χλανίδα ταις ἐπωμίαις περόναις συρράψας, ἀπὸ τῆς πατροφῶς ἐστίας ἐξέρχεται κάτω κεκυρῶς, καὶ μηδὲν τῶν ἀπαντῶντων ἐξ ἐναντίου προσβλέπων: ἀκόλουθοι δὲ καὶ παιδαγωγοί, χορὸς αὐτῷ κόσμιος, ἔπονται τὰ σέμνὰ τῆς ἀρετῆς: ἐν χερσὶν ὄργανα κροτοῦντες, οὐ πρὸς τοῦ κτενὸς ἐντομὰς κόμην καταψήχειν δυναμένας, οὐδ' ἔσποπτρα τῶν ἀντιμόρφων χαρακτῆρων ἀγράφους εἰκόνας» (ταῦτα πάντα ἐκφέρονται κατ' ἀντίθεσιν τοῦ γυναικείου φύλου), ἀλλ' ἡ πολὺπτυχοὶ δέλτοι κατόπι ἀκόλουθοῦσιν, ἢ παλαιῶν ἔργων ἀρετὰς φυλάττουσαι: «βίβλοι: κἂν εἰς Μουσικοῦ δέοι φοιτᾶν, εὐμελὲς λύρα.» Ἀλλὰ βεβαίως ἡ εἰκὼν αὕτη δὲν ἀρμόζει εἰς μέγα μέρος τῶν νέων καὶ κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους, καὶ, παραλειπομένον ὄλων τῶν ἄλλων συνεργουσῶν αἰτιῶν, δὲν πρέπει ν' ἀμφιβάλλωμεν, ὅτι ἐν παραδείγμα, ὁποῖον τὸ τοῦ Ἀλκιβιάδου, ὅστις ἤδη παῖς ὢν ἀχαλίνωτον καὶ ἀκόλαστον βίον διῆγεν, ἔπρεπε νὰ ἔχη τὴν ὀλεθριωτάτην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ἀττικῆς νεολαίας: Ἄλλως τε εἶχον καὶ αἱ Ἀθηναὶ ἀναμφιβόλως πολὺαριθμὸν πλήθος κακῶς ἀνατεθραμμένων παιδίων (gamin), τὰ ὁποῖα ἦσαν πρόθυμα κατὰ διαταγὴν ἄλλων παντοῦτα κακοεργήματα νὰ πράξωσιν. Τοιοῦτου εἶδους παράδειγμα ἀπαντῶμεν παρὰ Δημοσθένει (3): «πρὸς δὲ τούτοις μεθ' ἡμέραν παιδάριον ἀστὸν εἰσπέμφαντες, διὰ τὸ γεῖτονές τε εἶναι καὶ ὁμορον τὸ χωρίον, ἐκέλευον τὴν βόδωνίαν βλαστήνουσαν ἐκτίλλειν.»

(1) Ἑρώτ. 44.

(2) Παράβαλε Προπ. III. 10, 13.

(3) κ. Νικοστρ.

(1) Λυκ. 25. (2) κ. Θεομνήστ.

(3) παράβαλε τὸ ὅμοιον χωρίον τοῦ Δημοσθένους

εἰς τὸν κ. Νεαίρ. λόγον.

(4) Ἀρειοπαγ. 13. (5) π. Κλεονόμ. κλ. 2.

(6) Ἀπομν. IV, 2. 1.

(7) κ. Ἀλκιβ.

Ἀπὸ τοῦ 16 ἔτους ἤρχιζεν εἰς τὰς Ἀθήνας διετής ἐποχὴ, καθ' ἣν ὁ νέος ἰδίως ἐπεμελεῖτο τὰς σωματικὰς εἰς τὰ γυμνάσια· αὕτη εἶναι ἡ ἐποχὴ, καθ' ἣν ὁ Δουκιανὸς ὀνομάζεται *πρόσθελος*· ἡ συνήθης δ' ἐκφορὰς διὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν εἶναι τὸ, *ἐπὶ διετές ἦθῆσαι*. Ὁ δὲ περὶ τῶν ἐκ τούτου προκυπτουσῶν νομίμων σχέσεων, καὶ τῶν ἐθίμων λόγος δὲν ἀνήκει ἐν ταῦθα. Μετὰ παρέλευσιν τῶν δύο τούτων ἐτῶν κατατάσσεται ὁ νέος μεταξὺ τῶν ἐφήδων, καὶ ἦδη, ἀφ' οὗ ὑπηρετοῦσε τὴν πόλιν ὡς *περίπολος* μέχρι τοῦ εικοστοῦ ἔτους, μετέβαινε διὰ μιᾶς εἰς ἐλευθερώτερον βίον, καθ' ὃν ἠδύνατο νὰ ἐκλέξῃ, τοῦλάχιστον ὁ εἰς ὑψηλοτέραν τάξιν ἀνήκων, οἰονόηποτε ἐπιτηδεύματα κατὰ τὴν φυσικὴν του κλίσιν. Οἱ πτωχότεροι φυσικὰ ἐφρόντιζον νὰ πορίζωνται τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα· ἀλλὰ καὶ εὐκτάστατοι πατέρες ἐφρόντιζον ἐνίοτε νὰ προσδιορίσωσιν εἰς τοὺς υἱοὺς των τὸ μέλλον ἐπάγγελμά των, ὅπερ ἀρίστα ἐλέγχουσιν οἱ κωμικοί. Οἱ πλείστοι δὲ τῶν πλουσιῶν παρεδίδοντο εἰς τερπνὰς ἐνασχολήσεις, οἷον εἰς κυνήγιον, εἰς ἵππικὴν, καὶ εἰς συναναστροφὴν ἑταίρων, ἢ ἐμαθήμερον εἰς τοὺς φιλοσόφους. Ταῦτα σαφέστατα ἐμφράζονται παρὰ Τερεντίω (1), παρὰ βαλε Ξενοφῶντα ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασι (2)· «ὥσπερ ἄλλος τις ἢ ἵππῳ ἀγαθῷ, ἢ κύνι ἢ ὄρνιθι ἦδεται»· Ἐπειδὴ εἰς τὰ ἀνωτέρω εἰρημένα τῆς κλίσεως ἐπιτηδεύματα ὑπήγετο καὶ ἡ πολλὰκις εἰς δεινότατον πάθος καταντῶσα εὐχαρίστησις εἰς τὰς ἀλεκτρονομαχίας καὶ ὀρτυγοκοτίας, καὶ ταῦτα τὰ ζῶα ἐτρέφοντο παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις μὲ τὴν μεγαλύτεραν ἐπιμέλειαν καὶ φροντίδα.

Τοιαύτας ἐλευθερίας, ἀλλ' ὡς πρὸς τοὺς καθ' ἕκαστα ἀθρώπους πολλὰκις καὶ ἐπιζημίους ἐνασχολήσεις ἢ πολιτεία οὐ μόνον εὐχαρίστως τὰς ἐβλεπεν, ἀλλὰ μάλιστα καὶ παρεκίει πρὸς αὐτὰς τοὺς πλουσίους ὁ Ἄρειος Πάγος ἐπίσης, καθὼς καὶ τοὺς ἀργοὺς πτωχοὺς προσέτριπεν εἰς ἐργασίαν. Οὕτω λέγει ὁ Ἰσοκράτης (3)· «τοὺς δὲ βίον ἱκανὸν κεκτημένους περὶ τῆς ἵππικῆς καὶ τῆς γυμνασίας, καὶ κυνήγεσι, καὶ τὴν φιλοσοφίαν ἠνάγκασαν διατρίβειν.» Τοῦτο ἔκαμνον, οὐ μόνον διὰ νὰ παρέχωσιν εἰς τὸ ἀνήσυχον πνεῦμα τῶν νέων ἀκίνδυνον τάσιν, ἀλλὰ καὶ διότι αὐταὶ αἱ σπουδαὶ ὀδηγοῦσαι τοὺς νέους εἰς τὴν νίκην κατὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς καὶ τοὺς λοιποὺς ἀγῶνας ἦσαν εἰς τὴν πολιτείαν πηγὴ εὐκλείας καὶ δόξης, καθὼς ὁ αὐτὸς Ἰσοκράτης (4) λέγει· «τὰς πόλεις ὀνομαστάς γιγνομένας τῶν νικῶντων» καὶ ὁ Δυσίας (5)· «αὐτίκα ὅτε ἔππευσεν, οὐ μόνον ἵππους ἐκτίσαστο λαμπροὺς, ἀλλὰ καὶ ἀθλητὰς ἐνίκησεν Ἰσθμοῖ καὶ Νεμέα, ὥστε τὴν πόλιν κηρυχθῆναι καὶ αὐτὸν στεφανωθῆναι.» — Οὕτω λοιπὸν αἱ τοιαῦται ἐνασχολήσεις ἐφαίνοντο ὡς αἱ καταλληλότεραι διὰ τὸν ἐλευθερίως πεπαιδευμένον, ὅστις καθὼς βλέπομεν εἰς τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ

(1) Andr. I, 1, 24.

(2) I, σ. 14.

(3) Ἀρειανὰς, 17.

(4) π. Ζεύγ. 14.

(5) Ὑπὲρ τῶν Ἀριστοφ. χρημ.

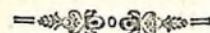
Ξενοφῶντος (1)· δυσκόλως ἤθελεν ἐκλέξει ἰδιαίτερον τινὰ χρηματιστικὸν βίον.

Ἐν Σπάρτῃ, ἣτις πάσαν ἀτομικὴν τάσιν καὶ κλίσιν παραβλέπουσα παντάπασι, μόνον διὰ τὴν πολιτείαν καὶ κατὰ ἕνα τρόπον ἀνέτρεφε τὴν νεολαίαν, βεβαίως δὲν ὑπῆρχον τοιαῦτα εὐθυμότερα παίγνια τῆς κλίσεως. Ἀλήθινα καὶ ἐκεῖ ἄμα ἐφθάνεν ὁ νέος τὸ 18 ἔτος τῆς ἡλικίας ἐξίρχετο ἀπὸ τὴν τάξιν τῶν παιδῶν, ἀλλὰ τὸ ὄνομα ἦδη, τὸ ὁποῖον ἐπετίθετο εἰς αὐτόν, χαρακτηρίζει τὸν εἰς δημόσιον βίον προορισμὸν του. Ἐπειδὴ παρὰ Πλουτάρχῳ (2) λέγεται· «Εἰρένας δὲ καλοῦσι τοὺς ἔτος ἦδη δεύτερον ἐκ παιδῶν γεγονότας· μελλείρενας δὲ τῶν παιδῶν τοὺς πρεσβυτάτους. Οὗτος οὖν ὁ Εἶρην εἰκοσιν ἔτη γεγονώς ἀρχαίτε τῶν ὑποτεταγμένων ἐν ταῖς μάχαις, καὶ κατ' οἶκον ὑπηρέταις χροῖται πρὸς τὸ δειπνόν.» Τούτεστι τὸ ὄνομα *εἶρην* σημαίνει κυρίως *ἀρχοντα* (3).

Ἐκ τῆς νεωτέρας τὴν Ἑλληνικὴν Παιδαγωγικὴν ἀφορώσης φιλολογίας ὑπάρχει, ἐκτὸς ἄλλων τινῶν, τὸ οὐσιώδες σύγγραμμα τοῦ Φρειδερίκου Κραμέρου «Geschichte der Erziehung und des Unterrichts im Alterthume. 2 Bde. Elberf. 1832: 38.

(Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ)

Γαβριήλ Σοφοκλῆς.

ΔΙΑΣΩΣΙΣ ΠΛΟΙΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ.

—o—

Οἱ ἀναγνώσται τῆς Πανδώρας γνωρίζουσιν ἤδη ἀπὸ τοῦ ΞΕ' φυλλαδίου αὐτῆς, τὴν λάβραν θύελλαν ἣτις ἐνσκήψασα τὴν 14 Ὀκτωβρίου τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν, κατέβαλεν ἀσεβῶς εἰς ἔδαφος καὶ αὐτὴν τὴν προαιωνίαν στήλην τοῦ Ὀλυμπείου. Παρὰ τὴν ἀνεπανόρθωτον ἐκείνην ζημίαν ἐπέφερε καὶ ἄλλας δεινοτάτας εἰς τε τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰς οἰκίας τῶν κατοίκων τῆς Ἀττικῆς, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὰ ἐν τῷ λιμένι καὶ παρὰ τὸν λιμένα Πειραιῶς πλοῖα. Ἀνέτρεψε, συνέτριψε καὶ κατεπόντισε καὶ νῆας, καὶ λέμβους, καὶ φορτία, καὶ οἰκογενεῖας ὀλοκλήρους ἐστέρησεν οὕτω καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου.

Κατὰ τὴν ἀξιοδάκρυτον τῶν ἡμερῶν ἐκείνην περιστασίαν, οἱ ἐν Πειραιεῖ συνεισέφερον προθύμως ἕκαστος τὸν ἴδιον ὀβολὸν ὑπὲρ τῶν παθόντων· μεταξὺ δὲ αὐτῶν διεκρίθη, διὰ τε τῆς φιλάν-

(1) II, 7, 4.

(2) Δυκ. 17.

(3) Ἰδὲ Μυλλέρου Δωριεῖς II, σ. 301, καὶ 299.

θρωπίας και τῆς ἀκαμάτου και δραστηρίας αὐτοῦ συνδρομῆς, ὁ τότε ἐκεῖ διαμένων ναύαρχος Γάλλος Romain-des-Fossés. Ὁλοκλήρους ἡ μέρας οἱ ἀξιωματικοί, οἱ ὑπξιωματικοί και οἱ ναῦται τῶν ὑπὸ αὐτὸν διατελούντων πλοίων κατεγίνοντο ἀνευδότης εἰς τὸ νὰ ἀνασύρῃσι τὰ βυθισθέντα πλοῖα ἢ νὰ διατώσῃσι τὰ λείψανα αὐτῶν, και εἰς πολλοὺς ἐκ τῶν παθόντων ἢ νοίχθη ἀφειδῶς τὸ βαλάντιον τοῦ φιλανθρώπου ναύαρχου.

Εἰς μίαν τῶν πράξεων τούτων ἀναφέρεται και ἡ ἐπομένη ἐκθεσις, δι' ἧς καταδεικνύεται πρὸς τοῖς ἄλλοις ἡ ἐλληνικὴ εὐφυΐα. Ὁ πλοίαρχος Α. Ραφίηλ, ἐνδοξον ναύγιον τοῦ ἀγῶνος, ὅμοιον ἀπότινος μὲ τὰ θλιβερα ναύγια ἄτινα ἐξέβρασεν ὁ ἀμείλιχος ἐκεῖνος κλύδων εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Πειραιῶς, διέσωσε πλοῖον προσαράξαν δεινῶς, διὰ μέσων ὑπαγορευθέντων αὐτῷ οὐχὶ ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης, ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἀκαλλιεργήτου μὲν ἀλλ' ὀρθῆς αὐτοῦ κρίσεως.

Ἐπὶ τῆς ἐνσκηψάσης τὴν 14 Ὀκτωβρίου τοῦ παρελθόντος ἔτους λαίλαπος, ἐναυάγησε παρὰ τῷ λιμένι Κανθάρω τὸ ἐλληνικὸν ἐμπορικὸν βρῆκιον ὁ Μέντωρ, τόνων 323 τοῦ πλοίαρχου Νικολάου Γ. Ὁρλώφ ἐκ Σπετσῶν, ἔχον φορτίον σίτου.

Ἡ θάλασσα ἐξαγριωθείσα κατὰ τὴν νύκτα τῆς 14 Ὀκτωβρίου, ἐβρίψεν αὐτὸ βιαίως εἰς τὴν ξηρὰν, και ἐνῶ ἐβυθίζετο 15 πόδας Γαλλικοὺς εἰς τὸ ὕδωρ, μετεφέρθη εἰς βάθος, πρὸς μὲν τὴν πρύμναν 5, πρὸς δὲ τὴν πρῶραν 14 ποδῶν.

Ἡ διάσωσης και ἡ ἀνατροπὴ τοῦ πλοίου τούτου ὑπῆρξεν ἔργον ἔκτακτον και ὡς πρὸς αὐτοὺς τοὺς γηράσαντας κατὰ θάλασσαν. Τῆς δὲ διασώσεως ἐπλήφθη ὁ ἐπὶ τῆς ἐν Πειραιεὶ ναυλοχούσης Γαλλικῆς φρεγάτας, ἡ Πανδώρα, ὑποναύαρχος Κύριος Romain-des-Fossés.

Ὁ Κύριος ὑποναύαρχος διὰ νὰ ἀνεγείρῃ τὸ προσαράξαν πλοῖον, ἠθέλησε ν' ἀντιτάξῃ τὴν βίαν εἰς τὴν βίαν, ἀλλ' οἱ γενναῖοι ἀγῶνές του ἐμεινον δυστυχῶς ἀτελεσφόρητοι. Διὸ τὴν ἐργασίαν τῆς διασώσεως ἀπέθεσαν εἰς τὸν ἐπὶ τῆς αὐτῆς φρεγάτας ὑποπλοίαρχον (officier de manoeuvre) Κ. Βουκέ.

Περὶ τὰ τέλη Ὀκτωβρίου ὁ ὑποπλοίαρχος οὗτος μετὰ τοῦ ὑπὸ τὰς διαταγὰς του τεθέντος πληρώματος, τῆς φρεγάτας ἤρχισε τὴν ἐργασίαν. Καὶ πρῶτον μὲν διέζωσε τρεῖς τὸ πλοῖον, (ὄρα εἰκόν. Α), μὲ καμήλους 9 και 10 δακτύλων, κατὰ τὸ μῆκός του, ἐξ ὧν αἱ μὲν δύο διήρχοντο πλησίον τῆς μεσαίας βελόνης κ, ἕως εἰς τὸν ὑπὸ τῶν χηνίσκων σύνδεσμον Θ, αἱ δὲ τρίται ἀπὸ τοῦ εἰς τὸν χηνίσκον σύνδεσμου ὑπὸ τὴν πρύμναν διὰ τῆς ὀπίης τοῦ πηδαλίου ἕως εἰς ἀμφοτέρους τοὺς ζυγούς λ και μ. Ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν εἰς τὰ διαζώματα Θ, ι, κ, ἔδρασαν ἀνά δύο

σειρὰς βρελίων 60 μὲν ὀκιάδων χωρητικότητος ἑκαστον, ἀλλὰ κενῶν ὅπως χρησιμεύσωσι μετὰ τὴν ἀνεγερσιν τοῦ πλοίου πρὸς διατήρησιν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Ἐπειτα δὲ πρὸς τὴν προσαραγμένην ἀριστερὰν πλευρὰν βυθίτας δύο μεγάλας λέμβους και στερεώσας αὐτὰς καλῶς, ἐξέβαλε δι' ἐν αὐταῖς ὕδωρ. Εἰς δὲ τὸν σύνδεσμον Θ τῶν διαζωμάτων ἔδρασε καμήλον καινὴν 24 δακτύλων, ἣν ἐξήπλωσε πρὸς τὴν ἀπέναντι ξηρὰν ψ, ἕως εἰς τὸ σημεῖον Η, και ἀπὸ διαστήματος εἰς διάστημα ἔδρασε βρελία κενὰ διὰ νὰ μὴ βυθισθῇ. Ἐπὶ τῆς ἄκρας Η συνέδρασε τρεῖς ἀλύτεις αἰτίνες ἐτανύσθησαν εἰς τὴν ξηρὰν ψ, και εἰς τὰς ἄκρας β, γ και δ τῶν ἀλύσεων ἔδρασαν ἀνά δύο τροχαλίας μεγάλας. Ἐπὶ δὲ τριῶν στερεῶν μερῶν τῆς ξηρᾶς ψ περιεζωσμένων μὲ ἀλύσεις ἔδρασαν ἀνά μίαν τροχαλίαν μεγάλην. Ἐπ' αὐτῶν και τῶν τροχαλιῶν τῶν ἀλύσεων β, Η, γ, Η και ΘΗ διεπέρασαν σχοινίον 8 δακτύλων, εἰς δὲ τὰς ἄκρας ν, σ, και π τὰς διαπερασμένας διὰ τῶν τροχαλιῶν ρ, χ και ψ ἐδέθησαν οἱ ὄλκοι ρ, σ, και τ. Οὕτως ἐξετελέσθη ἡ παρασκευὴ.

Τὴν ἐπιούσαν ἀποβῆν ἄπην τὸ πλήρωμα τῆς φρεγάτας, ἀἰδρες παρὶ τοὺς 400 εἰς τὴν ξηρὰν ψ, ἀνέλαβον εἰς χεῖρας τὰς ἄκρας τῶν ὀλκῶν ρ, σ και τ, και σύροντες ὅλας δυνάμεις ὅπως ἀντιτάξωσι τὴν βίαν εἰς τὴν βίαν, διέσπασαν τὴν καμήλον ΗΘ χωρὶς κἄν νὰ κινηθῇ τὸ πλοῖον. Τέλος ἔδρασαν τὴν διακοπήσαν καμήλον διὰ νὰ σύρωσι και πάλιν τὴν ἐπιούσαν.

Τὴν ἐπιούσαν, ἐμμένοντες πάντοτε εἰς τὸ αὐτὸ σύστημα τῆς βίας, μετέφερον πρὸς τὴν πρῶραν τοῦ πλοίου, ἐκ δεξιῶν, ἀτμόπλου, και δέσαντες ἐπὶ τοῦ πλοίου, ἐπὶ τῶν ζυγῶν ε και η, δύο καμήλους εΕ και εθ διεπέρασαν αὐτὰς ἐκ τῆς ἐμπροσθίου δεξιᾶς θυρίδος, και ἔφερον τὰς ἄκρας Ε και θ εἰς τὴν πρύμναν τοῦ ἀτμόπλου πρὸς τὴν δεξιὰν και πρὸς ἀριστερά. Καὶ εἰς μὲν τὴν ἄκραν τῆς δεξιᾶς καμήλου ἔδρασαν τὴν τροχαλίαν Σ, ἐπὶ τῆς ὁποίας διεπέρασαν σχοινίον 6 δακτύλων, στερεώσαντες τὴν μίαν ἄκραν εἰς τὸ στερεὸν μέρος ζ, και ἔφερον τὴν ἑτέραν γύρω τοῦ ἐργάτου Ε. εἰς δὲ τὴν ἀριστερὰν ἄκραν τῆς καμήλου προήρτισαν τὸν ὄλκον αἰ. Οὕτω λοιπὸν βοηθούμενοι οἱ τῆς ξηρᾶς ἀπὸ τοῦ ἀτμόπλου ἤρχισαν νὰ σύρωσιν ὁμοῦ ὅλας δυνάμεις, ἕως ὅτου διέσπασαν και ἐκ δευτέρου τὴν καμήλον ΗΘ. Ὄθεν θεωροῦντες τὴν ἀπόσπασιν τοῦ πλοίου ἀδύνατον προητήθησαν τοῦ ἔργου.

Παρατηρητέον ὅμως ὅτι ἐμμένοντες εἰς μόνην τὴν δύναμιν δὲν ἤθελον πώποτε φθάσει, ὡς και δὲν ἔφθασαν, εἰς ἀποτέλεσμα, διότι προσαραγμένου ὄντος τοῦ πλοίου ἐπὶ ἀνωμάλου ἐδάφους τῆς θαλάσσης, ἡ ὑπὸ τὰ ὕδατα συντετριμμένη ἀριστερὰ πλευρὰ πρὸς τὰς δύο κοιλώματα πρὸς τὰ ἔσω τοῦ πλοίου, εἰς 2 εἰσερχόμενον τὸ ἀνώμαλον μέρος τοῦ ἐδάφους τῆς θαλάσσης ἐνεποδίζε τὴν ἀπόσπασιν τοῦ πλοίου. Ἐπὶ τῇ ὑποθέσει δὲ ὅτι ἤθελον διπλασιάσει τὴν δύναμιν, ἢ ἤθελον διασπάσει, σύροντες τὸ πλοῖον, τὸ ἀνώμαλον μέρος τοῦ ἐδάφους τῆς θαλάσσης, τὸ ὅποιον ἦτο δύσκολον, ἢ ἤθελον ἐκβάλλει τὸ πλοῖον συντετριμμένον και ἄχρηστον. Ὄθεν ἔπρεπε νὰ μεταχειρισθῶσι τὰς γάβριες Α, Β και Γ,

τὰς ὁποίας αὐτοὶ μὲν παρέλειψαν ἴσως ἐλλείποντος τοῦ χρόνου, μεταχειρισθεὶς δὲ ὁ ἀναλαβὼν τὸ ἔργον Δεσφοντῆς τῆς Β. Κορβέτας, ὁ Λουδοβίκος, Κύριος Ἀλέξανδρος Ραφαήλ, πλοίαρχος Α'. τὰξ. διέσωσε τὸ πλοῖον. Αὐταὶ ἤθελον χρησιμεύσει εἰς τὴν ἀνορθωσιν τοῦ πλοίου, ἀνεγείρουσαι αὐτὸ ἐπὶ μόνῃς τῆς τροπίδος, ὅτε ἡ ἀντίστασις κατὰ φυσικὸν λόγον ἤθελεν εἶσθαι πολὺ ὀλιγωτέρα, ὡς καὶ ἐγένετο· καθότι αἱ γὰρ θοραὶ Α, Β καὶ Γ οὐ μόνον ἀνήγειραν τὸ πλοῖον ἐπὶ τὴν τροπίδα, ἀλλ' ἠλαττωσαν καὶ κατὰ μέρος τὴν ἔλξιν τῆς γῆς.

Παρατηθέντων λοιπὸν τῶν Γάλλων καθ' ὅλοκληρίαν καὶ καταλυθέντων ὅλων τῶν προπαρασκευαστικῶν ἔργων τῶν γινομένων ἐπὶ τοῦ πλοίου καὶ τῆς ξηρᾶς, ἀνέλαβε τὴν ἐργασίαν ὁ Κύριος Ἀλ. Ραφαήλ μετὰ τοῦ πληρώματος τῆς Κορβέτας, ὁ Λουδοβίκος. Τὴν 10 Νοεμβρίου διέταξε τὸν καταρτισμὸν τῆς πρώτης ἐργασίας, ἀπαρλλάκτως, ἐκτός τῶν δύο φορηγίδων, ὡς καὶ οἱ Γάλλοι. Ἐπειτα μὲ τὸς δύο ἰστούς Ε'Ο καὶ ΣΤ τοῦ ναυαγήσαντος πλοίου, καθήρτισε τὴν γάβριαν Β, στερεώσας αὐτὴν διὰ τῶν προτόνων ω, θ' γ' καὶ δ' ε' εἰς τὴν ξηρὰν Ω, καὶ διὰ τοῦ προτόνου νυ' ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς τοῦ πλοίου. Εἰς δὲ τὰ ὀπισθεν ἐξάρτια διεπέρασε μεταξὺ τῶν θυρίδων ρ' καὶ χ' τὴν δοκὸν κ'Α ἔχουσαν διμέτρον 12 δακτύλων, στερεώσας αὐτὴν καλῶς ἐπὶ τοῦ καταστρώματος. Τὴν δ' ἄκρην Α τῆς δοκοῦ, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐδέθησαν αἱ ἀναγκαῖαι τροχαλῖαι αἱ χρησιμεύουσαι πρὸς τὴν ἀνορθωσιν τοῦ πλοίου, ἐστήριξε διὰ τῶν διπλῶν ἀλύσεων π', ρ' καὶ ε', τῶν μὲν δύο π' καὶ ε' στερεωμένων ἐπὶ τῶν κρῖνων π' καὶ θ' τῆς δ' ἐτέρας ἐπὶ τοῦ διασπασθέντος ὀπισθίου ἰστού Π, ἐντός τοῦ ὑποστρώματος στερεωμένης. ἤτις, διερχομένη διὰ τῆς ἀνορθωσὶς ὅπως Δ, ἐδένετο εἰς τὴν ἄκρην Α τῆς δοκοῦ. Ἐπὶ δὲ τῆς ἄκρας Α τῆς δοκοῦ ἐδέθη μεγάλη τροχαλία, ὡς καὶ εἰς τὸ χίασμα τῆς γάβριας Β. Ἐπίσης καὶ ἐτέρα ἐπὶ ἀλύσει, δεδεμένης ἐπὶ τοῦ ὀπισθίου ἰστού ἐντός τοῦ ὑποστρώματος καὶ ἐξερχομένης ἐκ τῆς ὀπῆς δ'. Ἀπὸ δὲ τῶν ταύτων τούτων τροχαλιῶν διεπεράσθη κάμηλος τῶν 7 1/2 δακτύλων, ἣτις τετράκις διήρχετο διὰ τῶν τροχαλιῶν τῆς δοκοῦ καὶ τῆς γάβριας, καὶ ἀπαξ διὰ τῆς εἰς τὴν ἄλυσον, τῆς ὀπῆς δ, καὶ ἀπ' αὐτῆς ἄρχετο πρὸς τὴν ξηρὰν ω, εἰς τὴν ἄκρην αὐτῆς ἐδέθη ὁ ὄγκος φχ, δι' οὗ ἐμελλον νὰ σύρωσι καὶ ἀνορθώσωσι τὸ πλοῖον. Κατόπιν ἐσχηματίσθη ἡ γάβρια Α κατὰ τὸ αὐτὸ σύστημα τῆς Β, ἐκτός, ὅτι, αἱ δύο τροχαλῖαι ω' καὶ α' ἐστερεώνοντο ἐπὶ διπλῆς ἀλύσει, ἣτις ἐδέετο εἰς τὸν ζυγὸν η. διερχομένη δὲ διὰ τῆς θυρίδος ν' ὑπὸ τὴν τροπίδα ἄρχετο ἐπὶ τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν καὶ διαπερῶσα διὰ τοῦ σημείου ο ἐδέετο εἰς τὸν ἕτερον ζυγὸν ε. Εἰς δὲ τὴν γάβριαν Γ, ἐτέθη ὁ ὄγκος MN.

Ἀποπερατωθέντος λοιπὸν ὅλου τούτου τοῦ μηχανισμοῦ, τὰ πληρώματα τῆς Κορβέτας ὁ Λουδοβίκος, καὶ τῆς Φρεγάτας, ἡ Πανώρα, καταλαβόντα τὰς ἄκρας τῶν ὄγκων ΧΦ, Χ' Φ' καὶ MN ἔσυρον καὶ ἀνορθώσαν τὸ πλοῖον. Καὶ μεταβάντα ἐπὶ τὴν ξηρὰν ψ, κατέλαβον τὰς ἄκρας τῶν ὄγκων ρ, σ, τ, καὶ βο-

ηθούμενα ὑπὸ τοῦ ἀτμόπλου, ἔσυρον ὄλαις δυνάμεσι καὶ ἐξήγαγον τὸ πλοῖον ἐκ τῶν ἀβαθῶν ὑδάτων. Στριζόμενον δὲ αὐτὸ ἐπὶ τῶν βαρελιῶν μέχρι τοῦ καταστρώματος καὶ ῥυμουλκούμενον ὑπὸ Γαλλικῶν καὶ Ἑλληνικῶν λέμβων μετεφέρθη εἰς τὸ νεώριον.

Ἀλλὰ μόνῃ αὕτῃ ἡ ἐργασία, δὲν ἤρκει εἰς τελειάν διάσωσιν τοῦ πλοίου· διότι, εἰσερχομένης τῆς θαλάσσης διὰ τῆς συντετριμμένης ἀριστερᾶς πλευρᾶς αὐτοῦ, καὶ δι' ὅλης τῆς διασπασθείσης τροπίδος εἰς τὸ κύτος, ἦτο ἀνάγκη ν' ἀνατραπῆ τὸ πλοῖον, ὅπως ἐπισκευασθῶσι τὰ βλαβέντα μέρη, ἀφοῦ ἐξαχθῶσι τὰ ἐν αὐτῷ ὕδατα.

Τῆς ἀνατροπῆς τοῦ πλοίου ἐπελήχθησαν καὶ πάλιν οἱ Γάλλοι, οἵτινες σύραντες αὐτὸ πρὸς τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν τῆς φρεγάτας, ἤθελον νὰ κατορθώσωσι αὐτὴν δι' ἀρτήρων κρεμασθέντων ἀπὸ τῶν κεραιῶν τῆς ὀθῶνης καὶ τοῦ ἐπιδρόμου, καὶ στερεωθέντων διὰ διπλῶν κεραιῶν ἐπὶ τὰ ἐπιστήλια τῶν δύο μεγάλων ἰστών. Ἀλλὰ τοῦτο ἦτο ἀδύνατον, διότι ὁ μηχανισμὸς ἦτο πάντῃ δυσανάλογος πρὸς τὸ βάρος, καὶ καθόσον τὰ ὑπὸ τὰς πλευρὰς βαρέλια ἐνεπόδιζον μεγάλως τὴν ἀνατροπὴν. Ἀπ' ἐτέρου σύροντες τοὺς ἀρτήρας, ἀνύψουν ἔτι μᾶλλον τὸ πλοῖον χωρὶς διολοῦ νὰ τὸ ἀνατρέψωσι, καὶ μάλιστα ὅσον ἐσύροντο οἱ ἀρτήρες, τόσον αὐτὸ ἐπλησίαζε πρὸς τὴν πλευρὰν τῆς φρεγάτας ὅπου ἡ ἀνατροπὴ καθίστατο φυσικῶς ἀδύνατος· διότι ἔπρεπε νὰ ὑπάρχωσι ἄλλαι δύο δυνάμεις διερχόμεναι ἀπὸ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς διὰ σῆς ἀριστερᾶς ὑποκάτωθεν τῆς τροπίδος εἰς διάστημα τοῦλάχιστον 60 μέτρων, ὅπως σύρουσαι καὶ αὐταὶ ὀρίζονταίως νὰ τὸ ἀνατρέψωσι εὐκόλως διατηροῦσαι ἐνταυτῷ τοῦτο μακρὰν τῆς πλευρᾶς τῆς φρεγάτας. Ἀλλ' ὡς φαίνεται δι' ἐλλείψιν χρόνου, (διότι μετὰ τέσσαρας ἡμέρας ἀνεχώρησεν ἡ φρεγάτα,) οἱ Γάλλοι παρητήθησαν καὶ τούτου τοῦ ἔργου, μὴ δυναθέντες νὰ κατορθώσωσι τὴν ἀνατροπὴν. Τότε ἀνεδέχθη καὶ ταύτην ὁ πλοίαρχος Ἀλ. Ραφαήλ. Ἰδοὺ δὲ ὁποῖα μέσα μεταχειρισθεὶς εὐδοκίμησε· Διέταξε νὰ στερεωθῆ ἐπὶ τῆς προκυμαίας, τοῦ λιμένος Πειραιῶς, ἡ γάβρια ΑΒΓ, (ἴδε εἰκόνα Β') καὶ νὰ ασφαλισθῆ καλῶς διὰ τῶν προτόνων Ββ', αα' καὶ γγ'. Ἐπειτα ἔφερε τὴν Κορβέταν, ὁ Λουδοβίκος μὲ τὴν πρύμναν ἀντικρὺ τῆς προκυμαίας, εἰς διάστημα 80 μέτρων. Κατόπιν ἔφερε τὸ ναυαγήσαν πλοῖον παραλλήλως τῆς προκυμαίας ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς καὶ τῆς Κορβέτας ὁ Λουδοβίκος, καὶ διέζωσαν αὐτὸ οὕτως. Ἐπὶ τῶν δεξιῶν ζυγῶν κ καὶ λ ἐδέθησαν αἱ ἀλύσεις λμρσκ, αἵτινες διήρχοντο διὰ τῶν θυρίδων Η καὶ Θ ὑποκάτωθεν τὴν τροπίδα ἕως εἰς τὴν δεξιὰν πλευρὰν, συνδεθείσαν εἰς τὸ σημεῖον ω. Ἐπειτα αἱ δύο κάμηλοι νρηψ' καὶ νφ' λ' ψ' ἐδέθησαν ἐπὶ τῶν αὐτῶν ζυγῶν καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τῶν ἀλύσεων, καὶ διερχόμεναι ὑπὸ τῆς τροπίδος ἐπερατοῦντο ἐπὶ τὴν Κορβέταν δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς πρύμνης τῆς. Καὶ εἰς μὲν τὴν μίαν ἄκρην τῆς δεξιᾶς καμήλου ἔδεσαν τὴν τροχαλίαν Σ ἐπὶ τῆς ὁποίας διεπέρασαν σχοινίον Σ δακτύλων στερεώσαντες τὴν μίαν ἄκρην εἰς τὸ στρεφὸν μέρος Σ' τὴν δ' ἐτέραν ἔφερον γύρω

τοῦ ἐργάτου Ξ. Εἰς δὲ τὴν ἀριστερὰν ἄκραν τῆς καμῆλου προσήρμοσε τὸν ὄλκον ππ'.

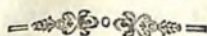
Εἰς τὸν σύνδεσμον ω. τῶν ἀλύσεων ἐδέθησαν αἱ μεγάλαι τροχαλίαι Κ καὶ Λ, ὡς καὶ εἰς τὴν Γάβριαν εἰς τὸ χιάσμα, ἐδέθη ἡ μεγάλη τροχαλία Μ. Ἀπὸ δὲ τῶν τροχαλιῶν τούτων διεπεράσθη κάμπλος τῶν 7 1/2 δακτύλων, ἥτις τετράκις διήρχετο διὰ τῶν τροχαλιῶν Κ. καὶ Μ. καὶ ἀπαξ διὰ τῆς Λ, καὶ ἀπ' αὐτῆς ἤρχετο ἐπὶ τὴν προκυμαίαν. Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ μηχανισμός.

Τὴν 15. Δεκεμβρίου ζητήσας ὁ πλοίαρχος 'Ραφαὴλ τὴν συνδρομὴν τοῦ πληρωματος τῆς ἐν τῷ Πειραιεὶ 'Ρωσικῆς Κορβέτας, ἥτις καὶ προθύμως ἐχορηγήθη, ἤρχισε τὴν ἀνατροπὴν τοῦ πλοίου. Καὶ οἱ μὲν 'Ρῶσοι σύραντες ἐπὶ τῆς προκυμαίας τὴν ἄκραν ΑΝΡ, οἱ δὲ, τῆς Κορβέτας ὁ Λουδοβίκος τοὺς τεθέντας μηχανισμούς ἐπὶ τῶν καμῆλων, ἀέτρεψαν εὐχερῶς τὸ πλοῖον, καὶ ῥυμουλκήσαντες αὐτὸ μετέφερον εἰς τὸ νεώριον.

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον μετὰ τὴν ἐπίσκευήν τοῦ πλοίου ἐξετελέσθη παρ' αὐτῶν καὶ ἡ ἀνόρθωσις.

Γ. Π. ΜΠΟΥΜΠΟΥΑΝΣ

Ἵποπλοίαρχος ἐπὶ τῆς Β. Κορβ. ὁ Λουδοβίκος.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ

ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΚΔΟΤΩΝ.

(Ὅρα Φυλλάδ. ΝΘ'. καὶ ΕΔ'.)

—ο—

Τὴν 14 Μαρτίου (1827) ἀπεφασίσθη νὰ μεταβῶσιν ἐξ Ἐρμιόνης εἰς Τροιζῆνα οἱ πληρεξούσιοι, καὶ τὴν 19 ἤρξαντο αἱ ἐργασίαι τῆς Συνελεύσεως ἐν τῷ νεῷ τούτῳ τόπῳ.

Ἡ περιοχὴ ἐν ἣ συνεκροτοῦντο αἱ συνεδριάσεις, ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐγίνοντο αἱ συσκέψεις καὶ αἱ ἀγορεύσεις, ἡ διεξαγωγὴ αὐτῆ τῶν γραφικῶν ἐργασιῶν, ὅλα ταῦτα εἶναι ἄξια ἀναμνήσεως· διότι, ὅσοι ἐξ ἡμῶν ἴδον τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα μετὰ τὸ 1828 καὶ μάλιστα μετὰ τὸ 1833 ἔτος, ὅσοι, δὲν λέγω δὲν ἐκινδύνευσαν ὑπὲρ αὐτῆς, διότι μυριάδες ἐκ τῶν κατοίκων τῆς δούλης Ἑλλάδος, ἐξ ἐκείνων οἵτινες ἀπολακτίζονται σήμερον ὡς ἀλλοεθνεῖς, καὶ ἐξωρίσθησαν, καὶ ἐφυλακίσθησαν, καὶ ἐσφάγησαν, καὶ ἀνεσκολοπίσθησαν, καὶ ἀπηγγονίσθησαν, καὶ παντοσίδῃ ὑπέστησαν μαρτυρία ὑπὲρ πατρίδος, ἀλλ' ὅσοι δὲν εὐτύχησαν νὰ ἴδωσιν αὐτὴν ἀβλοῦσαν, διατάζουσιν ἴσως νὰ πιστεύσωσι τὰς στερήσεις, τὰς θλίψεις, τὰς κακουχίας πρὸς ἃς ἐπάλαιον οἱ ὑπὲρ αὐτῆς ἀγωνιζόμενοι. Ω! ποσάκις, ἐὰν ἡ πίστις δὲν ὑπεστήριζε τὰς

δυνάμεις των, ἐὰν ἡ ἐλπίς δὲν ἐχρησίμειεν εἰς αὐτοὺς καὶ ἀντὶ ἄρτου καὶ ἀντὶ στέγης, ἐὰν αὐτὴ δὲν τοὺς ἐθέρμαινε γυμνητεύοντας ἐν ὄρα χειμῶνος, καὶ ἄσκησις ἐν ὄρα καύσωνος, ποσάκις, λέγω, θὰ ἐφθόνουν τὸν θάνατον τῶν πρὸ αὐτῶν μαρτυρησάντων!

Καὶ ἐν ὄρα μὲν διεμένομεν ἐν Ἐρμιόνη, αἱ συνεδριάσεις συνεκροτοῦντο ἐντὸς αἰθούσης προμήκου, ὅπου ἐκαθήμεθα ἀναμιξὶ δισταυρωμένους ἔχοντες τοὺς πόδας. Οἱ ῥήτορες, ὡσάκις ἐπρόκειτο ν' ἀγορεύσωσι, στηρίζοντες ὀλόκληρον τὴν προτομὴν, εἴτε πλαγίως ἐπὶ τῆς μῖαξ ἢ τῆς ἄλλης χειρὸς, εἴτε κατέμπροσθεν καὶ ἐπὶ τῶν δύω, ἐπροσπάθουν, πνευστιῶντες πολλίκις ἂν ἦσαν γέροντες ἢ πολύσαρκοι, ν' ἀνεγερθῶσιν ἐπὶ τῶν ποδῶν των, οἵτινες, ναρκούμενοι συνήθως ἐξ αἰτίας τῆς χαμικιζήλου καὶ δυσφορήτου ἐκείνης κατακλίσεως, ἀνέπτυσσον περιέργωγς καὶ ζωηρότερα καθίστανον τὰ ῥητορικά σχήματα τοῦ προσώπου των. Μακάριοι τότε ὅσοι εὕρισκοντο παρὰ τὸν τοίχον, ἢ ὅσοι, προνοητικώτεροι τῶν ἄλλων, ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν καὶ μαγγοῦρας! (*) Μεταξὺ τῶν τελευταίων τούτων διεκρίνετο Βασιλείος τις Μπαρλάς. Ὅποιος ὁ πληρεξούσιος οὗτος, καὶ ὅποιον τὸ ἦθος του, θελομεν ἴσως διαλάβει ἄλλοτε. Ἐπὶ δὲ τοῦ παρόντος ἀρκούμεθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι οὐχὶ μόνον ἐπὶ προνοίᾳ μαγγορικῆ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῷ πολυχεύμονι νεῖλω τῆς εὐγλωττίας του διεκρίνετο. Ὁ Βασιλείος λοιπὸν αὐτὸς Μπαρλάς, Ἡρακλῆς τὸ ἀνάστημα καὶ Στένωρ τὴν φωνήν, ἤρχετο πάντοτε ἐφόδιον ἔχων ῥάβδον ποιμαντικὴν εὐπαγῆ, ἀναβαίνουσαν μέχρι τοῦ πώγωνός του, ἐφ' ἧς στηρίζων ἀμφοτέρους τοὺς βραχίονας, διέχεεν ὡς ἀπὸ ἀμβῶνος ἐπηρμένου καὶ ὑψηλοῦ τὰ χρυσὰ νάμματα τῆς ῥητορείας του.

Ἄλλ' ἐν Τροιζῆνι, ὅπου ἀπεφασίσθη νὰ συνεδρεύωσι καὶ οἱ ἐξ Αἰγίνης καὶ οἱ ἐξ Ἐρμιόνης πληρεξούσιοι, ὅπου τὸ στίφος τῶν διπλασίων καὶ τριπλασίων ἀντιπροσώπων ἀπετέλει ὀλόκληρον τάγμα στρατιωτικόν, περιέχον καὶ στρατηγούς, καὶ συνταγματάρχας, καὶ χιλιάρχους, καὶ λοχαγούς, μαχομένους, οὐχὶ πρὸς τὸν μαχαίρα καὶ πυρὶ ἐρημύοντα τὴν Πελοπόννησον Ἰβραίμην, ἀλλὰ πρὸς ἀλλήλους, ποῦ αἰθουσα ἱκανὴ νὰ περιλάβῃ τὸ ἀρμάνειον τοῦτο πλήθος; Τὴν εὐρυχωρότεραν τοῦ χωριδίου οἰκίαν κατώκει ὁ πρόεδρος τῆς συνελεύσεως, καὶ αὐτὴν, ὀλόκληρον ἴσως, δύναται νὰ κατακαλύψῃ τὸ μικρότερον δωμάτιον τοῦ ἐν Ἀθήναις βουλευτηρίου.

Ἀπεφασίσθη λοιπὸν νὰ μετασκευασθῇ εἰς αἰθουσαν συνεδριάσεων κῆπός τις παρακείμενος.

Ἴσως νομίζει ὁ ἀναγνώστης ὅτι διὰ τὴν μετα-

(*) Λέξις, κατ' ἐμὲ, συγγενὴς τοῦ μαγγάνου τῶν ἀρχαίων. Μάγγανον ὠνόμαζον πρὸς τοὺς ἄλλοις οἱ Ἑλληγες καὶ κυνηγετικὸν τι δίκτυον δι' οὗ ἐθηρεύοντο ζῶα. Ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς σημερινῆς μαγγοῦρας, οὗσης ἐπικαμποῦς ὡς ἡ ποιμαντικὴ ῥάβδος τῶν ἐπισκόπων τῆς Δύσεως, ζωγοῦσιν οἱ ποιμένες ἀπὸ τῶν ποδῶν, ἢ καὶ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς πρόβατα, αἴγας, κ.λ. Ἐὰν ἡ ἐρμηγενία αὕτη δὲν εἶναι ἐσφαλμένη, τότε ἡ λέξις Μαγγάνου οὐδ' ἐγράφη οὐδ' ἠτυμολογήθη ὀρθῶς ἀπὸ τοῦ Κοραῆ. (Ἐτακτα Γ. Β'. σελ. 228).

σκευήν ταύτην ἐγένετο χρεία νὰ συνεννοηθῶσιν, ὡς σήμερον, τὰ ὑπουργεῖα τῶν στρατιωτικῶν καὶ τῶν ἐσωτερικῶν, νὰ ὀνομασθῶσιν ἐπιτροπαὶ ἐξ ἀρχιτεκτόνων καὶ μηχανικῶν, νὰ συνταχθῶσι σχέδια καὶ προϋπολογισμοὶ, καὶ νὰ ἐξαιτηθῶσιν ἐγκρίσεις. Οὐδὲν τούτων ἐγένετο! Ὀλίγαι δοκοὶ, μεταφερθεῖσαι ὑπὸ στρατιωτῶν, ἐχρησίμευσαν ἀντὶ ἐδρῶν εἰς τοὺς λογάδας τοῦ ἔθνους.

Ἴδου ἡ ὄλη διάθεσις τῆς αἰθούσης:

Αἱ δοκοὶ τεθεῖσαι τετραγώνως, οὕτως ὥστε νὰ ἐφάπτεται ἡ μία τῆς ἄλλης τὴν ἀκρὰν, ἐσχημάτιζον περιοχὴν, πρὸς τὸ κέντρον σχεδὸν τῆς ὁποίας ἀνυψοῦτο εὐρύκλαδος καὶ γλοερὰ λειμωνία. Ὁ πρόεδρος, καθήμενος ἐπὶ θρανίου ἀγροίκως κατεσκευασμένου, ἐσήριζε τὴν βράχιν ἐπὶ τῆς λειμωνίας αὐτῆς, ἧς τινος οἱ εὐθλαεῖς κλώνες, ἐξαπλούμενοι ἀνωθεν αὐτοῦ, ἐπέιχον τόπον πλατείας καὶ εὐώδους σκιάδος, ὠραιότερας καὶ αὐτῶν τῶν οὐρανῶν τῶν βασιλικῶν θρόνων. Μικρὰ ζυλίγη τράπεζα, ἀγροίκως ἐπίσης κατεσκευασμένη, ἔκειτο πρὸ τοῦ προέδρου, καὶ ἐπ' αὐτῆς ὁ κώδων τῆς εὐταξίας, ὅς τις ὅμως πολλάκις δὲν κατώρθωσε νὰ παρειαῖξῃ αὐτὴν εἰς τὸ δυσήνιον ἐκεῖνο πλῆθος. Ἐκ δεξιῶν τοῦ προέδρου ἐκάθητο κατὰ γῆς τῆς συνελεύσεως ὁ γραμματεὺς ἀναδιφῶν καὶ μελαίνων χαρτῖα, ἐνῶ ἐξ εὐωνύμων ἴστατο εὐθυτενῆς ὁ ἀναγινώσκων τὰ πρακτικὰ, τὰς ἀναφορὰς καὶ τὰ λοιπὰ ἔγγραφα.

Πρὸς δεξιὰ τοῦ προέδρου, ἐθήματά τινα μακρὰν αὐτοῦ, ἀνυψοῦτο καὶ ἄλλη λειμωνία δισχιδῆ ἔχουσα τὸν κορμόν. Εἰς τοῦτον ἀναπηδῶν καὶ καθήμενος καθ' ἐκάστην ὁ γέρον Κωλοκοτρώνης, μὲ μέτωπον ἀνυψωμένον καὶ σύνοφρον, μὲ ἦθος ἄκακον, μὲ φωνὴν βροντώδη ἀλλὰ σχεδὸν ἀείποτε ἀόρητον, καὶ μὲ πόδας παλιμπλανεῖς, ἐπώπτευεν ὡς ἄλλος Ξέρξης ἀπὸ τοῦ θρόνου του, οὐχὶ τὴν μάχην τῆς Σαλαμίνας, ἀλλὰ τὴν ματαιόσπουδον τῆς Τροίης λογομαχίαν.

Περὶ τὰς τέσσαρας πλευρὰς, ἐντὸς δάσους λειμωνιῶν, ὁμοιάζοντος ἴσως τὸ ἱερὸν ἄλσος ὕπου ὁ νομοθέτης τῶν Ῥωμαίων συνδητᾶτο τῇ Ἡγερίᾳ δαίμονι, ἐπὶ τῶν δοκῶν τὰς ὁποίας προανυψέρομεν, ἐκάθητο οἱ πληρεξούσιοι, παντοειδῆς ἐνδυμα φέροντες, καὶ φουστανέλλας, καὶ φραγκικὰ, καὶ βάσα, καὶ βράκους, καὶ ἀρνακιδὰς. Οἱ μὲν, κατηφεῖς καὶ σιγηλοὶ, ἀνεμέτρουν διὰ τῶν δακτύλων τὰ σφαιρῖα τῶν κομβολογιῶν των, ἀναμετροῦντες ἴσως κατὰ διάνοιαν τὰς συμφορὰς τῆς πατρίδος, οἱ δὲ, συνομιλοῦντες ἐντόνως, ἐπελαμβάνοντο καὶ νομοθετικῶν, καὶ διοικητικῶν, καὶ στρατιωτικῶν ἀντικειμένων, ὡς ἂν ἔζων ἐν μέσῳ πολιτείας ἡμερούσης, ἢ ὡς ἂν μὴ κατέκλυεν ὁ ἐχθρὸς ἅπαν τὸ πρόσωπον τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἄλλοι, λίαν εὐάριθμοι, σείοντες τὴν κεφαλὴν, ἐμαρτύρουν ὅτι ἠθάνοντο ὑπὲρ πᾶν ἄλλο τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον, καὶ ἔσπευδον τὸ τέλος τῶν ἀκαίρων καὶ ἐπιβλαβῶν συζητήσεων.

Πέραν τοῦ βουλευτικοῦ περιβόλου, πρὸς τὴν μικρὰν καὶ χθαμαλὴν εἰσοδον, δι' ἧς καὶ οἱ βραχύτεροι τὸ ἀνάστημά ἀπάλον διχοτομοῦντες τὸ σῶμα νὰ εἰσέλθωσιν, ἀκροαταὶ τινες ἰστάμενοι ὄρθιοι ἐνέκρινον ἢ ἀπεδοκίμαζον ἐν σιωπῇ τὰ λεγόμενα, περὶ δὲ τὸ

φράγμα τοῦ κήπου οἱ στρατιῶται τοῦ φρουράρχου τῆς συνελεύσεως Νικηταρὰ ἐπροστάτευον τοὺς πατέρας τοῦ ἔθνους. Τῶν στρατιωτῶν ἡ ἀποδοκιμασία καὶ ἡ ἐγκρίσις ἐγένετο ἐμφαντικώτερα· διότι, ἀγορεύσαντός ποτε τοῦ διδασκάλου Γενναδίου κατὰ τῶν τίτλων, καὶ εἰπόντος εὐτραπέλως ὅτι οὐδὲ τοῦ Μαυροκορδάτου, οὐδὲ τοῦ Κουντουριώτου, οὐδὲ τοῦ Ζακίμη, οὐδὲ τῶν ἄλλων προυχόντων ἔλαμπεν ὡς τῶν πηγολαμπιδῶν ὁ κ. . . διὰ νὰ ὀνομάζωνται ἐκλαμπρότατοι, οἱ στρατιῶται ἐπευφήμησαν τὸν ῥήτορα, καὶ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς συνεδριάσεως συναμιλλῶντο τίς νὰ προσφέρῃ καφὴν πρὸς τὸν ἀδυσώπητον ἐκεῖνον δημοκράτην.

Καὶ μετὰ τῶν ἀκροατῶν μία μόνη γυνὴ, ἡ ἀντιστράτηγος Μαντῶ, φοροῦσα μελαινα ἐσθῆτα χρυσοπάρυφον καὶ πέτασον εὐρωπαϊκὴν, (οὐχὶ βεβαίως τοῦ τελευταίου τῶν Παρισίων συρμού) καὶ διὰ νευμάτων ἐξαιτουμένη τὴν ἀνάγνωσιν τῆς μηδέποτε ἀναγνωσθείσης κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου ἀναφορᾶς τῆς, ἐφαίνετο οἰωνίζομένη τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν οἱ κοινωνικοὶ τῆς Δύσεως θεσμοὶ ἐμελλον νὰ κητισχύσωσι τῆς ἀπειρακάλου ἀσθηρότητος τῆς Ἀσίας.

Τοιαύτη ἐν συνόψει ἡ φυσιογνωμία τοῦ αὐτοσχεδίου ἐκεῖνου βουλευτηρίου. Ἐκεῖ, ὑπὸ τοὺς αἰθλαεῖς καὶ ἀρωματικούς τῶν λειμωνιῶν κλάδους, οἵτινες δὲν ἴσχυον ν' ἀντικρούσωσιν οὐδὲ τοῦ ἡλίου τὰς φλογεράς ἀκτῖνας, οὐδὲ τῶν νεφῶν τοὺς ἐψυγμένους στυλαγμούς, ἐκεῖ, ἐπὶ τῆς ἀγροίκου ἐκεῖνης τραπέζης ὠρκίσθη καὶ ὁ Κόχραν καὶ ὁ Τσῶρτς τοὺς ὁποίους δακρύοντες ὑπεδέχθημεν ὡς τῆς πατρίδος σωτῆρας, ἐκεῖ ὑπεγράφη τὸ ψήφισμα δι' οὗ ἀνηγορεύθη ὁ Καποδίστριας μόνος τῆς Ἑλλάδος κυβερνήτης, καὶ ἐκεῖθεν κατὰ βάντες ἀθροοὶ καὶ κατηφεῖς εἰς τὴν ἀπέναντι τοῦ Πόρου παραλίαν προπέμψαμεν τοῦ Καραϊσκού τὴν σκιάν, καὶ προπέμψαμεν αὐτὴν κοπτόμενοι, διότι μετ' αὐτοῦ ἐβλέπομεν συναποθνήσκουσαν καὶ τῆς Ἑλλάδος τὴν ἐλευθερίαν!

Ἄλλ' ἴδωμεν καὶ πῶς ἐγένοντο αἱ συζητήσεις.

Πρόεδρος τῆς συνελεύσεως, ἀπ' αὐτῆς τῆς Ἑρμιόνης, ἦτο ὁ Γ. Σισίνης. Οἱ ἐξ Αἰγίνης πληρεξούσιοι, τοῦτο μὲν πατριωτισμῶ φερόμενοι· τοῦτο δὲ πειθόμενοι εἰς τὴν ἀνάγκην, ὡς συμπληρωθείσης τῆς ἐν Ἑρμιόνη συνελεύσεως πρὸς ἣν ἔκλινεν ἡ πλάστιγξ ἅμα μεταδάντων ἐκεῖ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ναυτικῶν νήσων μέγα τότε ἰσχυουσῶν, ἀνεγνώρισαν ἀπάσας τὰς πράξεις τῆς τελευταίας αὐτῆς.

Ὁ Γ. Σισίνης ἦτο, ὡς γινώσκον, ἐκ τῶν ἐγκρίτων, ἢ μάλλον ὁ ἐγκριτότερός τῆς Ἠλείας. Μετερχώμενος ἄλλοτε τὸν ἱατρὸν, καὶ συντριφθεῖς, οὕτως εἰπεῖν, καὶ μετὰ μεγάλων καὶ μετὰ μικρῶν, ἀπεβαλε τὸν τύπον δι' οὗ διεκρίνοντο ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ δούλοι Κοιτᾶβαοῖδες, καὶ ἐφέρετο πρὸς πάντας φιλοφρόνως καὶ προσηγῶς. Ἠγάπα τοὺς λογίους, συνδιελέγετο ἀσμένως μετ' αὐτῶν, καὶ ἠκροάζετο ἀπλήστως τῶν διηγήσεων των· διότι, εἰ καὶ προβεβηκώς τὴν ἡλικίαν, ἔσωζεν ὅμως πολλὴν πνεύματος ζωηρότητα. Τὸ ἀνάστημά του ἦτο μικρὸν, οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἐμπυροὶ καὶ περιπλανεῖς, καὶ τὸ ὑπ' αὐτοὺς πρόσωπον

ἐσχημάτιζεν ἡμισέλληνον, ἧς τινος τὰς μὲν δύο ἄκρας ἀπετέλουον ἡ ρίς καὶ ὁ πώγων, τὸ δὲ κέντρον, τὸ νωδὸν στόμα.

Ἐρχόμενος δρομαῖος εἰς τὸν τόπον τῶν συνεδριάσεων ἐκάθητο ἀμέσως ἐπὶ τῆς ἑδρας του, καὶ ἀναλαμβάνων τὸν κώδινα εἶδεν τὸ σημεῖον τῆς ἐνάρεξως. Τότε ἀνεγνώσκοντο τὰ πρακτικὰ ἄτινα ἐγράφοντο συνοπτικώτατα.

Αἱ συζητήσεις ἐγίνοντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀτάκτως· διότι, μὴ ὑπάρχοντος βήματος, ἄλλοι μὲν ἀμίλουν συγχρόνως, ἄλλοι δὲ ἀπετεινόντο οὐχὶ πρὸς τὸν πρόεδρον ἀλλὰ πρὸς ἀλλήλους, καὶ συνίστων διάλογον, καὶ ἄλλοι, ἀντιποιοῦμενοι τῶν καθηκόντων ἐκείνου, ἐπέπληττον καὶ ἐπέταττον σιωπῆν, καὶ ἀνεκρούγαζον νὰ σημανθῇ ὁ κώδιον. Καὶ ὅταν ἤκουαζεν ἡ συμπλοκῆ, ὁ πρόεδρος ἐξαπτόμενος ἤρπαζε τὸν κώδινα διὰ τῆς δεξιᾶς, καὶ ἐκροτάλει αὐτὸν βιαίως, καὶ ὡς καταβράκτης ἐξήρχοντο ἀπὸ τὰ ἰσχνόφωνα χεῖλη του τὰ δυσδιάκριτα προστάγματά του, ἐνῶ διὰ τῆς ἐτέρας, κρατῶν ἐγγρασκον, εἶδεν αὐτὸ πρὸς τὸν ἐξ ἀριστερῶν γραμματέα, καὶ γρονθοκοπῶν λάθρως τὸ στήθος του τὸν προτεκάλει νὰ ἀναγνώσῃ βροντοφώνως, διὰ νὰ καταβάλλῃ διὰ τῆς φωνῆς του τὸν θόρυβον.

Ὡ! τὸ στήθος μου θέλει ἀείποτε ἀνεμιμνήσκει τὰ γενναῖα γρονθοκοπήματα τοῦ φιλοπάτριδος ἐκείνου γέροντος.

Τότε δὴ τότε ἐξεφρήγγυτο δίκην κεραυνοῦ ἡ φωνὴ τοῦ Στέντορος Μπαρλά περὶ τοῦ ὁποῖου προωμιλήσαμεν.

Πάντα ἦσαν ἐκτακτα παρὰ τῶ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ· καὶ τὸ ἀνάστημα, καὶ ἡ φωνή, καὶ ὁ μακρόμαλλος καὶ δασύτατος μύσταξ, καὶ οἱ μυώδεις βραχίονες, καὶ οἱ μακροσκελεῖς πόδες, καὶ ἡ ἀδολεσχία, καὶ ἡ σκαϊότης, καὶ ἡ ἀμάθεια.

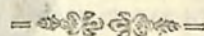
Τὰ πρακτικὰ, ὡς εἶπον, ἐγράφοντο κεφαλαιωδῶς· συνετάσσοντο δὲ ἐκ μνήμης ὑπὸ τοῦ γραμματέως τῆς συνελεύσεως ἐν τῷ γραφείῳ αὐτῆς, τὸ ὁποῖον ἦτο συνάμα καὶ κατοικία του.

Ὁ γραμματεὺς οὗτος, πένης ὡς ὅλοι ἡμεῖς, καὶ κλίνην καὶ σκίμπδα εἶχε τάπητα ἀπρηχαιωμένον καὶ πενιχρόν. Ἐξεγειρόμενος τὸ πρῶτ' ἐφόρει τὸν αἰγότηριχα ἐπεδύτην του, ὅστις ἕως πρὸ μικροῦ ἐχρησίμευε καὶ ὡς σκέπασμα νυκτερινόν, καὶ ἀνάπτων τὴν σπιθαμιαίαν του καπνοσύριγγα, καὶ ῥοφῶν ἀντὶ καπρὲ καθαίσκον ῥακίου, μετεσκεύαζε τὸ ἐν τῶν γονάτων του εἰς τράπεζαν, ἐφ' ἧς στηρίζων τὸν χάρσιν συγγέτατε τὰ πρακτικὰ. Δημοσιεύων σήμερον πικρόλογα ὑπομνήματα περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος ἐλησημόνησεν ὁ λόγιος ἐκεῖνος ἀγωνιστὴς ὅτι, πολλὰκις εἶπε τότε, ἐν τῇ διαχύσει τῆς καρδίας του, πρὸς τὸν γράφοντα τὰς ἀνεμνήσεις ταύτας περὶ τῶν λογίων τοῦ ἔθνους. Ἐλησημόνησεν ἱστοριογραφῶν ὅτι, ἐὰν ὁ στρατηγικὸς τοῦ Κωλοκοτρώνη νοῦς καὶ ἡ ἀτρόμητος σπάθη τοῦ Βότσαρη, ἐὰν ἡ ἀγέρωχος τοῦ Μιαούλη καρτερία καὶ ὁ πυρφόρος τοῦ Κανάρη δαυλός, ἐδόξασαν τὸν ἀγῶνα, τὸν διαργάνωσαν ὁμῶς, τὸν διεμόρφωσαν, τὸν παρέστησαν οὐχὶ κλεφτικῶν ἀλλ'

ἐθνικῶν εἰς τὴν σόσασαν ἡμᾶς Εὐρώπην, καὶ τὸν καθήγισαν συνδέσαντες μετὰ τῆς ἀθανάτου τῶν προγόνων μας ἱστορίας, διὰ μὲν τῆς παιδείας, τῆς ἐμπειρίας καὶ τῆς συνέσεως, ὁ Νέγρης, ὁ Μαυροκορδάτος, ὁ Τρικούπης, ὁ Ζωγράφος, ὁ Κανέλος, ὁ Κλονάρης, καὶ ὁ λοιπὸς τῶν λογίων ὄμιλος, διὰ δὲ τῆς ἐπιρροῆς καὶ τῆς ὑπολήψεως, ὁ Κουντουριώτης, ὁ Ζαήμις, ὁ Λόντος, ὁ Κανακάρης, καὶ τόσοι ἄλλοι πρόκριτοι, εἰς ὅποιανδήποτε μερίδα καὶ ἀν' ἀνήκον, ἀρῶν θέλῃ ἀπευκτως νὰ βεβαιώσῃ ὅτι ὑπῆρχον μερίδες αἰαί λέγονται σήμερον, καὶ κατ' αὐτὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐπαναστάσεως.

Ν. Δ.

(Ἐπεταὶ συνέχεια.)

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΤΟΥΡΝΑΡΗΣ.

— 0 —

Πρὸ τριῶν μηνῶν, μόλις ἐλθόντα εἰς Ἑλλάδα, ὁ θάνατος ἀνήρπασεν ἀπὸ τῶν κόλπων αὐτῆς ἕνα ἐκ τῶν μᾶλλον μεγαλοφρόνων υἱῶν τῆς, γνωστὸν εἰς τὸν ἐμπορικὸν κόσμον διὰ τῶν πολλῶν αὐτοῦ σχέσεων, καὶ εἰς τοὺς πλείστους τῶν Ἑλλήνων διὰ τῶν εὐεργεσιῶν πρὸς τὰ ἀγαθοεργὰ τῆς πατρίδος καταστήματα, τὸν Νικόλαον Στουρνάρην, τοῦ ὁποῖου ὁ ἀναγνώστης βλέπει ἐνταῦθα τὴν εἰκόνα. Ἀποθανὼν εἰς Χαλκίδα τῆς Βυβόιας, δὲν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ ἀμβωνος τῆς Πρωτευούσης τὰς τιμὰς ἐπισήμου ἐπιταφίου· ἀπασα ὁμῶς ἡ δημοσιογραφία ἐθρόνησε τὸν ἄνδρα καὶ τῆς πατρίδος τὴν ἀτυχίαν, ἡ δὲ κοινὴ τῶν πολιτῶν λύπη ἦτο ὁ εὐγλωττότερος αὐτοῦ ἐπιτάφιός.

Καὶ αὐτοὶ οἱ μέτροι ἐπαινοί, ὅταν ἀποδίδωνται εἰς προτερήματα ἐξοχα, μόλις φαίνονται πιστευτοί. Διὰ τοῦτο, ὅτε κλάμος φιλικὸς ἀνύμνησε τοῦ θανόντος ἀνδρὸς τὰς ἀρετάς, τινὲς, μὴ δυνάμενοι νὰ πιστεύσωσιν εἰς αἰσθήματα καὶ ἔργα ὑπερβαίνοντα τὰς διαθέσεις των, ἐθεώρησαν τοὺς ἐπαινούς ὑπερτέρους τῆς ἀληθείας. Ἄλλ' ὁ μακαρίτης ἐδικαίωσε τῆς φιλίας τοὺς λόγους, πείσας ἀπὸ τὰ βῆθη τοῦ τάφου τοὺς ἀπιστοῦντας.

Ἡ διαθήκη, ἡ μᾶλλον τὸ σχέδιον τῆς διαθήκης, τὸ ὁποῖον, ἢ ἐκ προνοίας ἢ ἐκ προαισθημάτων, συνέταξεν ἐσπευσμένως εἰς Λιθόρρον μίαν ἡμέραν πρὶν ἐπιβῆ τοῦ ἀτμοπλοίου διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς Ἑλλάδα, εἶναι μνημεῖον φιλοπατρίας, τὸ ὁποῖον μᾶς μεταφέρει εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους τῆς Ἑλλάδος καὶ Ῥώμης.

Ἐκ τῆς χρηματικῆς περιουσίας του, συγκεκριμένης ἐκ τριακασίων χιλιάδων ταλλήρων, 50,000 ἀφίνει εἰς τὴν σύζυγόν του, 50,000 εἰς τὴν μονογενῆ αὐτοῦ θυγατέρα, τὰ λοιπὰ εἰς συγγενεῖς, εἰς σκοποὺς ἀγαθοεργῶν, εἰς τὰ σχολεῖα τῆς πατρίδος του Μετσόβου, εἰς τὰ Ἑλληνικὰ σχολεῖα τῆς Ἀλεξανδρείας,

τὸ δὲ μεγαλύτερον ἀπάντων ποσὸν, ὑπὲρ τὰς 100,000 ταλλήρων εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα πρὸς σύστασιν Πολυτεχνείου, διὰ τὰ διδάσκωνται εἰς αὐτὸ ὅλοι οἱ κλάδοι τῆς βιομηχανίας. Καὶ ἔω; ἐδῶ οὐδὲν τὸ καταπλήττον. Τὸ μᾶλλον ἀξιοθαύμαστον εἶναι τοῦτο, ὅτι καὶ ἐκ τοῦ ἄλλου κόσμου, τοῦ πέραν τοῦ τάφου, φροντίζει πάλιν περὶ τῆς πατρίδος· προτρέπει τὴν σύζυγον αὐτοῦ νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς Ἑλλάδα, καὶ τὴν παρακαλεῖ θερμῶς ν' ἀφήσῃ, μετὰ θάνατον, καὶ αὐτὴ τὴν περιουσίαν της εἰς τὴν πατρίδα, εἰς τὸ ῥηθὲν

Ἑλλάδος εὐεργετῶν, ἦτο ἐκ τῆς Ἡπείρου. Τιμὴ καὶ δόξα εἰς τὴν Ἡπείρον! δόξα καὶ τιμὴ εἰς αὐτὴν, ἣτις γενεᾷ τοιαῦτα τέκνα!

Ἡ διαθήκη, ἀναγνωσθεῖσα εἰς τὰ νομοθετικὰ σώματα, συνεκίνησε βραβείως καὶ νομοθέτας καὶ θεατάς. Διάφοροι ῥήτορες ἐξύμνησαν τὴν πατριωτικὴν πράξιν καὶ τὰ γενναῖα τοῦ θανόντος αἰσθήματα· τὸ ὄνομα τοῦ ἀειδύμου δι' ἀποράσεως ὁμοφώνου ἐνεγράφη εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ κοινοβουλίου ὡς ὄνομα μεγάλου τῆς πατρίδος εὐεργέτου. Ἡ δὲ βουλὴ τῶν ἀντιπρο-

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΤΟΥΡΝΑΡΗΣ.

Πολυτεχνεῖον. Ἡ δὲ θυγάτηρ, ἀπαιτεῖ, καθὼς πατὴρ, νὰ ἐλθῇ εὐθὺς εἰς Ἀθήνας, νὰ λάβῃ ἑλληνικὴν ἀγωγὴν καὶ νὰ ὑπανδρευθῇ Ἕλληνα. Ἄλλως κηρύττει αὐτὴν ἀπόκληρον, καὶ μόνην κληρονομίαν τῆ ἀφίνει, — τὴν πατρικὴν κατάραν. Ὅποιος χαρακτήρ! Ὅποιον μήθημα πρὸς πολλοὺς τῶν ἐξω ὁμογενῶν, τῶν ὁποίων τὰ τέκνα μετ' οὐ πολὺ, ἀρνούμενα τὴν καταγωγὴν των, θὰ θεωρῶσιν αἰσχύνην των νὰ ὀνομάζωνται Ἑλλήνων γαιῶν υἱοί!

Καὶ οὗτος, καθὼς οἱ πλείστοι τῶν μεγάλων τῆς

σώπων διεβίβασε πρὸς τὴν εὐγενῆ χήραν τὰ πρακτικὰ δι' ἐπιστολῆς ἐκφραζούσης τὴν λύπην καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Τὸ κενόν, τὸ ὁποῖον ἀρῆκεν ὁ θάνατος οὗτος εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἶναι καὶ θέλει μένει ἀπλήρωτον, ἢ κοινὴ ζημὴ ἀκαταμέτρητος!

Ἦλθεν, εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας, διὰ νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν πατρίδα ὄχι μόνον τὴν περιουσίαν του, ἀλλὰ καὶ ἄλλο δῶρον ἀσυγκρίτου πρὸς τὸν λόγῳ πολυτιμότερον, τὴν ζωὴν του. Ἦλθε πρόθυμος καὶ προητοι-

μασμένοις νὰ ἀγωνισθῆ ὑπὲρ τοῦ μεγάλου συμφέροντος τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας. Ὁ σκοπὸς αὐτοῦ ἦτο ὁ ὑψηλότερος καὶ εὐγενέστερος τὸν ὁποῖον ἀνθρώπου νοῦς ἐδύνατο νὰ συλλάβῃ, πολίτου προσπάθεια νὰ διώξῃ, καὶ ἀτόμου δύναμις νὰ ἐπιτύχῃ ἀπέβλεπεν εἰς τὸ νὰ ἀπαλλάξῃ κατὰ μικρὸν τὸν τόπον ἀπὸ τὴν φορολογίαν τῶν ξένων ἐθνῶν.

Καὶ οἱ σκοποὶ του δὲν ἦσαν ἀπλαῖ ιδέαι, εἰς κατὰστασιν σχεδίου· ἦσαν ἔργα σχεδόν. Ἐχων σχέσεις φιλικὰς καὶ συγγενικὰς ἀπείρους μὲ τοὺς πλείστους ἐκ τῶν μᾶλλον πλουσίων ἐμπορικῶν οἰκῶν τῶν ἐν Εὐρώπῃ ὁμογενῶν, πλούσιος καὶ αὐτὸς, ἀπολαύων ὑπέλληψεν καὶ ἐμπιστοσύνην ἀπεριόριστον διὰ τὰς εἰδικὰς γνώσεις καὶ τὸ ἀκέραιον καὶ τίμιον τοῦ χαρακτῆρός του, εἶχε προπαρασκευάσει ἤδη τὰ πάντα, συνεννοηθεὶς περὶ πάντων μετὰ οἰκῶν καὶ συγγενῶν, ὑποθερμαινομένων καὶ τούτων ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ τῆς φιλοπατρίας αἰσθημάτων, μετὰ τῶν ὁποίων διέπρεπεν ὁ φιλογενῆς καὶ ἐνάρετος θεὸς του Μιχαὴλ Τοσίτσας, τοῦ ὁποίου αὐτὸς ἦτο πάντοτε ἡ ψυχὴ, τῶρα δὲ, εἰς τὰ ἔσχατα τοῦ γήραος, ἐμελλε νὰ ἦναι ἡ πάλλουσα καρδία καὶ ὁ σκεπτόμενος νοῦς. Ζωὴ βραχεῖα ἔρκει εἰς τὸν δραστήριον ζῆλον τῆς φιλοπατρίας του διὰ νὰ παρουσιάσῃ τὰ εὐεργετήματα ἐνδεδυμένα ὀστέα καὶ σάρκα ἐνώπιον τῶν βλεμμάτων τοῦ τόπου καὶ τῶν κατοίκων του. Ἄλλ' εἴτε ὀργὴ Θεοῦ, εἴτε βράσκανος δαίμων, φρονήσας τὴν Ἑλλάδα, μόλις πατήσαντα τὸ ἔδαφος τῆς ὤθησεν εἰς τὰ βῆθη τοῦ τάφου καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς σκοποὺς του.

Τί ἐσκέπτετο καὶ τί εἶχεν ἤδη προετοιμάσει ὑπὲρ τῆς ἐμψυχώσεως τῆς ἐλληνικῆς γεωργίας, τῆς ἐλληνικῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐλληνικοῦ ἐμπορίου, ἐξεθέσαμεν ἀλλαχοῦ (*). Γνωστὴ ἡ πρόθεσις αὐτοῦ περὶ συστάσεως δρόμου σιδηροῦ μετὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς, περὶ συστάσεως ἀτμοπλοίων διὰ νὰ φέρῃ εἰς κοινωμίαν νῆσον μὲ νῆσον, καὶ τὰς νήσους μὲ τὰ παράλια, καὶ περὶ διορύξεως τοῦ πορθμοῦ τῆς Εὐβοίας. Ἄλλὰ τὸ ἄγνωστον εἰς τοὺς πολλοὺς εἶναι τοῦτο, ὅτι ἀπόφασις εἶχε ληφθῆ νὰ μὴ διανέμηται εἰς τοὺς μετόχους μέρισμα ἀνώτερον τῶν 4 τοῖς 100, τὸ δὲ περιπλέον νὰ δαπανᾷται εἰς κατασκευὴν δρόμων ἐπαρχιακῶν, εἰς χάραξιν ἀκτίων ἀρχομένων ἀπὸ τὰ πολυανθρωπότερα ἐνδότερα μέρη καὶ ἀποληγουσῶν εἰς τὰ παράλια, διὰ νὰ γίνωσι καὶ οἱ μεσόγειοι τόποι κοινωμίαι τῶν εὐεργετημάτων τῆς θαλάσσης, ὅπου ὁ δρόμος πανταχοῦ ἀνοικτὸς καὶ μικρὰ ἡ δαπάνη διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν προϊόντων, καὶ διὰ νὰ δοθῇ προσέτι βαθμηδὸν τροφή εἰς τὰ μελετώμενα ἐθνικὰ ἀτμόπλοια, εἰς τὴν ὑπάρχουσαν ἀτμοπλοίαν καὶ εἰς τὴν ναυτιλίαν ἐν γένει ὅρος ἐμφαίνων τὴν συνετήν τοῦ ἀνδρὸς φιλοπατρίαν, ὅρος διττῶς εἰς τὸν τόπον ὠφελίμου. Ὅχι μόνον ἡ ἐθνικὴ ἐργασία ἤθελε πολυτρόπως ἐμψυχωθῆ, ἀλλὰ καὶ περισσότερα κεφάλαια ἐξωτερικὰ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς θὰ εἰσῆρχοντο, διότι τὰ ὑπάρχοντα ἐσωτερικὰ, μὴ εὐχαριστούμενα εἰς ἐτήσιον κέρδος 4 τοῖς 100, δὲν θὰ ἐφυσγον ἀπὸ ἄλλας ὠφελίμου ἐνα-

σχολήσεις διὰ νὰ τραπῶσιν εἰς ταύτας τὰς ἐπιχειρήσεις. Εἰς Κράτη ὀλιγοχρήματα καὶ πτωχὰ, ὡς τὸ -ἐλληνικόν, τὸ γενικὸν συμφέρον ἀπαιτεῖ, ὥστε τὰ μεγάλα ἔργα νὰ γίνωνται δι' εὐθηνῶν ἐξωτερικῶν χρημάτων καὶ ὄχι διὰ κεφαλαίων ἐσωτερικῶν ὠφελίμου ἐνησχολημένων, διότι ἡ ζήτησις τούτων εἰς νέας ἐργολαβίας συνεπιφέρει αὐξήσιν εἰς τοὺς τρέχοντας τόκους, ἥτις πάντοτε μέγα γίνεται πρόσκομμα εἰς τὴν πρόδον τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς. Εἰς τὴν τελευταίαν περίστασιν συμβαίνει μετὰθεσις ἀπλῆ τῶν συναλλακτικῶν τοῦ ἔθνους μέσων, ἐν ᾧ εἰς τὴν πρώτην γίνεται πραγματικὸς πολυπλασιασμός.

Ἀγγίλους φύσει, φωτίσας ἔπειτα τὴν εὐφυίαν διὰ τῆς λαμπάδος τῆς ἐπιστήμης, καὶ μετὰ ταῦτα διὰ τῶν περιηγήσεων καὶ τῆς παρατηρήσεως καὶ τῆς πράξεως εἰς τὸ χωνευτήριον τῆς πείρας τὰς γνώσεις του καθαρίσας ὁ μακαρίτης Στουρνάρις, ἔδωκεν εἰς αὐτὰς τὴν πολυτίμιον ἐκείνην πρακτικὴν ἀκρίβειαν, ἥτις εἶναι ἡ μόνη ἀσφαλὴς ἐγγύησις τῆς ἐπιτυχίας καὶ κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ιδεῶν καὶ κατὰ τὴν χρῆσιν τῶν κεφαλαίων. Ὁφείλων κατὰ μέγα μέρος τὴν περιουσίαν του εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ εἰς τὰς εἰδικὰς σπουδὰς καὶ γνώσεις, ἐνόησεν ὅτι πᾶν Κράτος τὸ ὁποῖον θέλει νὰ ὑπάρχῃ, ὀφείλει ν' αὐξήσῃ τὰς παραγωγικὰς τοῦ λαοῦ δυνάμεις, καὶ ἐτι μᾶλλον ὀφείλει νὰ πράξῃ τοῦτο τὸ Κράτος ἐκείνο, τὸ ὁποῖον ἐκ μικροῦ καὶ πτωχοῦ θέλει νὰ γίνῃ εὐτυχὲς καὶ μέγαλον· συντελεστικώτατον δὲ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν παραγωγικῶν τοῦ ἔθνους δυνάμεων ἐθεώρει σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν σύστασιν βιομηχανικῶν ἐκπαιδευτηρίων. Ἐνόμιζε, καὶ δικαίως, ὅτι ἔθνος καταναλισκόν, ὡς ἡ Ἑλλάς, περισσότερα παρ' ὅσα παράγει, δὲν δύναται νὰ ὀρθοστατήσῃ ἐπὶ πολὺ. Ὑπῆρχε ποτὲ καιρὸς, ὅτε οἱ λαοὶ ἐπλούτουσαν καὶ ἐδοξάζοντο ἄνευ βιομηχανίας, διὰ τῶν πολέμων, τῶν κατακτῆσεων, τῶν διαρπαγῶν καὶ τῶν λαφύρων. Τοιαύτη ἦτο ἡ πολιτικὴ τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν καὶ τῶν μέσων αἰώνων. Οἱ καιροὶ ὅμως οὗτοι παρήλθον, καὶ παρήλθον διὰ παντός. Εἰς τὰς σήμερον κοινωμίας, κυβερνήσεις μὴ ἐμψυχόνοσα τὴν γεωργίαν, τὰ ἐπιτηδεύματα, τὸ ἐμπόριον, τὴν ναυτιλίαν, ταχέως ἢ βραδέως γίνεται λεία τοῦ βιομηχανοῦ ἔθνους, καθὼ ἰσχυροτέρου, καθὼ δυναμένου καὶ στόλον νὰ συντηρῆ καὶ στρατεύματα νὰ τρέφῃ, καὶ διὰ τῶν διαφόρων μέσων, τὰ ὁποῖα ὁ πλοῦτος παρέχει, ν' αὐξάνῃ ἐπ' ἀπειρον τὰς ἀμυντικὰς καὶ ἐπιθετικὰς αὐτοῦ δυνάμεις. Ὑπὸ τῆς ιδέας ταύτης ὁρμώμενος ἦλθεν εἰς Ἑλλάδα νὰ ἐνεργήσῃ ὑπὲρ αὐτῆς. Ὑπὸ τῆς αὐτῆς ιδέας ἀδηγούμενος ἀφιέρωσε μέγα μέρος τῆς καταστάσεώς του εἰς σύστασιν ἐθνικοῦ πολυτεχνείου, σκοπὸς ἱερὸς, τοῦ ὁποίου ἡ πραγματοποίησις μένει ἀνατεθειμένη εἰς τὴν φιλοπατρίδα φροντίδα τῶν ἐκτελεστῶν τῆς διαθήκης, τοῦ Κυρίου Μιχαὴλ Τοσίτσα καὶ τῶν Βουλῶν, καὶ ἐξαρτᾶται ἀπὸ δύο τινα, ἀπὸ τὸν κατάλληλον ὀργανισμόν καὶ τὴν καλὴν διοίκησιν τοῦ καταστήματος. Πῶς δύναται νὰ κατορθωθῇ καὶ τὸ ἐν καὶ τὸ ἄλλο, θέλομεν λαλήσει ἐν καιρῷ τῷ δέοντι.

Ἀθεράπευτον, εἴπομεν, εἶναι τὸ ἐξ ἐκείνου τοῦ

(*) Εἰς τὸν ἀρ. 1925 τῆς Ἀθηνᾶς.

θανάτου κακόν, καὶ ἡ ἰδέα αὕτη παρουσιάζεται εἰς ἡμᾶς, γνωρίζοντας τὸν ἄνδρα ἐκ τοῦ πλησίον καὶ πρὸ πολλοῦ, εἰς πᾶσαν περίστασιν μάλλον ζωηρὰ καὶ λυπηρὰ. Ἡ ἑλληνικὴ γεωργία, στενάζουσα ὑπὸ τὸ βάρος πολυτόκων χρεῶν καὶ δυσεκπληρωτῶν ἀναγκῶν, ἐπιζητεῖ πρὸ ἐτῶν πολλῶν σύστασιν εἰδικῆς Τραπεζῆς, δανειζούσης μὲ τόκους μετρίους ἐπὶ ὑποθήκῃ ἀκινήτων ἀτημάτων. Περίστασις εὐτυχῆς παρουσιάζει σήμερον τὸν ἐν Παρισίοις βαθύπλουτον Ῥοσχίλδ ἔτοιμον νὰ δώσῃ, ὑπὸ ὄρους τινάς, ἑκατομμύρια ἰκανὰ εἰς θεραπείαν τῶν γεωργικῶν τῆς Ἑλλάδος ἀναγκῶν. Ἀλλὰ κύριος οἶδεν ἂν συστηθῇ, καὶ τὸ κυριώτερον, τίνι τρόπῳ θέλει συστηθῇ. Ἄν ἐξῆ τῶρα ὁ ἐν Εὐβοίᾳ κοιμώμενος, τίς ἀμφιβάλλει ὅτι ἡ Τράπεζα αὕτη ἤθελε λάβει σύστασιν, καὶ σύστασιν μάλιστα ἀποδίδουσαν ὅχι τὴν εἰς τὸ συμφέρον τῶν θεμελιωτῶν, ὅσον, (καὶ τοῦτο εἶναι τὸ κύριον ζήτημα) εἰς τὸ συμφέρον τῶν Ἑλλήνων γεωργῶν, τὸ ὁποῖον δὲν ἀπαιτεῖ μόνον τὸ νὰ ἐπιστρέψωσιν οὗτοι τὰ ἐκ τῆς Τραπεζῆς λαμβανόμενα χρήματα θραδῆως καὶ κατὰ μικρὸν, ἀλλὰ καὶ νὰ τὰ λαμβάνωσι παρ' αὐτῆς εὐθηνά, ὥστε ἡ γεωργία καὶ τὸν τόκον τοῦ δανείου νὰ ἀποδίδῃ, καὶ εἰς τὸν καλλιεργητὴν μικρὸν τι περίσσευμα νὰ ἀφίη.

Ἡ Ἑλλὰς εἶχε καὶ ἔχει εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἐμπόρους πλουσιωτέρους αὐτοῦ, ἀλλὰ βεβαίως κανένα μὲ αἰσθητά φιλογενεῖας ἀκραιφνέστερα, κανένα δυνάμενον νὰ ὑψωθῇ τοσοῦτον ὑπεράνω τῶν ἀποκλειστικῶν ὑλικῶν συμφερόντων τοῦ ἐπαγγέλματός του, καὶ κανεὶς δὲν ἐτήρηζε τὸν πλοῦτον τῆς πείρας ἐπὶ βίας τοσοῦτον λογικῆς, ὅσον αὐτός.

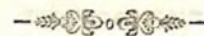
Καὶ ἄλλοι, θνήσκοντες, υἱοθέτησαν τὴν Ἑλλάδα, καὶ πλουσιώτερα εἰς αὐτὴν ἀφῆκαν κληροδοτήματα, ἀλλ' ὅχι καὶ γενναιώτερα. Ὅλοι οὗτοι ἦσαν ἄνευ οἰκογενεῖας, ἔρημοι τέκνων. Ἄλλως αὐτός. Καὶ τοῖς ἔχων σύζυγον προσφιλῆ καὶ θυγάτριον μονογενῆς, ἀντικείμενον ἐγκαρδίῳ λατρείᾳ, αὐτός κυριώτερον κληρονόμον ἀφίηει τὴν πατρίδα. Ἀπέναντι αὐτῆς ἐξηλείφεται ἀπὸ τὰ βλέμματά του ἡ οἰκογένεια, διότι καὶ τὴν οἰκογένειάν του ἐλευθερεῖ τῆς πατρίδος κτήμα. Εἰς τὴν καρδίαν καὶ εἰς τὸν νοῦν αὐτοῦ, ἡ πατρὶς συνεκεφαλαίου, αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, πᾶσαν στοργὴν καὶ ἀγάπην πρὸς σύζυγον, πρὸς τέκνον, πρὸς συγγενεῖς, πρὸς συμπατριώτας. Ἦτο ἀνὴρ ἀρχαῖος, μεταφυτευθεὶς εἰς τὰς σήμερον ἡμέρας ὁ πολιτὴς ἐξηράνιζε τὸν ἄνθρωπον.

Ἡ εὐγενὴς αὐτοῦ σύζυγος ἀνήκουσα εἰς οἰκογενεῖαν σεβαστὴν, εἰς τὴν τοῦ ἐν Ἀλεξάνδρῳ Ἀγγλοῦ ὑποπροξένου, ἦτο, καὶ διὰ τῶν φυσικῶν τῆς καρδίας προτερημάτων, καὶ διὰ τῶν τῆς ἀγωγῆς πλεονεκτημάτων, τοῦ ἀνδρός τῆς σύζυγος ἀξία. Φιλελληνὶς πρὸ τῆς ὑπανδρείας, μετὰ τὴν ὑπανδρείαν ἔβηνεν αὐτόχρημα Ἑλληνίς. Ἀποβιώσαντος τοῦ ἀνδρός μένει κληρονόμος μέρους τῆς περιουσίας καὶ ὄλων τῶν γενναίων αἰσθημάτων ἐκείνου. Πληροφορούμεθα ὅτι, ὑπέκουσα εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς καρδίας τῆς καὶ εἰς τὴν τελευταίαν τοῦ θανάτου θέλησιν, ἐπανέρχεται τὴν ἀνοιξὴν εἰς τὴν γῆν, ἥτις ἐγκλείεται τὰ ὄστα τοῦ συμβίου τῆς,

συνιδευμένη ὑπὸ τῆς θυγατρὸς καὶ τοῦ ἐναρέτου Μιχαήλ Τσιτίτα. Εἶθε καὶ σύζυγος καὶ θεῖος νὰ εὐρωσιν εἰς τὴν κοινὴν πατρίδα παρηγορίαν ἴσην μὲ τὴν λύπην των!

Τοιοῦτος ὁ Νικόλαος Στουρνάρης. Εὐτυχὴς ἡ πατρὶς, ἥτις ἔχει τοιαῦτα τέκνα, ζῶντα ἐκ τοῦ κοινοῦ αὐτῆς βίου, ζῶντα μόνον ὑπὲρ αὐτῆς. Ἡ εὐτυχία τοιοῦτου τόπου δὲν δύναται νὰ παραβληθῇ εἰμὴ πρὸς τὴν δυστυχίαν, τὴν ὁποίαν πάσχει, ὅτε ὁ θάνατος ἀρπάξει αὐτὰ ἀπὸ τοῦς κόλπους αὐτοῦ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ν. ΔΟΣΙΟΣ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ.

—o—

ΚΥΘΗΡΑ.

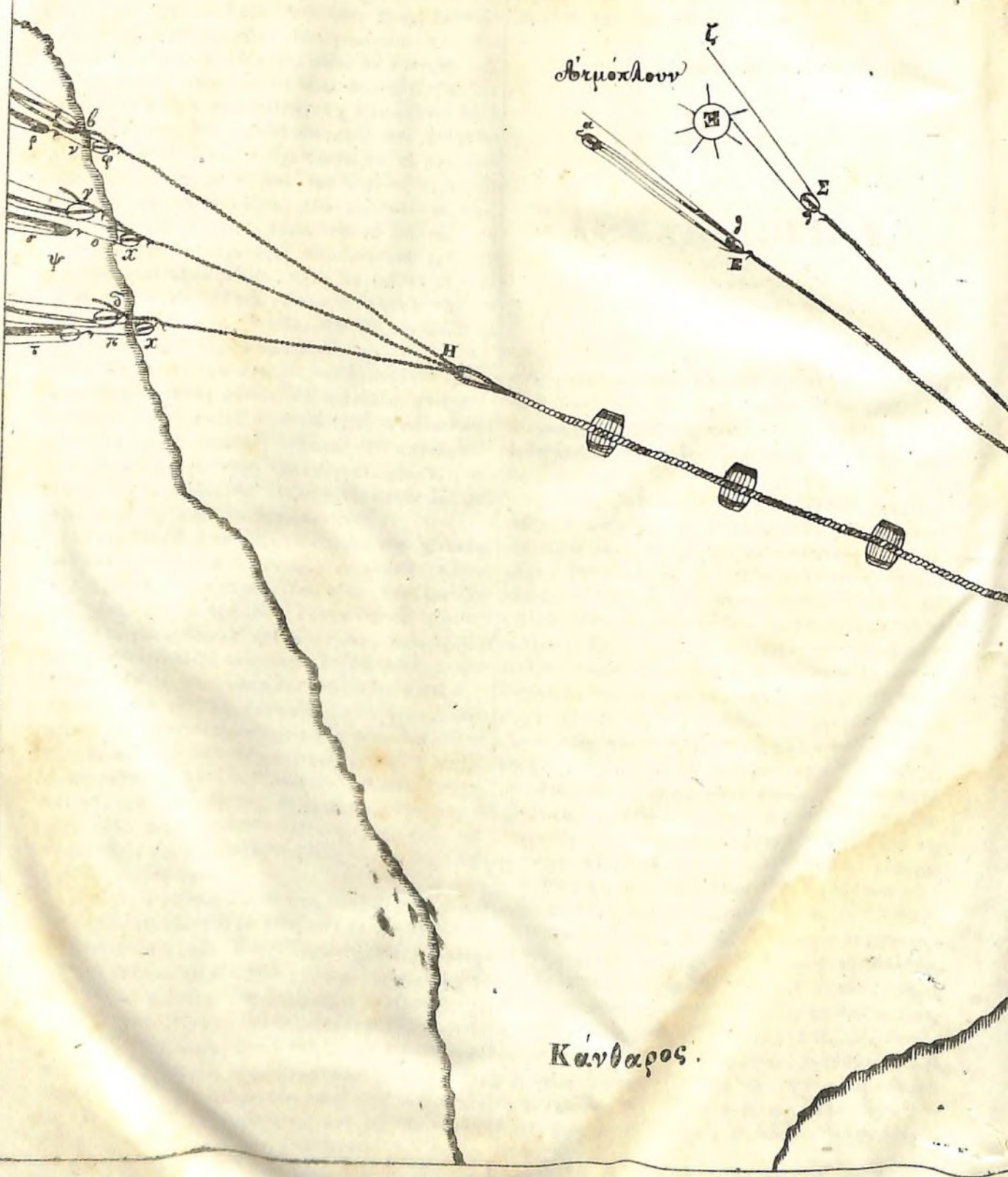
Ἡ μεταξὺ Κρήτης καὶ Πελοποννήσου κειμένη νῆσος Κύθηρα, περιεῖχε τὸ πάλαι, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θουκυδίδου (4. 53) τρεῖς πόλεις, τῶν ὁποίων ἡ τοπογραφικὴ θέσις δὲν ἐξηκριβώθη εἰσέτι ὑπὸ τῶν ἀρχαιολόγων.

Κατὰ τὸ ὄγδον ἔτος (π. Χ. 424) τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ 60 τριήρων, διαχιλίων ὀπλιτῶν, καὶ ὀλίγου ἰππικοῦ — τῶν συμμάχων δυνάμεων, καὶ ἐν σώμα Μιλησίων ἐστράτευσαν ἐπὶ τῆς νήσου, ὑπὸ τὴν στρατηγίαν τοῦ Νικίου καὶ δύο ἄλλων στρατηγῶν. — Ἐν ἀπόσπασμα 2000 Μιλησίων καὶ 10 πλοίων ἐκυρίευσαν τὴν παραθαλασσίαν πόλιν Σκάνδειαν ἐνῶ ὁ λοιπὸς στρατός, ἀποβιβάσθεις εἰς τὴν πλευρὰν τῆς νήσου, τὴν πρὸς τὸ ἀκρωτήριον Μαλέα εἰς Πελοπόννησον ἐστραξιμένην, ἐπροχώρει πρὸς τὴν παραθαλασσίαν πόλιν τῶν Κυθηρίων (Θουκ. 4. 54.) Εὐρόντες τοὺς κατοίκους αὐτῆς ἐστρατοπεδευμένους, κατετρόπωσαν αὐτούς, οὗτοι δὲ κατέφυγον εἰς τὴν ἄνω πόλιν ὅπου διὰ συνθήκης παρεδόθησαν εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ἐχθροῦ ἐπὶ τῷ ὄρω τῆς σωτηρίας τῆς ζωῆς αὐτῶν. Ἀκολούθως οἱ Ἀθηναῖοι παραλαβόντες τὴν Σκάνδειαν καὶ ὀχυρώσαντες μὲ στρατὸν τὴν πόλιν Κύθηρα ἀνέχωρσαν.

Ὁ Ξενοφῶν (Ἑλλ. 4. 8.) περιγραφῶν ἐκστρατεῖαν τινα, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Κορινθιακοῦ πολέμου (393. Π. Χρ) ὑπὸ Φαρναβάζου καὶ Κόνωνος, λέγει ὅτι ὁ στόλος αὐτῶν προσωρμίσθη εἰς φοινικοῦντα τῆς Κυθηρίας. Οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως Κυθῆρων, ἐπειδὴ τὰ τείχη αὐτῶν ἦσαν εἰς κακίστην κατάστασιν, παρεδόθησαν διὰ συνθηκῶν ὑπὸ τὸν ὄρον ν' ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Λακωνίαν. Ἐπισκευασθέντων τῶν τειχῶν, ἐμεινεν ἐκεῖ μετὰ φρουρᾶς ὁ Νικόδημος Ἀθηναῖος, ὡς ἀρμοστής.

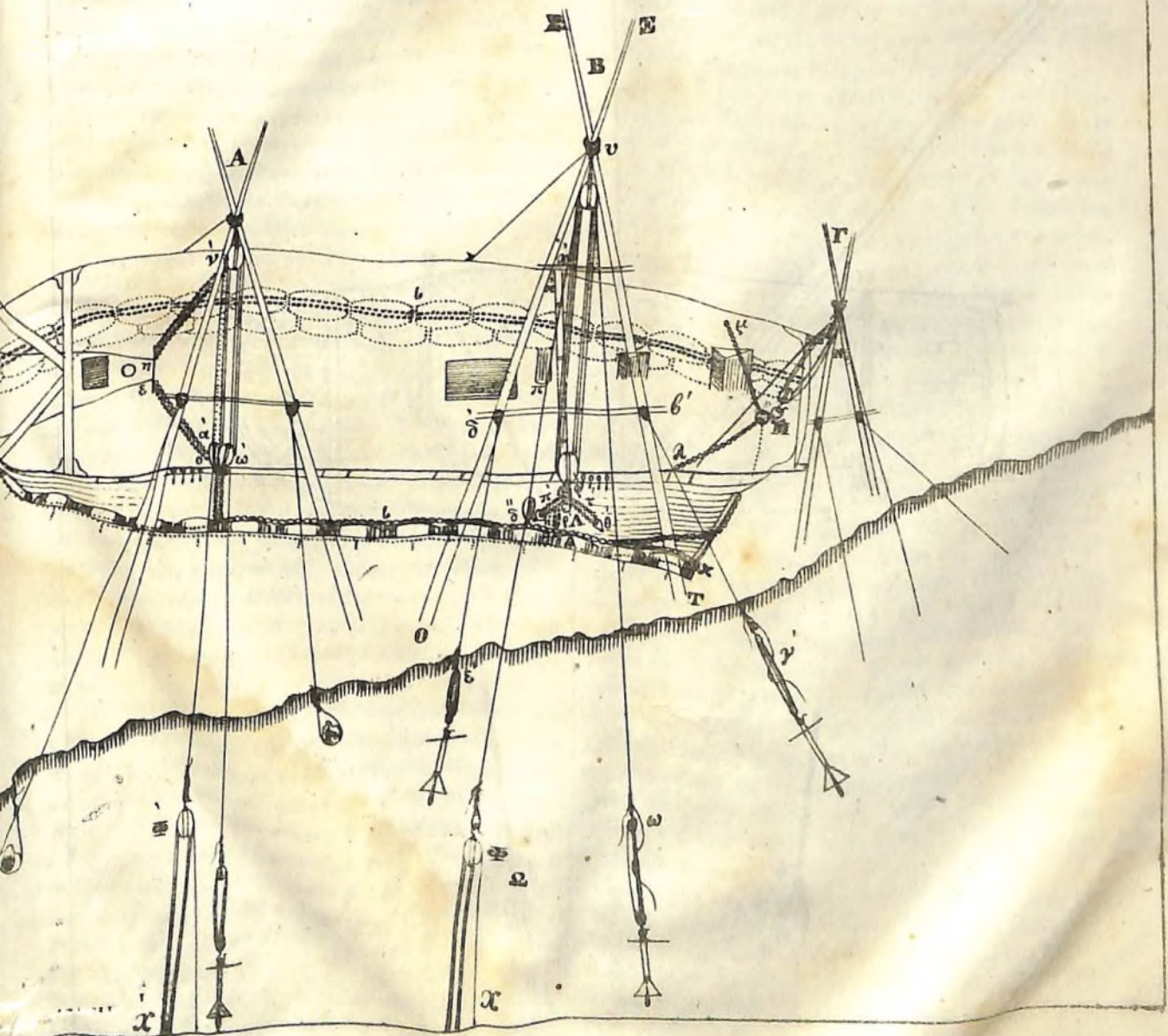
Ἀναφέρει πρότερον τὴν νῆσον ὡς εὐλμενον ὁ Στρά-

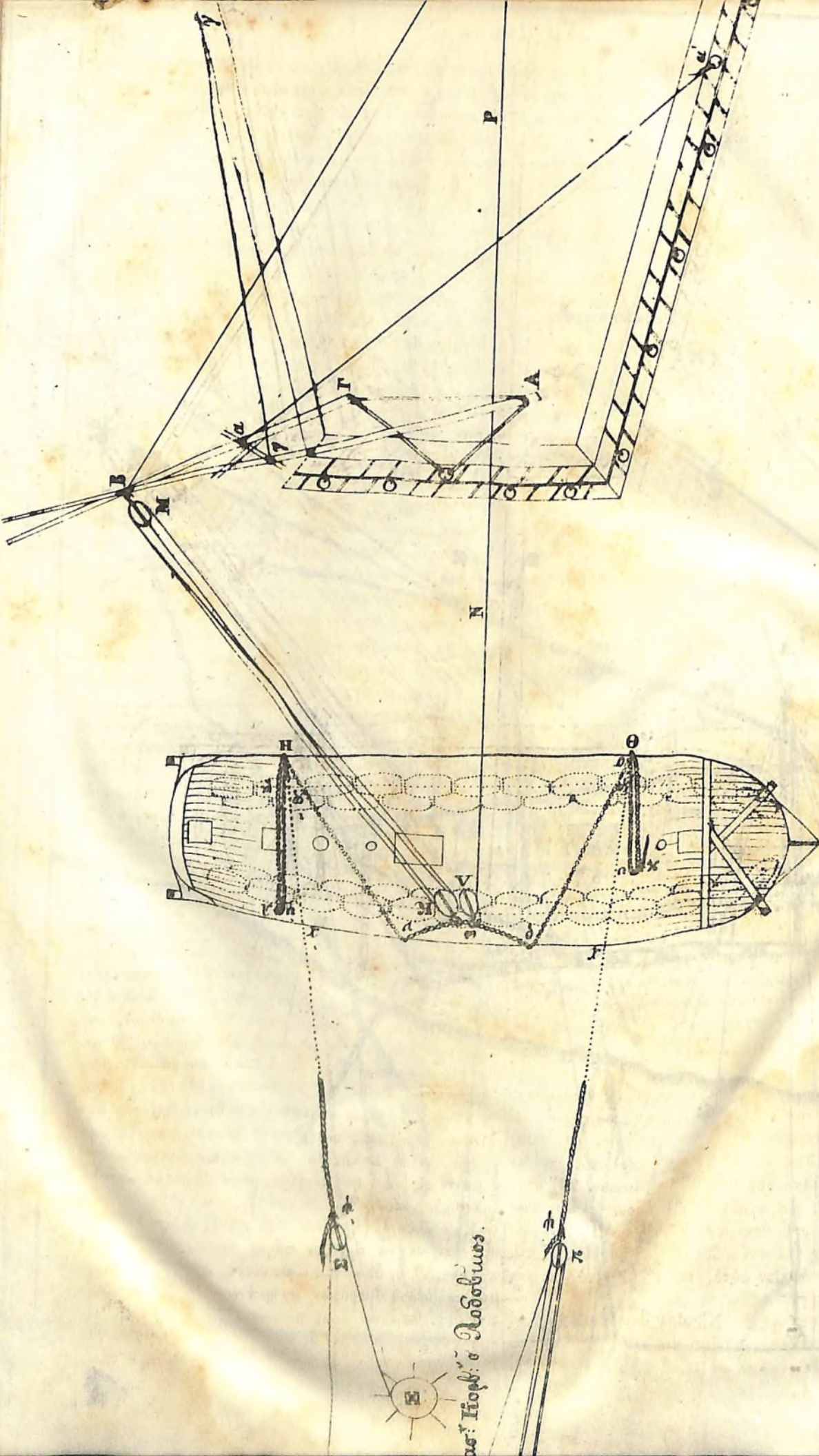

Αιμόλιον

Κάνθαρος.

των (Γεωγρ. Λακων.) — και ὁ Πausanias ὅστις τὴν Σκάνδειαν ὡς παραθαλασσίαν πόλιν ἀναφέρει, ἀπέχουσαν δέκα στάδια τῆς ἄνω πόλεως εἰς ἣν ἔκειτο ὁ ναὸς τῆς οὐρανίας Ἀφροδίτης.

Ὁ περιηγητὴς Leake (Travels in Northern Greece III. 23.) ἐπεχείρησε πρῶτος νὰ συμβιβῆσθαι τὴν περιγραφὴν τοῦ Θουκυλίδου καὶ Πausaniou, καὶ οὕτω νὰ προσδιορίσῃ ἀκριβῶς τὴν θέσιν τῶν τριῶν πόλεων, ἀλλ' ὡς φαίνεται δὲν ἐπέτυχε καταντήσας εἰς δύο διάφορα ἐξαχόμενα. Ὅθεν προσκαλοῦμεν τὴν προσοχὴν τῶν περιηγητῶν ἐπὶ τοῦ προκειμένου τούτου, περιοριζόμενοι ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τὴν σύντομον περιγραφὴν τῆς θέσεως Παλαιόκαστρον ὑπὸ τῶν σημερινῶν κατοίκων καλουμένης, βορειοανατολικῶς δὲ τῆς νήσου κειμένης, καὶ 3. σχεδὸν Ἀγγλ. μίλια ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἀπερχοίσης.

Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐνταῦθα ὑπῆρχεν ἡ ἀρχαία πόλις Κύθηρα· καὶ κατὰ πρῶτον ἡ θέσις ὀρεινὴ οὕσα καὶ ἀπότομος περικυκλοῦται ὑπὸ μακρᾶς σειρᾶς Κυκλωπείων τειχῶν κατηρημιμένων ὑπὸ τῆς ἀρχαιότητος. Αὐτὰ ἀνήκουσιν εἰς τὸ πρῶτον εἶδος, συγκαινται δηλαδὴ ἐξ ἀμόρφων καὶ μεγίστων λίθων συνεχόμενων διὰ τοῦ ἰδίου βάρους των, καὶ πληρουμένων τῶν διαστημάτων αὐτῶν διὰ μικρῶν λίθων λογάδων. Τὰ τεῖχη ταῦτα ἐχρησίμευον ὡς φρούριον, πρὸς ὀχύρωσιν καὶ τειχισμόν τῆς πόλεως, εἰσι δὲ διατεθειμένα εἰς διπλὴν σειρὰν τὸ ἐν ἐντὸς τοῦ ἄλλου, παρακολουθοῦντα σχεδὸν τὸ σχῆμα τοῦ ὄρους. Αἱ διαστάσεις τῶν σωζομένων μερῶν εἴνε 7 1/2 ποδῶν Ἀγγλικῶν πάχους καὶ 10' ὕψους.

ὑπῆρχε δὲ φαίνεται καὶ τρίτος περιβόλος ἐν εἴδει Ἀκροπόλεως εἰς τὴν κορυφὴν ἠεροδομημένος διὰ λίθων παραλληλογράμμων ἐγχωρίου πώρου, κατὰ τὸν νεώτερον τῆς ἰσοδομίας τρόπον. Ἡ γνώμη αὕτη στηρίζεται εἰς μαρτυρίας πλείστων γεωργῶν οἵτινες ἀνασκάπτοντες περὶ τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν εὑρον μακρὰν σειρὰν λίθων παραλληλεπίπεδων ἐστιβασμένων ἰσοδόμως τοῦ ἐνὸς ἐπὶ τοῦ ἄλλου. Οἱ λίθοι οὗτοι ἔχουν 2' πάχος καὶ 3' 1/2 μᾶκρος. Ἴσως δὲ τὸ τεῖχος τοῦτο ἀπαρτίζει μέρος ἀρχαίου τινὸς οἰκοδομηματος, ἢ τῶν Μεγάρων τῆς Ἑλένης τὰ ὅποια, κατὰ παράδοσιν ὑπῆρχον εἰς τὴν νῆσον ταύτην. Τὸ ἐξωτερικὸν Κυκλώπειον τεῖχος, κατὰ τὰ σωζόμενα λείψανα, ἦν 4. ὡς ἐγγιστα Ἀγγλικῶν μιλίων περιφερείας.

Διάφοροι αἱ γνώμαι περὶ τῆς ἀκριβοῦς θέσεως τοῦ ἀρχαιότατου Ναοῦ τῆς Οὐρανίας Ἀφροδίτης τῆς ὁποίας τὴν λατρείαν, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (1. 105) εἰσήγαγον πρῶτοι οἱ φοινίκης εἰς τὰ Κύθηρα. Ὁ Ναὸς οὗτος κατὰ τὸν Πausanias (Λακων. 23) ἦτον ὁ ἀρχαιότατος καὶ ἀγιώτατος ἀπ' ὅσους οἱ Ἕλληνας ἀνύψωσαν εἰς τὴν θεῶν ταύτην. Μικρὰς μόνον εἰκασίας ἔχομεν, καθότι οὐδὲν ἔχνος σήμερον σώζεται δεικνύον τὸ μνημεῖον αὐτὸ, καὶ βοηθοῦν τὰς ἐρεῦνας τοῦ Ἀρχαιολόγου.

Πρῶτος ὁ περιηγητὴς Nicolay de Nicolay (Navigation et Pégrination en Turquie 1551 ἔτος) συνοδεύων τὸν Γάλλον Πρέσβυν Κ. D' Aramont,

ἐπισκεφθεὶς τὰ Κύθηρα καὶ τὸ Παλαιόκαστρον εἶδεν ἐπ' αὐτοῦ εἰσέτι ἰσταμένας δύο στήλας μεγίστας ἀνεκιονοκράνων τὰς ὁποίας ὑπέθετεν Ἴωνίου ῥυθμοῦ· πάντε δὲ ὀρθοστάται (pilastres) ἐφάνιντο, κατ' αὐτὸν, ὅτι ἀπετέλουν μέρος τοῦ περιστυλίου τοῦ Ναοῦ.

Ὁ Κ. Spon μετὰ τοῦ Ἀγγλοῦ Wheler (Voyage. I. p. 162) κατὰ τὸ 1675 ἐπισκεφθέντες τὴν νῆσον, ἤκουσαν ὑπὸ τῶν κατοίκων ὅτι ἐσώζοντο τὰ εἰσέτι τοῦ παλατιοῦ τῆς Ἑλένης, ἀλλὰ πορευθέντες δὲν εὑρον εἰμὴ δύο στήλας ἰσταμένας ἀνεκιονοκράνου ἢ βάσεως τὰς ὁποίας ὑπέθεσαν Δωρίου ῥυθμοῦ.

Ὁ δὲ A. L. Castelan (Lettres sur la Morée et les îles de Cerigo, Hydra Zante.—Paris 1808) περὶ τὰ 1796 εἶδεν, ὡς λέγει, ἐπὶ καλλιεργημένου ἀγροῦ ἀριθμὸν τινα στηλῶν μονολίθων ἰσταμένων, ἀλλὰ τὰ μέγιστα βεβλαμμένων ὑπὸ τοῦ χρόνου, ὥστε δὲν ἠδυνήθη νὰ προσδιορίσῃ εἰς ποῖον ῥυθμὸν ἀνήκον, καθάσον μάλιστα ἦσαν ἔλλειπεις κιονοκράνων καὶ βάσεως. Ἐπίσης διάφορα ἀμόρφα λείψανα λίθων ἄτινα πιθανῶς ἐχρησίμευον εἰς μέγα οἰκοδόμημα.

Ἐσώζετο δὲ καὶ ἡ κρηπίς ὡς βᾶσις τοῦ ἀρχαίου ναοῦ χρησιμεύουσα. Προηγούμεναι ἀνασκευαὶ εἶχον ἀνακαλύψει διαφόρους θαλάμους ἐκ μαρμαῶρου.

Σήμερον ἡ θέσις αὕτη καλεῖται εἰς ταῖς Κολώναις, στήλαι ὅμως πλέον δὲν σώζονται, ἀλλὰ μόνον θεμέλια τινα καὶ λίθοι εἰργασμένοι ἄτινα ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν ὑπὸ τῶν γεωργῶν καταστρέφονται. Ἐν τεμάχιον στήλης ἐξ ἐγχωρίου πώρου 2 1/2' διαμέτρου σώζεται ἐντετοιχισμένον εἰς τὸ περίφραγμα τοῦ ἀγροῦ.

Κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ ὄρους κεῖται ἡ Ἐκκλησία τοῦ Ἀγίου Κοσμᾶ. Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο εἶνε κτισμένον ἐξ ἀρχαίων στηλῶν, μεγίστων λίθων παραλληλογράμμων, ἐντὸς δὲ στηριζόμενον ἐπὶ 4 στηλῶν ἐγχωρίου πώρου Δωρίου ῥυθμοῦ, ὕψους 4 1/2 ἐκτὸς τοῦ κιονοκράνου, καὶ διαμέτρου τῆς βάσεως 1 1/3 ὡς ἐγγιστα· ὁ πλίνθος μιᾶς τῶν 4 στηλῶν ἐστὶ γύρωθεν πεποικιλμένος μετὰ γλυφᾶς ἐν εἴδει φύλλων ἀκάνθης. Ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ βήματος ὑπάρχουν ἑτέρα τεμάχια στηλῶν καὶ κιονοκράνων τῶν αὐτῶν διαστάσεων μετὰ τὰς 4 πρώτας. Τὸ ἀνώφλιον τῆς μεσαιῆς ἐσωτερικῆς θύρας τοῦ ἱεροῦ ναοῦ σύγκειται ἐξ ἐπιστηλίου Δωρίου ῥυθμοῦ, πάχους 1 1/4 καὶ ὕψους 1 3/4 εἰς ὃ διακρίνονται αἱ ταινίαι μετὰ τῶν κανόνων, ὑπ' αὐτοὺς δὲ σταγόνες τρίγωνοι ἐξ τὸν ἀριθμὸν. Ὁ περιηγητὴς ἀρχαιοδίφης Κ. M. Leake ἀποφαινεται κατὰ τὸ γενικὸν κανόνα ὅτι αἱ πλείστα ἐν Ἑλλάδι τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαι κατέχουν τὴν θέσιν ἀρχαίων ἐλληνικῶν ναῶν. Εἰς τὴν γνώμην ταύτην στηριζόμενος φρονῶ ὅτι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Ἀγίου Κοσμᾶ κεῖται σήμερον εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν ὅπου τὸ πάλαι Ἰστατο ἑλληνικὸς ναὸς.

Καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ ὄρους τούτου ἀνασκάπτονται συχνὰ ἀρχαῖοι τάφοι περιστρωμένοι μετὰ πλάκας, ἐντὸς δὲ αὐτῶν εὐρίσκονται ἀγγεῖα ἐκ μαρμαῶρου καὶ ὕελου διαφόρων σχημάτων. Οἱ τάφοι οὗτοι εἰσὶ διατεθειμένοι ὁ εἰς πλησίον τοῦ ἄλλου εἰς μακρὰν σειρὰν, κάποτε δὲ ἀπαντῶνται σπώματα τῶν ἀλλεπάλληλα. Τάφος τις ἀνασκαφῆς πρὸ τριῶν

ἐτῶν ἐκαλύπτετο ὑπὸ πλακὸς ἐκ πύρου, φερύσης ἐπιγραφὴν μὲ χαρακτῆρας νεωτερίζοντας, ἀλλ' ἦτο λίαν δυσανήγνωστος, καθὼ διεφθαρμένη ὑπὸ τοῦ χρόνου φαίνεται δὲ ὅτι περιεῖχε ψήφισμά τι καθότι ἀνεγνώσκοντο κύρια ὀνόματα. Ἡ ἐπιγραφὴ προδήλως δὲν ἐχρησίμευεν ὡς ἐπιτάφιος καθότι ἦτον ἐστραμμένη πρὸς τὰ ἔσωθεν.

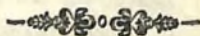
Ἀνασκάπτονται συγνάκις ἀρχαῖα νομίσματα διαφόρων ἐποχῶν, ἀγγεῖα, λείψανα γλυπτικῆς ἐκ μαρμάρου ὡς κιονόκρανα, παραστάδες, τεμάχια ἀνδριάντων, κεφαλαί, βωμοὶ καὶ ἄλλα ὅμοια.

Εἰς ἐτέραν θέσιν πρὸς βορρᾶν τῆς νήσου, γωνίαν καλουμένην, κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1850 ἀνεσκάφθησαν διάφοροι τάφοι. Εἰς ἓνα τούτων εὗρεθῆ κεράμειον ἀγγεῖον μελανὸν χωρητικότητος ἡμισείας πίντας ἀγγλικῆς, φέρον δὲ πλησίον τοῦ στομίου ἐπιγραφὴν ἀρχαίκοις γράμμασιν FEMIKOTVLION. Τοῦτο κατέχει Ἄγγλος τις ἀξιωματικὸς Breston, ὅστις, πέμψας περιγραφὴν καὶ σχέδιον τοῦ ἀγγείου τούτου εἰς τὸ Βρετανικὸν Μουσεῖον, ἔλαβεν ἀπάντησιν ὅτι αὐτὸ εἶνε λίαν σπουδαῖον, καθότι θέλει δώσει μέγα φῶς ὡς πρὸς τὰ ἀρχαῖα μέτρα κῆς χωρητικότητος.

Νομίσματα τῶν Κυθέρων σπανίως ἀπαντῶνται, μόνον δύο σώζονται εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ ἐν Κερκύρα διατρέποντος Ἄγγλου Woodhouse. — Ἐσχάτως εὗρεθῆ δακτυλιόλιθος λευκοῦ χρώματος διαφανῆς φέρων ἐπιγραφὴν

ΘΕΩΤ

ΑΡΒΕ.

Ἡ ΜΕΓΑΛΗ ΕΒΔΟΜΑΣ

ΤΩΝ

ΣΙΝΩΝ.

—ο—

Οἱ Σῖναι ἢ Κινέζοι ἔχουσι καὶ αὐτοί, εἰ καὶ μὴ χριστιανοί, μεγάλην ἐβδομάδα, ἀλλὰ δεκαήμερον. Ἐορτάζουσι δὲ αὐτὴν τὸν Ἰούνιον μῆνα.

Ἡ πρώτη ἡμέρα ὀνομάζεται Καντ-υάτ, ἡ ἡμέρα τῶν πτηνῶν, διότι κατὰ ταύτην ἀναμνησκεται εἰς πάντας ὅτι τὰ πτηνὰ χρησιμεύουσιν εἰς τροφήν τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν καταλύουσι δὲ κρέας τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καὶ πολλοὶ μάλιστα εὐλαβέστεροι ἀπέχουσι παντὸς βρώματος. Κρύπτουσι δὲ μετὰ μεγίστης ἐπιμελείας τὰ σαρώματα καὶ τοὺς κώδωνάς των ὡς ἀπαίσια.

Ἡ δευτέρα ὀνομάζεται Κου-υάτ, ἡ ἡμέρα τῶν σκύλων.

Οἱ Σῖναι τιμῶσι τοσοῦτον τοὺς σκύλους, ὥστ' ἐχουσιν ἐπίτηδες λειτουργοὺς διὰ νὰ κατασκευάζωσι τὰ νεκρικὰ φέρετρά των. Πιστεύουσιν ὅτι ἐν τῶν

ζώων τούτων ἔσωσεν ἀπὸ τὸν θάνατον ἓνα τῶν σκυφῶν τῆς Κίνας καταφαγὸν τὸν δολοφόνον. Καὶ ὅμως εἶναι τόσω ἀσυνεπεῖς ὥστε τρώγουσι τοὺς σκύλους.

Ἡ τρίτη ὀνομάζεται Τσεν-υάτ, ἡ ἡμέρα τῶν χοίρων, καὶ ὁμοιάζει τὴν προλαβοῦσαν, διότι ἐν αὐτῇ τελεῖται ἡ μνήμη ἑνὸς τῶν ζώων τούτων σώσαντος ἀπὸ πυρκαϊῆν πολύτιμον χειρόγραφον. Ὅθεν ἀπέχουσι τὴν ἡμέραν ἐκείνην τοῦ χοιρίου κρέατος, ἐνῶ ἄλλοτε αὐτὸ ἀποτελεῖ τὸ πρῶτον στοιχεῖον τοῦ γεύματός των. Ἐπειδὴ δὲ ὁ λόγος περὶ χειρογράφου, ἀς ἀναφέρωμεν καὶ ἄλλον μῦθον σινικὸν περὶ τινος πίθηκος ἀνακαλύψαντος χειρόγραφόν τι σχεδὸν ἐφθαρμένον, ἐκ τοῦ ὁποίου δισχυρίζονται οἱ Σῖναι ὅτι ἐξήγαγεν ὁ πρῶτος εὐρωπαῖος ὅστις ἶδεν αὐτὸ τὰ εἰκοσιτέσσαρα γράμματα τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἀλφαβήτου. Πολλοὶ τῶν Σινῶν πιστεύουσιν ὅτι οἱ πίθηκες δύναται νὰ λαλήσωσιν ὡς οἱ ἄνθρωποι, ἀλλ' ὅτι δὲν θέλουσιν.

Ὁσάκις τὰ βρέφη προσβάλλονται ἀπὸ τὴν νόσον τῆς εὐλογίης, οἱ γονεῖς στέλλουσι χοῖρον εἰς τὸν πλησιέστερον ναὸν ὅπου τρέφεται μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας μέχρι θανάτου.

Ἡ τετάρτη ἡμέρα ὀνομάζεται Ἰαογκ-υατ, ἡ ἡμέρα τῶν ἀρνίων, εἶναι δὲ ἀφιερωμένη εἰς τὸν Πυν-Κυον-Βέγγαν, ποιμένα ζήσαντα πτωχῶν, λάχανα μὲν τρώγοντα, καὶ ἐνδυμα φέροντα ἐκ φλοιοῦ δένδρων, ἀλλὰ διδάξαντα πῶς νὰ γίνεται χρῆσις τοῦ ἐρίου τῶν ἀρνίων. Τὰ ἀναθήματα τοῦ Θεοῦ τούτου σύγκεινται ἐκ καρπῶν, λαχάνων, οἴνου καὶ ζαχαρικῶν.

Ἡ πέμπτη ὀνομάζεται Νευ-υάτ, ἡ ἡμέρα τῶν δαμάλεων. Ἐν τῶν ζώων τούτων εἶχε γαλουχήσει βρέφος οὗ τινος οἱ γονεῖς εἶχον ἀποθάνει, τὸ ὁποῖον ἡλικιωθὲν ἔγεινε μανδάρινος, καὶ ἀνήγειρε ναὸν εἰς τὴν τροφὴν του. Πολλοὶ ἀπέχουσι ὀλοτελῶς τοῦ κρέατος τῶν βοῶν, καὶ ἄλλοι, γινόμενοι τεσσαρακονταεῖς, παύουσι τοῦ νὰ τρώγωσι τοιοῦτο διὰ νὰ μὴ κολασθῶσιν. Ἐνταῦθα ἀς ἐνθυμηθῶμεν ὅτι οἱ Σῖναι δὲν φέρουσι μύστακας εἰμῆ ἀπὸ τεσσαράκοντα ἔτων καὶ ἀνωτέρω, καὶ γένειον ἀπὸ πενήκοντα.

Ἡ ἕκτη ὀνομάζεται Μα-υάτ, ἡ ἡμέρα τῶν ἵππων. Ἡ εορτὴ αὐτὴ ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην τοῦ λαοῦ τὴν ὠφέλειαν τοῦ τετραπόδου τούτου.

Ἡ ἑβδόμη, καλουμένη, Ἰεν-υάτ, εἶναι ἀφιερωμένη εἰς τὸν Πον-τσό, διδάξαντα εἰς τοὺς Σῖνας νὰ τρέφωσιν μετ' ὀρύζιον, σίτον καὶ κρέας. Τὰ ἀναθήματα τοῦ ναοῦ του σύγκεινται ἐκ λαχανικῶν, οἴνου καὶ ὕδατος.

Εἰς αὐτὸν ἐπίσης ἀνήκει καὶ ἡ ὀγδόη ἡμέρα ἧτις καλεῖται Κο-υάτ, ἡ ἡμέρα τῶν δημοπρατικῶν καρπῶν, διότι αὐτὸς πρῶτος ἐδίδαξε νὰ τρέφωσιν εἰς αὐτῶν.

Αὐτὸς εορτάζεται καὶ τὴν ἐνάτην, καὶ ὅστις θέλει νὰ εὐτυχῆσθαι πρέπει νὰ τῷ ἀναθέσῃ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὀνομαζομένην Μο-υάτ, (ἡμέρα λίνου) προσφοράς.

Ὁ Πον-τσό, ἐνὶ λόγῳ, εἶναι ὁ προστάτης τῶν πλειστῶν ἐφευρέσεων. Ἄνευ αὐτοῦ οἱ Σῖναι ἤθελον ἀγνοεῖ καὶ τοὺς ἐρεβίνθους καὶ τοὺς κυάμους· διὸ εἰς αὐτὸν εἶναι ἀφιερωμένη καὶ ἡ δεκάτη ἡμέρα, Ἰο-νοί

καλουμένη, (ἡμέρα κυμάτων και ἐρεβίνθων). Λέγεται δὲ ὅτι ἐξῆσεν ὅσον και ὁ Μαθουτάλας, και ὅτι εἶχε τὴν σοφίαν τοῦ Σολομῶντος.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

—*—

ΚΡΟΚΟΔΕΙΛΟΙ. Ὁ Βολταῖρος, ὁμιλῶν περὶ τοῦ Ἡροδότου, εἶπεν· «ὁ πατὴρ οὗτος τῆς ἱστορίας ὅστις εἰλασε τόσους μύθους». — «Ce père de l'histoire qui nous a fait tant de contes». —

Ἡ ἰδέα αὕτη περὶ τῆς ῥοπῆς τοῦ Ἡροδότου πρὸς τὸ ψεῦδος ἐπεκράτησεν ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας· ἀλλ' αἱ ἐπιστημονικώτεροι ἐρευναι τῆς ΙΗ' και ΙΘ' ἐκατονταετηρίδος, ἀπέδειξαν ὅτι ὁ πατὴρ ἐκεῖνος τῆς ἱστορίας ἔγραψε μετὰ παρατηρήσεις ἀκριβεῖς και θαθείας.

Ἀλλὰ και ὁ K. Geoffroy-Saint-Hilaire, φυσιολόγος Γάλλος, ἀνέλαβε νὰ δικαιολογήσῃ τὸν Ἡρόδοτον, και ν' ἀποδείξῃ κούφους τοὺς οὕτω ἐπιπολαιῶς καταδικάσαντας αὐτόν.

Ὁ Ἡρόδοτος λέγει, παραδείγματος χάριν, ὅτι ὁ κροκόδειλος «πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν θνητῶν ἐξ ἐλαχίστου μέγιστον γίνεται», ὅτι ἔχει τὴν κάτω γνάθον ἀκίνητον, ὅτι προσάγει τὴν ἄνω τῆ κάτω, ὅτι μόνον μεταξὺ τῶν θηρίων δὲν ἔχει γλῶσσαν και τὰ τοιαῦτα.

Λέγει προσέτι ὅτι ὁ κροκόδειλος, αὐξανόμενος, γίνεται εἰς ἐπτακαίδεκα πῆγας και μείζων ἔτι, και ὅτι ἐξέρχεται ἀπὸ ὧν ὄχι ποτὲ μεγαλῆτερον ὠοῦ χηνός. Βεβαίως δὲ συγχρόνως ὅτι, ὅταν ἐκβαίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος εἰς τὴν γῆν, ἀνοίγων τὸ στόμα τὸ ὅποιον εἶχε γενεῖ μυστὸν ἐδελλῶν ἐνφ' ἧτο ἐντὸς ἐκείνου, ἐπιτρέπει εἰς μικρὸν τι πτηνόν, τροχίλον καλούμενον, νὰ εἰσδῆ εἰς αὐτό, και νὰ καταπῆν τὰς ἐδέλλας· και ὄχι μόνον δὲν τὸ βλάπτει, ἀλλὰ και ἡδεται ὠφελούμενος. (*)

Ὁ σοφὸς Γάλλος οὕτινος ἐμνημονεύσαμεν τὸ ὄνομα ἴδεν ὅλα ταῦτα ἰδίως ὀφθαλμοῖς· προστίθησι δὲ μόνον ὅτι ὁ κροκόδειλος ἔχει μὲν γλῶσσαν, ἀλλ' εἶναι τοσοῦτον βραχεῖα, ὥστε οὐδὲ νὰ ἐγγίσῃ δι' αὐτῆς δύναται τὰς ἐν τῷ λάρυγγί του ἐδέλλας (**).

ΜΕΛΕΑΓΡΙΔΕΣ ΙΝΔΙΚΑΙ. Ἡ ἀνατροφή τῶν κατοικιδίων ζῶων εἶναι πάντη ἀτελής παρ' ἡμῖν. Εἰς τὴν δυτικὴν ὁμῶς Εὐρώπην, και τὰ τετράποδα και αἱ ὄρνεις ὑποβάλλονται εἰς πεπρωτισμένην ἀγωγὴν, τῆς ὁποίας ὁ σκοπὸς εἶναι διττός· α.) νὰ κατασταθῶσιν αὐτὰ εὐρωστότερα και ἐπομένως παραγωγὰ

πλειοτέρου εἰσοδήματος εἰς τὸν κτηνοτρόφον, και β.) νὰ ἀναδειχθῇ τὸ κρέας αὐτῶν και λιπαρότερον και γλυκύτερον. Καὶ μὴ νομισώμεν ὅτι τὸ τελευταῖον τοῦτο προσὸν ὠφελεῖ μόνον τοὺς γαστριμάργους· ἐξ ἐναντίας εἰσάγει οἰκονομίαν και εἰς τῶν πολυφάγων αὐτῶν τὸ βαλάντιον. καθύσον τὸ λιπαρὸν και εὐχυμον κρέας χορτάζει ταχύτερον τὸν τρώγοντα.

Ἐν τῶν ζῶων τούτων, οὐτινος πρό τιων ἐτῶν γίνεται μεγίστη χρῆσις παρ' ἡμῖν εἶναι και ἡ Ἰνδικὴ Μελεαγρίς· αὕτη ἀντικατέστησε πολλοῦ τοῦ ἄλλοτε κλασικὸν ἀρνίον. Σπανίως προσκαλεῖσαι εἰς γεῦμα χωρίς νὰ σὲ παρουσιάσωσι και κοῦρκον ἢ γάλλορ ἐψητόν· ἀλλὰ και σπανίως ἢ γεῦσαι του ἡδύνην τὸν οὐρανίσκον σου.

Ἡ ἀνατροφή τῶν νεοσσῶν τῶν μελεαγρίδων, εἶναι ἴσως, μεταξὺ ὄλων τῶν κατοικιδίων, ἡ μᾶλλον δύσκολος· διότι ἡ ἐποχὴ τῆς ἀναβλαστῆσεως τοῦ ἐρυθροῦ λόφου αὐτῶν εἶναι εἰς ἄκρον κρίσιμος. Πολλὰκις ἀποθνήσκουσι κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην και τὰ δύο τρίτα τοῦ ἀριθμοῦ τὸν ὅποιον ἔχεις εἰς τὴν αὐλήν σου.

Ἡ βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας Βικτωρία, ἧτις ἔχει πλουσιώτατον ὀρνιθοτροφεῖον παρὰ τὸ πρόσωπὸς ὑποστατικὸν τοῦ συζύγου της, εὗρεν ἐσχάτως μέθοδον τοῦ νὰ ἐλαττώσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν θυματέων τὰ ὅποια ἀφῆρπαζε προώρως ὁ θάνατος κατὰ Ἰούλιον και Ἰούλιον. Ἀφοῦ ἐξήντησε πρὸς τοῦτο πάντα γνωστὸν τρόπον, δούσα ἐπὶ ματαίῳ εἰς τοὺς νεοσσούς και πετροσέλινον, και κνήδας ἀνακάνθους και ἄλλα τοιαῦτα, μετεχειρίσθη ἐπὶ τέλους κρόμμου φέροντα και τὸν χιτῶνα και τὸν κορμὸν των. Ἐκτοτε ὁ θάνατος ἔπαυσε σχεδὸν ὅλως διόλου.

Ὁ τρόπος αὐτὸς, μεταφερθεὶς ἀμέσως και εἰς Γαλίαν, εὐδοκίμησεν ἐπίσης, ἀλλ' ὅπως οὖν διαφῆθιμισθεὶς ὑπὸ τῶν ὀρνιθοτρόφων· διότι πρὸς τὰ κρόμμου, προσθέτουσι και ἴσην δόσιν ἄρτου βεβρεγμένου, και ὧν πεπηγμένων, τὰ ὅποια, κατακερματίζοντες δίδουσι εἰς τὰς μελεαγρίδας.

Ἡ τροφὴ αὕτη ἀρέσκει εἰς ἄκρον εἰς τὰς ὀρνιθας ταύτας· και πρῶτον μὲν καταβροχθίζουσι τὰ λευκὰ μέρη τοῦ βολβοῦ, δεῦτερον δὲ τὸν κορμὸν, μετὰ ταῦτα τὰ ὠά, και ἐπὶ τέλους τὸν ἄρτον, και τοῦτον διότι μετέσχε τῆς ὀσμῆς τῶν κρομμύων τὰ ὅποια ὑπεραγαπῶσι.

Τὸν τρόπον τοῦτον, δοκιμασθέντα και ἐν Ἀγγλίᾳ και ἐν Γαλίᾳ, συνιστῶμεν θερμῶς εἰς τοὺς ὀρνιθοτρόφους τῆς Ἑλλάδος.

ΑἶΣ ΓΑΛΑΚΤΟΦΟΡΟΣ. Ὁ Ἀριστοτέλης ὁμιλεῖ περὶ τινος αἰγὸς ἄρρενος ζῶντος ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ, ὅστις ἔχων δύο μαστοὺς, ἀγάλα ἡμέλειτο τοσοῦτον ὥστε γίνεσθαι τροφαλίδας, ἢ ἡ τυρία μικρά. Προστίθησι δὲ ὅτι ὁ παράδοξος οὗτος αἰεὶ γεννήσας υἱὸν μετέδωκε πρὸς αὐτὸν τὸ γαλακτοποιητικὸν τοῦτο προτέρημα του. Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐθεωρήθη παρὰ τοῦ χρησμοῦ ὡς προσημαῖνον ἐπίκτησιν ἢ αὐξήσιν χρημάτων. (*)

(*) Ἡρόδ. Βιβλ. Β'. Κεφ. 68.

(**) Περὶ κροκόδειλου ἀνάγνωθι και τὰ ἐν τῷ Φυλλ. ΚΓ' τῆς Πανώρας Σελ. 355-356. γραφέντα.

(*) Ἀριστοτ. περὶ ζῶων ἱστορ. Βιβλ. Γ'. Κεφ. 20.

Ἀλλὰ παρὰ τοὺς αἴγας παρατηρήθησαν καὶ ἄλλα ζῶα ἄρρενα γαλακτοφόρα. Ὁ Martin Schuring ἐν τῷ περὶ Συλλογῆς συγγράμματί του, καὶ ὁ Haller ἐν τοῖς Φυσιολογικοῖς αὐτοῦ Στοιχείοις, ἀναφέρουσι παραδείγματα τοιαῦτα, βεβαιωθέντα μετὰ παρατηρήσεις γενομένας τὴν 15. 15. καὶ 16. ἑκατονταετηρίδα, ἀναγόμενα εἰς κύνας, γαλαῖς, ταύρους καὶ κριοὺς ἄρρενας.

Ὁ Ἀριστοτέλης βεβαιοῖ προσέτι, ὅτι ἀκαὶ ἐν τοῖς ἀνδράσι μετ' ἤβην ἐνίοις ἐκθλίβεται ὀλίγον γάλα, καὶ ὅτι ἀμελγόμενοι τινες ἐκφέρουσι καὶ πολὺ. (**)

Τὸ περίεργον τοῦτο ἐπικυροῦσι καὶ οἱ νεώτεροι, ὅτε Schuring, καὶ ὁ Haller, καὶ ὁ Schacher, προσεπιφέροντες μάλιστα καὶ πολλὰ παραδείγματα. Ὁ K. Humboldt ἐν τῇ Περιγησίᾳ αὐτοῦ κατὰ τὰς ἰσημερίους χώρας ὁμιλεῖ περὶ ἀνδρὸς τινος ὅστις, ὄχι μόνον ἦτο γαλακτοφόρος, ἀλλὰ καὶ γάλα ἰκανὸν ἔχων ἐγαλοῦχσε πέντε ὀλοκλήρους μῆνας τὸ τέκνον του ἢ εὐπιστία καὶ ἡ φαντασία περιγητῶν τινων, καθολικεύσασα τὰ παραδείγματα ταῦτα, διέδωκεν ὅτι ἐν Βρασιλλίᾳ καὶ ἐν τισὶ χώραις τῆς Ἀφρικῆς, τὰ βρέφη γαλακτοτροφοῦνται ὑπὸ ἀνδρῶν καὶ ὄχι ὑπὸ γυναικῶν.

Τοιοῦτος τράγος γαλακτοφόρος ὑπῆρχε τὸ 1845 καὶ ἐν τῷ κτηνοτροφείῳ τῆς Γαλλίας· ἦτο δὲ εἰς ἄκρον μεγαλόσωμος καὶ ἀκέραιος, καὶ ἐζήσεν ἐν τῇ καταστάσει ἐκείνῃ πέντε ἔτη. Καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα οἱ δύο ὀγκωδέστατοι μαστοὶ του περιεῖχον ἀδικιόπως γάλα, ἀφρονώτερον μὲν τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος, πυκτότερον δὲ τὸν χειμῶνα. Ἐγένετο δὲ παλάνικος πατήρ. Καὶ ποτε ἀποθανούσης τῆς μητρὸς ἐνόησεν τῶν ἐριφίων του, αὐτὸς ἐγαλοῦχσε τὸ ὄρφανόν.

Ἡ ΜΗΤΗΡ.

Ἄσέληνος, ζοφώδης νύξ! στενάξουν τὰ στοιχεῖα.
Ὁ πλημμυρῆσας ποταμὸς ἀφρίζων ἀναβράζει.
Τὴν γῆν νὰ κρύψῃ σύμπασαν τὸ ὕδωρ πλησιάζει.
ὦ! θέαμα ἐλεεινόν! ὦ! ἔποψις ἀγρία!

Τὰ θύελλα σαλεύονται· οἰκίαι καταπίπτουν.
Οὐδέτις τραγμὸς ἀντίκειται εἰς ῥεῦμα καταβαίνον.

(**) Ἀπόθ. Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην (Βιβλ. Α'. Κεφ. 42) εἰς ὅλους τοὺς ἄρρενας ἐγγίνεται γάλα· ἀλλὰ δὲν ἐξέρχεται διότι ἡ πυκνὴ ἢ σπυρρὴ τοῖς ἄρρεσι, ταῖς δὲ γυναῖξι σωματικῆς καὶ πόρων μεσότητος.

Κραυγαὶ φευγόντων ἀντηχοῦν καὶ θρήνοι πνιγμένων,
Καὶ ζῶα δένδρα καὶ νεκροὶ τὰ ὕδατα καλύπτουν.

Πλὴν μόνη ἀδιάφορος οὐτ' ὧτα, οὐτ' αἰσθήσεις,
Ἡ μήτηρ ἔχει· ἀπαθὴς δὲν φεύγει· δὲν κινεῖται.
Ἄ! τὸ ἀθῶον τέκνον τῆς νεκρὸν ἐμπρός της κεῖται,
Καὶ πέριξ τῆς γῆς ἔρημος ἡ θορυβοῦσα φύσις.

Τὸ ῥεῦμα αὐξάνει· ὄδυμοι πληροῦσι τὸν αἴρα.
Πλὴν οἱ κλαυθμοὶ δὲν παύουσι καὶ θρήνοι τῆς ἀθλίας.
Τῆς φθοροφόρου ταραχῆς, τῆς λύσσης τῆς ἀγρίας,
Ἡ ταραχὴ τοῦ στήθους τῆς πολὺ ἀγριωτέρα.

Ὡς φεύγοντα φαντάσματα διώκει ὁ βορέας
Γιγαντιαῖα τμήματα διαφανῶν κρυστάλλων
Τὸ κύμα, πᾶν ἐμπόδιον, πᾶν γόημα ὑπερβάλλον,
Ἐψοῦται, εἰς τὴν κλαίουσαν νὰ δώσῃ θλίψεις νέας.

Πλὴν τολμηρὸν πλοῖάριον προβαίνει νὰ τὴν σῶσῃ·
Βραχιῶν ὁδηγεῖ αὐτὸ ἀόρατος καὶ θεῖος.

Ἄσέε' ὅ,τι πολῦτιμος, ἡκούσθη αἰφνιδίως,
Ἄσέε' ὅ,τι πολῦτιμος, ἡκούσθη αἰφνιδίως,
Ἄσέε' ὅ,τι πολῦτιμος, ἡκούσθη αἰφνιδίως,
Ἄσέε' ὅ,τι πολῦτιμος, ἡκούσθη αἰφνιδίως.

Εἰς τὴν φωνὴν ἡ δυστυχῆς ἠγέρθη ἐκ χιλίων
Καρδιοφθόρων σκέψεων καὶ στοχασμῶν βλαβερῶν
Τὸ βλέμμα περιέστρεψε ψυχρὸν καὶ δεικνυρῶρον...
Ἡ μοῖρα καταστρεπτικῆ, ὁ θάνατος πλησίον!

Ἄδημονοῦς' ἀπανταχοῦ ζητεῖ τοὺς θησαυροὺς τῆς
Πλὴν δὲν εὗρισκ' ἠδύσματα, ἀδάμαντας, χρυσοῖον.
Ἡ ὄρασις τῆς ἀσθενῆς ἐκ τῶν πολλῶν δακρύων,
Ἐκ τῆς ἀμετροῦ θλίψεως ἐσάλευσεν ὁ νοῦς τῆς.

Ἄσέε' ἔλθε καὶ πάλιν ἔκραξε φωνὴ ἀπὸ τοῦ πλοίου
Ἄσέε' ἔλθε καὶ πάλιν ἔκραξε φωνὴ ἀπὸ τοῦ πλοίου
Ἄσέε' ἔλθε καὶ πάλιν ἔκραξε φωνὴ ἀπὸ τοῦ πλοίου
Ἄσέε' ἔλθε καὶ πάλιν ἔκραξε φωνὴ ἀπὸ τοῦ πλοίου

Ἄσέε' ἔλθε καὶ πάλιν ἔκραξε φωνὴ ἀπὸ τοῦ πλοίου
Ἄσέε' ἔλθε καὶ πάλιν ἔκραξε φωνὴ ἀπὸ τοῦ πλοίου
Ἄσέε' ἔλθε καὶ πάλιν ἔκραξε φωνὴ ἀπὸ τοῦ πλοίου
Ἄσέε' ἔλθε καὶ πάλιν ἔκραξε φωνὴ ἀπὸ τοῦ πλοίου

ἈΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΤΑΚΟΥΖΗΝΟΣ.